

**T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**ÇANAKKALE'DEKİ YEREL GAZETELERİN ANLATIM
BOZUKLUKLARI AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Arzu ÖZDEM

**ÇANAKKALE
Ocak, 2012**

TAAHHÜTNAME

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Çanakkale’deki Yerel Gazetelerin Anlatım Bozuklukları Açısından İncelenmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

06/01/2012

Arzu ÖZDEM

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼ę¼'ne

Arzu ÖZDEM'e ait "Çanakkale'deki Yerel Gazetelerin Anlatım Bozuklukları Açısından İncelenmesi" adlı çalışma, j¼rimiz tarafından T¼rke Eğitimi Anabilim Dalı, **Y¼KSEK LİSANS TEZİ** olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Çavuş ŞAHİN
¼ye

Yrd. Doç. Dr. Mehmet KURUDAYIOğLU
¼ye
(Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Zeynep ÇETİNKAYA EDİZER
¼ye

Tez No :

Tez Savunma Tarihi : 06/01/2012

ONAY

Enstit¼ M¼d¼r¼

..../..../20....

ÖZET

Çanakkale'deki Yerel Gazetelerin Anlatım Bozuklukları Açısından İncelenmesi

Bu araştırma Çanakkale'nin yerel gazetelerinde Türkçenin kullanımını incelemek, yapılan dil hatalarını, anlatım bozukluklarını tespit etmek, tespit edilen anlatım bozukluklarına dair önerilerde bulunmak; yerel gazetelerde Türkçe kullanımına dikkat çekerek doğru, anlaşılır dil kullanımı bilinci uyandırmak amacıyla yapılmıştır. Tarama modeliyle yapılan bu araştırmanın evreni, Çanakkale'de çıkan Gazete Boğaz, Boğaz Vitamin, Burası Çanakkale, Kalem, Gündem, Çanakkale Yaşam, Çanakkale Haber, Olay, Kalenin Sesi adlı 9 tane günlük gazete ile Aynalı Pazar ve Kamuoyu adlı 2 tane haftalık gazete olmak üzere 11 gazetedir. Araştırmanın örneklemi ise bu gazetelerin 2009 yılı Aralık ayında çıkan nüshalarıdır. İncelenen nüsha sayısı da 250'dir.

Gazetelerin nüshası elde edilip farklı kaynakların taranması sonucunda anlam ve dil bilgisi ile ilgili temel anlatım bozukluklarını içeren liste hazırlanmıştır. Gazeteler okunarak anlatımı kusurlu olan cümleler belirlenmiştir. Hazırlanan liste doğrultusunda tasnif edilmiştir. Daha sonra bulgular düzenlenmiş, anlatım bozukluğu karşılaşma sıklıkları yüzde cinsinden ifade edilerek; hangi anlatım bozukluğunun, anlatım bozukluklarının hangi gazetede en fazla görüldüğü tablolastırılıp yorumlanmıştır. Buna göre; Gazetelerde en fazla görülen anlatım bozukluğu ek eksikliğidir. Ek eksikliği ile ilgili bulunan hata sayısı 157'dir. En fazla görülen ikinci anlatım bozukluğu ise ek fazlalılığıdır. Gazetelerde ek fazlalılığı ile ilgili bulunan hata sayısı 129'dur. Gazetelerde üçüncü olarak en fazla görülen diğer bir anlatım bozukluğu ise dolaylı tümleç eksikliğidir. Dolaylı tümleç eksikliği ile ilgili bulunan hata sayısı 97'dir. En fazla anlatım bozukluğu Kalem gazetesinde bulunmuştur. Kalem'de bulunan anlatım bozukluğu sayısı 159'dur.

Çalışmanın sonunda anlatım bozukluklarının en aza indirilmesine dair öneriler sunulmuştur.

ABSTRACT

Investigation of Expression Mistakes in Çanakkale Regional Newspapers

This study investigates the usage of Turkish Language in Çanakkale regional newspapers and find out the errors in language and expression mistakes. The aim of the study is to pay attention on these detected mistakes and increase awareness about the importance of plain and true language usage in regional newspapers. Nine daily newspapers: Gazete Boğaz, Boğaz Vitamin, Burası Çanakkale, Kalem, Gündem, Çanakkale Yaşam, Çanakkale Haber, Olay, Kalenin Sesi ; two weekly newspapers: Aynalı Pazar ve Kamuoyu were scanned for this study. The sample of the study consisted 250 newspapers which were published in December, 2009.

After searching through different sources and then collecting the data, a list that contains the basic expression mistakes about the meaning and the structure has been prepared. Data was organized in a way that could be compared easily in terms of the frequency of expression mistakes have been stated in percentage. In tables, the frequency rates in terms of expression mistakes that were found across different newspapers were stated. The results showed that the most frequently seen expression mistake was “ek eksikliği” with the total number of 157 mistakes. The second frequent expression mistake was “ek fazlalılığı” with the total number of 129 mistakes. The third frequent expression mistake was “dolaylı tümleç eksikliği” with the total number of 97. The number of expression mistakes was the highest in the regional newspaper which was called Kalem with the total number of 159.

At the end of the study, the conclusions and suggestions about the minimizing the expression mistakes were stated.

ÖNSÖZ

Dil, insanlar arasında iletişim sağlayan en güçlü, karmaşık ve etkili araçtır. İnsanlar duygu, düşünce, isteklerini, hayallerini dil ile aktarırlar. Dil ve düşünce birbirinden ayrı düşünülemez. İnsanlar dil vasıtasıyla düşünce üretir ve yine düşündüklerini dil ile ifade eder.

Dil, birey ve toplum arasında köprüdür. Birey ve toplum arasında sağlıklı iletişimin kurulmasında dilin en önemli özelliği olan iletişim devreye girer. Dilin diğer bir özelliği ise millete millet bilincinin verilmesinde oynadığı roldür. Dil, milletleri birbirine bağlayan, kültürel özelliklerin kuşaktan kuşağa aktarılıp kalıcı olmasını sağlayan en önemli unsurların başında gelir. Toplumların devamlılığını sağlamasında, ortak değerlerin unutulmaması için de kalıcılık önemli bir özelliktir. Bunu da yazı ile gerçekleştirmişlerdir.

Günlük hayatta sıkça kullanılan bir aktarım aracı olan yazının doğru yazılması ve doğru anlaşılması önemli bir noktadır. İyi bir yazılı anlatım için dili doğru, eksiksiz ve etkili kullanmak gerekir. Bunun için de yazılı anlatımda anlatım bozukluğu olmamalıdır.

Belli bir eğitim almış bir bireyden meslek grubuna bakılmaksızın ana dilini etkili kullanması; duygu ve düşüncelerini doğru anlatması beklenir. Ana dilin doğru kullanılması bir sorumluluktur. Toplumda yer alan herkes bu sorumluluğu bilmeli ve ona göre davranmalıdır. Yazarlar, gazeteciler, aydınlar, politikacılar bu konuda en önde gelenlerdendir. Bu nedenle birçok kişiye ulaşan gazetelerde kullanılan dile dikkat çekmek amacıyla yerel gazetelerdeki anlatım bozuklukları tarama modeliyle belirlenmeye çalışılmış, çalışmanın alt problemlerine ilişkin veriler değerlendirilmiş ve sonuçlara ilişkin yorumlar yapıp sorunun giderilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

Çalışmanın ilk bölümünde “Problem”, “Amaç”, “Önem”, “Varsayımlar”, “Sınırlılıklar” a yer verilmiştir. “Problem” bölümünde araştırmanın kuramsal temellerini içeren dil, dil eğitimi ve öğretimi, dil ve iletişim, ana dili, Türkçe öğretimi, anlatım, yazılı anlatım ile ilgili tanımlar ve açıklamalar yapılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise araştırmanın konusu olan “Anlatım Bozuklukları” ile ilgili bilgiler verilmiştir. “Anlatım Bozuklukları” başlığı “Anlam” ve “Dil Bilgisi” olmak üzere iki ana başlık altında tasnif edilmiştir. Her anlatım bozukluğu türü alt başlıklar altında açıklanıp başlıklar ile ilgili örnekler verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde “Yöntem” başlığı yer almaktadır. Bu bölümde “Araştırma Modeli”, “Evren ve Örneklem”, “Verilerin Toplanması”, “Verilerin Analizi” başlıkları bulunmaktadır. Çalışmanın dördüncü bölümünü ise “Bulgular ve Yorum”

başlığı oluşturmaktadır. Bu bölümde gazetelerde bulunan anlatım bozukluklarının tespitine, anlatım bozukluklarının görülme sıklığına, türlerine göre anlatım bozukluklarının görülme oranlarına, gazetelere göre anlatım bozukluklarının görülme sıklığının farklılıklarına ilişkin bulgular tablolastırılarak yorumlanmıştır. Çalışmanın beşinci bölümü ise “Sonuç ve Öneriler” başlığıdır. Bu bölümde de araştırma sonucunda tespit edilen sonuçlara, sorunlara ve bunları gidermek için yapılabileceklerle ilişkin önerilere yer verilmiştir. Çalışmanın sonunda “Kaynakça”ya yer verilmiştir.

Araştırmanın her aşamasında, bana bilgi ve görüşleriyle destek veren, öneri ve eleştirileriyle çalışmama yön veren, beni yüreklendiren danışman hocam Yard. Doç. Dr. Mehmet KURUDAYIOĞLU’na; her konuda bana yardımcı olan, destek veren değerli hocam Yard. Doç. Dr. Şerif KORKMAZ’a ve her koşulda yanımda olan değerli eşi biricik arkadaşım Seval KORKMAZ’a; maddi manevi desteğini benden esirgemeyen, beni yüreklendiren, umutlandıran aileme ve özellikle çalışma sürecinde görüşlerinden yararlandığım, yardımlarını esirgemeyen Türkçe öğretmeni sevgili ablam Hülya ÖZDEM SÜR’e teşekkürü bir borç bilirim.

Arzu ÖZDEM

ÇANAKKALE, 2011

İÇİNDEKİLER

TAAHHÜTNAME

JÜRİ ONAY SAYFASI

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	v
KISALTMALAR.....	ix
TABLolar	x

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	3
1.2. Dil.....	6
1.3. Dil Eğitimi ve Öğretimi.....	12
1.4. Dil ve İletişim.....	14
1.5. Ana Dili.....	19
1.6. Türkçe Öğretimi.....	21
1.7. Anlatım.....	26
1.8. Yazılı Anlatım.....	28
1.9. Problem Cümlesi.....	32
1.9.1. Alt Problemler	32
1.10. Araştırmanın Amacı.....	34
1.11. Araştırmanın Önemi.....	34
1.12. Araştırmanın Varsayımları.....	35

1.13. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	35
1.14. İlgili Çalışmalar.....	35

Bölüm II

ANLATIM BOZUKLUKLARI

2. Anlatım Bozuklukları.....	43
2.1. Anlamla İlgili Anlatım Bozuklukları.....	48
2.1.1. Sözcüğün Gereksiz Kullanımı	48
2.1.2. Birbiriyle Karıştırılan Sözcükler (Sözcüğün Anlam İnceliğine Dikkat Edilmemesi)....	49
2.1.3. Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması.....	50
2.1.4. Anlamca Çelişen Sözcüklerin Birlikte Kullanılması.....	52
2.1.5. Düşünme ve Mantık Hataları.....	53
2.1.6. Atasözü ve Deyimlerin Yanlış Kullanılması	54
2.1.7. Noktalama İşaretlerinin Yanlış Kullanılması.....	55
2.1.8. Özeti Kullanımlar/ Yabancı Sözcük Kullanımı.....	56
2.2. Dil Bilgisi Yanlışları.....	57
2.2.1. Özne Eksikliği.....	57
2.2.2. Özne- Yüklem Uyumsuzluğu.....	58
2.2.3. Çatı Uyuşmazlığı.....	59
2.2.4. Nesne Eksikliği.....	60
2.2.5. Dolaylı Tümleç Eksikliği.....	61
2.2.6. Edat ve Bağlaçlarla İlgili Yanlışlıklar.....	62
2.2.7. Yardımcı Fiil Eksikliği.....	63
2.2.8. Fiilimsi Eksikliği, Fiilimsi Uyuşmazlığı.....	64
2.2.9. Gereksiz Yardımcı Fiiller/ Fiilimsiler.....	65
2.2.10. Tamlama Yanlışları.....	65

2.2.11. Eklerle İlgili Yanlılıklar.....	67
2.2.11.1. Ek Eksikliği.....	68
2.2.11.2. Ek Fazlalığı.....	68
2.2.11.3. Ekin Yanlılı Kulllanımı.....	69

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli.....	70
3.2. Araştırma Evreni ve Örnekleme.....	71
3.3. Verilerin Toplanması.....	72
3.4. Verilerin Analizi.....	72

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Gazetelerde Yer Alan Anlatım Bozukluklarının Görülme Sıklığına İlişkin Bulgular ve Yorum	74
4.2. Türlerine Göre Anlatım Bozukluklarına İlişkin Bulgular ve Yorum.....	82
4.3. Gazetelere Göre Anlatım Bozukluklarının Görülme Sıklığına İlişkin Bulgular ve Yorum.....	86
4.3.1. Sözcüğün Gereksiz Kullanımı.....	88
4.3.2. Birbiriyle Karıştırılan Sözcükler (Sözcüğün Anlam İnceliğine Dikkat Edilmemesi).....	89
4.3.3. Sözcüğün Yanlılı Yerde Kullanılması.....	91
4.3.4. Anlamca Çelişen Sözcüklerin Birlikte Kullanılması.....	93

4.3.5. Düşünme ve Mantık Hataları.....	94
4.3. 6. Atasözü ve Deyimlerin Yanlış Kullanılması.....	96
4.3.7. Noktalama İşaretlerinin Yanlış Kullanılması.....	98
4.3.8. Özenti Kullanımlar/ Yabancı Sözcük Kullanımı.....	99
4.3.9. Özne Eksikliği.....	101
4.3.10. Özne- Yüklem Uyumsuzluğu.....	102
4.3.11. Çatı Uyuşmazlığı.....	104
4.3.12. Nesne Eksikliği.....	106
4.3.13. Dolaylı Tümleç Eksikliği.....	108
4.3.14. Edat ve Bağlaçlarla İlgili Yanlışlıklar.....	109
4.3.15. Yardımcı Fiil Eksikliği.....	111
4.3.16. Fiilimsi Eksikliği, Fiilimsi Uyuşmazlığı.....	112
4.3.17. Gereksiz Yardımcı Fiiller/ Fiilimsiler.....	114
4.3.18. Tamlama Yanlışları.....	116
4.3.19. Ek Eksikliği.....	118
4.3.20. Ek Fazlalığı.....	119
4.3.21. Ekin Yanlış Kullanımı.....	121

BÖLÜM V

5.1. Sonuçlar.....	124
5.2. Öneriler.....	128
KAYNAKÇA.....	131

KISALTMALAR

TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
vs.	: Ve saire
s.	: Sayfa
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
Akt.	: Aktaran

TABLOLAR

Tablo No	Sayfa
Tablo 1: İncelenen Gazetelerin Listesi	71
Tablo 2: Anlatım Bozukluklarının Genel Değerlendirilmesi	74
Tablo 3: Türlerine Göre Anlatım Bozukluklarının Sıralaması	82
Tablo 4: Anlatım Bozukluklarının Gazetelere Göre Dağılımı	87
Tablo 5: Sözcüğün Gereksiz Kullanımı	88
Tablo 6: Birbiriyle Karıştırılan Sözcükler	90
Tablo 7: Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması	91
Tablo 8: Anlamca Çelişen Sözcüklerin Birlikte Kullanılması	93
Tablo 9: Düşünme ve Mantık Hataları	94
Tablo 10: Atasözü ve Deyimlerin Yanlış Kullanılması	96
Tablo 11: Noktalama İşaretlerinin Yanlış Kullanılması	98
Tablo 12: Özeti Kullanımlar/ Yabancı Sözcük Kullanımı	99
Tablo 13: Özne Eksikliği	101
Tablo 14: Özne- Yüklem Uyumsuzluğu	103
Tablo 15: Çatı Uyuşmazlığı	105
Tablo 16: Nesne Eksikliği	106
Tablo 17: Dolaylı Tümleç Eksikliği	108
Tablo 18: Edat ve Bağlaçlarla İlgili Yanlışlıklar	110
Tablo 19: Yardımcı Fiil Eksikliği	111
Tablo 20: Fiilimsi Eksikliği, Fiilimsi Uyuşmazlığı	112
Tablo 21: Gereksiz Yardımcı Fiiller/ Fiilimsiler	114
Tablo 22: Tamlama Yanlışları	116
Tablo 23: Ek Eksikliği	118
Tablo 24: Ek Fazlalığı	120

Tablo 25: Ekin Yanlış Kullanımı**121**

BÖLÜM I

GİRİŞ

Dil, anlaşmayı sağlayan en önemli iletişim aracıdır. Dil, doğru, sağlıklı ve başarılı iletişimin temeli; bireylerin duygu ve düşüncelerini, öğrendiklerini ifade etme aracıdır. Dil, bireyin edindiği tecrübeleri aktarma yoludur. Birey, kendini ve çevresindekileri anlama ve anlatmada dilden yararlanır.

Hemen her alanda etkili olan dil, karşıdakileri daha iyi anlayabilme; etkili iletişim kurabilme; duygu, düşünce ve isteklerini, amaçlarını, hayallerini yaratıcı bir şekilde sözlü ve yazılı olarak dile getirebilme; kendini gösterir. Eleştirel ve empatik dinleyebilme; düşünceleri birleştirebilme; dinlediklerini ve okuduklarını analiz ederek özetleyebilme; izlediklerini eleştirebilme, olaylar arasında ilişki kurabilme yine başvurduğumuz kaynak dildir.

Her yerde varlığını hissettiren dilin doğru ve kusursuz kullanılması için ana dili eğitimine önem verilmelidir. Ana dili eğitimi doğal bir süreç ile başlar ama dilin kendisinden beklenen işlevi yerine getirebilmesi için dilin öğretimi belli bir plan ve disiplin ile devam etmelidir. Ana dili eğitimi ve öğretimi, Türkçe dersi ile gerçekleştirilir. İfade ve beceri dersi olan Türkçe dersinde dilin incelikleri öğretilmeli, dil bilinci öğrencilere aşılanmalıdır. Türkçe dersinde amaç, duyduklarını/dinlediklerini, okuduklarını doğru anlayan; anladıklarını ise doğru, anlaşılır şekilde anlatan bireyler yetiştirmektir. Türkçe dersi üzerinde titizlikle durulmalıdır. Türkçe öğretiminde ortaya çıkacak sorunlar, geleceğin temelini sağlam atılmadığının habercisi olacaktır. Türkçe öğretiminde dört temel dil beceri bir bütün olarak ele alınmalı; etkin bir şekilde bireylere kazandırılmalıdır.

Belli bir eğitim almış ve belli bir seviye gelmiş herkesten dilini doğru ve etkili kullanması, düşüncelerini, bilgilerini, deneyimlerini sözlü ve yazılı olarak ifade etmesi beklenir. Bu nedenle eline kalem alan her birey, öğrenci, şair, yazar, doktor, öğretmen, asker, gazeteci, önce dilin kurallarını bilmeli, inceliklerini kullanmalıdır kısacası dile hâkim olmalıdır.

İnsanlar, sürekli bir şeyleri “anlatma” isteğindedirler ve bu eylemi dil ile sözlü ve yazılı olarak gerçekleştirirler. Sözlü anlatımda kişi o anda konuşur; fazla düşünmez, etkili anlatıma gereken önemi göstermez. Yazılı anlatımda ise belli kurallar vardır ve onlara

uyulmalıdır. Kişi bu kuralları bilerek ve kabul ederek eline kalemi alır. Kişinin yazıyı yazarken istediği kadar düşünme vakti olur. Yazıyı yazdıktan sonra defalarca okuma şansı ve düzeltme olanağına sahip olur. Her okuyuş, yazıdaki hataların, eksikliklerin bulunmasını, fazlalıkların çıkartılmasını sağlar. Böylece en iyiye ulaşılma yolunda ilerlenir.

Hiç şüphe yok ki yazılan her yazı okunması ve beğenilmesi için yazılır. Yazının, söylenenlerin anlaşılması için doğru anlatılmış ve yazılmış olması gerekir. Okunan yazının bireyler üzerindeki etkisi tartışılmayacak derecededir. Bunlara dikkat edilmezse toplumda yanlış anlaşılmalara ortaya çıkar. Bu nedenle dilin doğru kullanılması sağlıklı iletişimin, sağlıklı iletişim de çatışmadan uzak, uzlaşmanın olduğu insanların birbiri ile anlaştığı bir toplumun oluşmasını sağlayacaktır.

Kültürümüzün taşıyıcısı olan Türkçenin geleceğini kitle iletişim araçlarında kullanılan dil bize göstermektedir. Dilin iletişim, düşünceleri aktarma aracı olmanın yanı sıra insanları bir araya getiren ortak değerlerin, millî şuurun, kültürün taşıyıcısı olma özelliği de vardır. Kültürel özelliklerimiz, geleneklerimiz, göreneklerimiz, “ortak değerlerimiz” olarak nitelendirdiğimiz her şeyi nesillere aktarmak da yaşayan neslin görevidir. Bunu da kalıcı özelliği ile dil yapacaktır. Temel dil becerilerinden olan yazı, kalıcı özelliği ile nesiller arasında köprü olma görevi üstlenir. Bu nedenle kitle iletişim araçlarında kullanılan yazının ister kısa ister uzun olsun hem bireyler hem millet hem de bir sonraki nesil için önemli olduğu unutulmamalıdır.

Dil sadece bireyler arasında değil birey- toplum arasında da iletişimi sağlayan en büyük araçtır. Topluma ulaşmanın en kolay yolu olarak başvurduğumuz kitle iletişim araçları hayatımızda tartışılmayacak derece etkindirler. Bu etki, haberlerde kullandıkları dilde görülebilir. Kitle iletişim araçlarını belli amaçlarla kullananlar, sahip olduğu güçleri bilinçli kullanılmalıdır. Toplumun her yerine ulaşma gücüne sahip olan kitle iletişim araçlarında kullanılan dile dikkat edilmelidir. Bu konuda insanlar bilinçlendirilmeli; dili doğru, kurallarına uygun, sorumluluk çerçevesinde kullanmalıdırlar.

Özel radyo ve televizyonlar, ulusal ve yerel gazeteler başta olmak üzere diğer birçok iletişim aracıyla yapılan her türlü program, yayın ve yayımlarda Türkçe kullanımına gereken özen gösterilmemektedir. Gereken özen gösterilmediği gibi güzel dilimizi de kirletmektedirler. Kanal, gazete ve program isimlerinden başlamak üzere televizyonlarda yapılan programlarda veya dergi, gazetelerdeki yazılarda kullanılan dil, Türkçenin geldiği

“vahim” durumu gözler önüne sermektedir. Dilde görülebilecek en küçük bozulma, hem kişiler arasındaki hem de toplumdaki iletişimi aksatabilir.

“Televizyonun, radyonun düğmesine dokunduğumuzda, gazete ve dergilerin, dahası kitapların kapağını açtığımızda, gülmek mi gerekir kızmak mı, kestiremediğimiz gülünçlükler düşüyor evimizin, düş dünyamızın tam ortasına. Her an göz önünde olan kişilerin, örneğin politikacıların, habercilerin ya da kimi ünlü şanlı (resmi TDK diliyle) “sa’atçı”ların kullandığı dil, haklı olarak, çoğumuzu kaygılandırıyor” (Özel 2000: 45). Kitle iletişim araçlarında görülen özentili kullanımlar dil bilinci olan, dilin önemini kavramış çok az sayıdaki vatandaşın aklına Türkçeyi kullanmaktan eksiklik mi duyuyorlar? İngilizce kullanmak kişiyi daha mı havalı gösteriyor? “Türkçe konuşurken!” cümlelerinde yabancı sözcükler - özellikle Batı kökenli- kullanmak kişiyi bilgili ve kültürlü mü gösteriyor? sorularını getiriyor.

Bu nedenle araştırmada Çanakkale’deki yerel gazetelerin anlatım bozuklukları açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, gazetelerdeki anlatım bozukluklarını tespit etmek, anlatım bozukluklarının giderilmesine dair öneriler sunmak amacıyla hazırlanmıştır.

1.1. Problem Durumu:

İnsanlar arasında iletişimi, paylaşımı, anlaşmayı sağlayan dil, hayata dair var olan bütün duygularımızı, düşüncelerimizi, birikimimizi aktarmaya yarayan bir araçtır.

İnsanlar sürekli iletişim halinde olduklarından kendilerini ne kadar iyi ifade edebilirlerse iletişim de o derece sağlıklı olacaktır. Kişilerin sağlıklı iletişim kurması, kendisini güçlü ifade etmesi de dili kullanma becerisi ile doğru orantılıdır. Hepsinin yapılabilmesi için en önemli hususu gerçekleştirmek gerekir o da insanlara ana dili sevgisi ve bilinci vermektir.

Ana dili, en iyi şekilde öğrenilmeli ve kullanılmalıdır. Ana dili öğretiminde başta devlet olmak üzere herkese büyük görevler düşmektedir. “Bireyin toplumla iletişimi, ana dili ile gerçekleşir. İnsan hayatında bu denli önemli olan bir aracın, görevini gereği gibi yapabilmesi bir düzen içerisinde işlemesine bağlıdır. Bu işleyişin sağlanması ise çocukluktan itibaren sürekli bir eğitimi zorunlu kılar. Çünkü dil, belirli bir zamanda öğrenilip bitirilen bir bilgi yığını değildir. Kişinin yaşadığı süre içerisinde çevresi ile etkileşimde bulunmasının doğal bir sonucu olarak gelişen bir beceri alanıdır” (Özbay 2006:

4). Ana dili bilinci ilkokuldan itibaren düzgün, kurallı ve belli bir disiplin içinde öğrencilere verilirse ana dilini iyi bilen, kullanan, kendini doğru ifade edebilen kişiler yetiştirebilmek mümkün olacaktır. Birey, dilini ne kadar iyi bilirse ifade etme gücü de o kadar kuvvetli olacaktır. İfade etme gücü de dili ne ölçüde kullandığına bağlıdır. Bu nedenle Türkçe öğretiminde ana dili bilinci verilmeli; dilin incelikleri ve işlevleri konusunda öğrenciler bilgilendirilmelidir ki ana dilini seven, koruyan ve doğru kullanan bireyler yetişsin.

Eğitim-öğretim almış kişilerden kendisini sözlü ve yazılı olarak belli bir düzeyde ifade etmesi beklenir. Bu durumda kişinin hem sözlü hem yazılı anlatımda olsun duygu ve düşüncelerini doğru anlatması önemlidir. Kişiler, duygularını, düşüncelerini anlatmak için anlatım yollarından biri olan yazılı anlatıma başvururlar. Yazılı anlatımın da eksiksiz yapılabilmesi için kişi dilini iyi bilmeli; doğru cümleler kurmalı; cümlelerin açık, akıcı, anlaşılır olmasına dikkat etmelidir.

İlköğretim Türkçe Dersi (6,7 ve 8. sınıflar) Öğretim Programı'nda (MEB 2005: 6-7) da Türk Millî Eğitimi'nin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin;

1. Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,
2. Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,
3. Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini kazanmaları,
4. Yazma becerisinin geliştirilmesine paralel olarak öğrencilerin; duygu, düşünce, hayal, tasarı ve izlenimlerini dilin imkânlarından yararlanarak yazılı anlatım kurallarına uygun şekilde anlatmaları, yazmayı kendini ifade etmede bir alışkanlığa dönüştürmeleri ve yazma yeteneği olanların bu becerilerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır.

Bu becerilerin geliştirilmesinde öğretmenlere, yazarlara, şairlere, gazetecilere önemli görevler düşmektedir. Ana dilini doğru konuşup doğru yazmak, her vatandaşın görevidir. İletişimi sağlayan, yazılı anlatımı çokça kullanan bu kişilerin dili doğru ve etkili kullanması çocukların da üzerinde etkili olacaktır. İnsanları ülkede ve dünyada olan olaylar hakkında bilgilendirmeyi ilke edinen ve insanlar arasında iletişimi sağlayan mesleklerden biri olan gazetecilikte iletişimi doğru sağlamak ve etkili kullanmak gazetecilerin en önemli

görevlerindedir. Doğru ve etkili iletişimin yolu da başta çocuklarımız olmak üzere herkes için vazgeçilmez araç olan doğru, güzel ve zengin Türkçemizden geçmektedir.

Türkçe öğretiminin temel amaçlarından biri de okuduklarını anlayan, anladıklarını konuşarak ya da yazarak doğru ifade eden bireyler yetiştirmektir. Bir kişinin ifadesi, konuşmaları, sözcükleri onu yansıtır. Sözcük hazinesinin zenginliği, konuşmasında cümlelerin açıklığı, duruluğu, etkileyiciliği onun seviyesinin, eğitiminin aynasıdır. Sadece konuşmak değil kişinin yazısına da bakmak kişi hakkında fikir edinmemizde yardımcı olacaktır. Bu nedenle bu beceriler, bireylere sadece anlatmakla değil uygulama ile öğretilmelidir. Türkçenin inceliklerini içeren metinler okutulmalı; Türkçemizi güzel kullanan sunucuların, tiyatrocuların, yazarların, gazetecilerin röportajları okutulmalı, yayınları izletilmelidir.

Dil öğretimi sadece eğitim-öğretim ortamları ile sınırlandırılmaz. “Erciyes Üniversitesi öğretim üyelerinden Tuncer Gülensoy’un yaptığı araştırmanın verileri kitle iletişim araçlarıyla dilin ilişkisini çarpıcı bir açıdan ele alıyor: Yaptığımız incelemeler sonucu, özel radyo ve televizyon yayınlarının ulaşamadığı, yalnızca TRT yayınlarının izlenebildiği Doğu ve Güneydoğu’nun kırsal alanlarında çocuklar çok güzel İstanbul Türkçesi kullanırken, çok sayıda özel radyo ve TV’nin yayın yaptığı büyük şehirlerimizdeki çocuklarda Türkçenin bozulduğunu görüyoruz” (akt. Akbayır 2007: 20-21).

Kitle iletişim araçlarının geliştiği ve etkililiğinin hızla yayıldığı bu dönemde gazeteler, dergiler, televizyon ve radyo programları dil kullanımının hem olumlu hem olumsuz örneklerini içermektedir. İster ulusal ister yerel basın olsun her ikisinde de kullanılan dil çocukların üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Kolayca ulaştıkları ve takip ettikleri ulusal ve yerel gazetelerde yapılan dil hataları, bu gazetelerde görülen anlatım bozuklukları, çocukların yapılan dil hatalarını doğruymuş gibi algılamalarına neden olur ve doğruyu öğrenmelerini zorlaştırır. Bu da Türkçenin yanlış kullanımını artırır; yazılı anlatımın kalitesini düşürür.

Tam bu noktada “anlatım bozuklukları” başlığının ana dili kullanımında ister sözlü ister yazılı anlatımda olsun önemli olduğunun farkına varılarak, yerel gazetelerdeki anlatım bozukluğu konusunun araştırılması gereği bilimsel açıdan da bir ihtiyaç olarak görülmüş; çalışmanın akademik düzeyde öneme sahip olduğu düşünülmüştür.

1.2. Dil

Dil, geçmiş, günümüzü ve yarına dair umutlarımızı taşıyan; birikimleri ile bize yol gösteren başta insan olmak üzere canlıların olduğu her yerde varlığını sürdüren hayatımızın vazgeçilmez bir ögesidir. Dilin “vazgeçilmezimiz” olduğunu Konfüçyüs, sorulan bir soruya verdiği şu yanıtla belirtmiştir:

Konfüçyüs’e sordular:

-Bir memleketi yönetmeye çağrılıydınız yapacağınız ilk iş ne olurdu?

Büyük filozof şöyle cevap verdi:

-Hiç şüphesiz, dili gözden geçirmekle işe başladım.

Ve dinleyenlerin hayret dolu bakışları karşısında sözlerine devam etti:

-Dil kusurlu olursa, sözcükler düşünceyi anlatamaz. Düşünce iyi anlatılmazsa, yapılması gereken şeyler doğru yapılamaz. Ödevler gereği gibi yapılmazsa, töre ve kültür bozulur. Töre ve kültür bozulursa, adalet yanlış yola sapar. Adalet yoldan çıkarsa şaşkınlık içine düşen halk, ne yapacağını, işin nereye varacağını bilmez. İşte bunun içindir ki, hiçbir şey dil kadar önemli değildir.

Konfüçyüs’ün soruya verdiği yanıtta da belirttiği gibi bir ülkeyi yok etmek için kullanılacak en büyük silah dildir. Dildeki en küçük bozulma bile beyindeki ur gibidir. Urun nasıl oluştuğu ve büyüdüğü anlaşılmasa ama fark edildiğinde de ne kadar büyüdüğü, bedeni kontrol altına aldığı, zehirlediği ve sinsice yok ettiği anlaşılır. Dil de böyledir. Bizim için değeri ölçülmeyecek dil, bizi yok etme aracı olarak kullanılabilir; dildeki yozlaşmayı fark ettiğimizde çok geç olmuş olabilir. Sürekli hatırlamamız gereken ise dilin bizim kültür mirasımız, bağımsızlığımız ve geleceğe kaygısız bakmamız için tek yol olduğudur.

Günlük yaşamın her alanında yani kısaca yaşamın tamamında var olan dil üzerine yazılan kitaplar, şiirler, sözler hep aynı noktayı vurgular. Dil, geçmiş ve gelecek arasındaki en sağlam köprüdür. Bizi bize bağlayan; duygularımızın, duyarlılıklarımızın aynasıdır.

Dil, insanlar arasında iletişim sağlayan bir sistemdir. Duygu ve düşünceleri sözlü ve yazılı olarak aktarmada en büyük araç olan dil, hayatın en önemli kavramlarından biridir. Bir şeyleri dil ile anlatır, geçmiş ile gelecek arasında köprü konumundaki dil sayesinde ulusal değerlerimizi, geleneklerimizi, kültürümüzü tanırız. Milli birliğimizi ve beraberliğimizi

sağlayan, her şeyi yansıtan ayna konumunda karşımıza yine dil çıkar. Kısacası dil, insanın bir parçası, kültürü ve yaşam kaynağı diyebiliriz. Bu sebeple insanlar dille ilgili birçok araştırma yapmıştır. Bu araştırmaların sonucunda dille ilgili birçok tanım yapılmış ve dilin işlevleri ortaya çıkarılmıştır.

“Dil, insanların düşündüklerini ve duygularını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban”dır (TDK 2005: 526). İnsanların bütün arzularını, dünya görüşlerini, inançlarını, sevinçlerini, ihtiyaçlarını dile getirmesinde çok yönlü özelliği ile karşımıza çıkan dil, insanın hayatını sürdürebilmesine olanak sağlar. “Dil, insanların meramlarını anlatmak için kullandıkları bir sesli işaretler sistemidir.” (Banguoğlu 2004: 9).

“Dil, insanca yaşamanın, düşüncenin, buluş ve yaratış yeteneklerimizin anasıdır.” (Gencan 2007: 25). Dilin bir an için olmadığını düşünürsek insanlar, umutlarını, dualarını, yazıyı, şiiri, şarkıyı, bir anıyı nasıl aktarabilir, paylaşabilir? Dil, yerine getirdiği birçok işlevi ile çok yönlü bir araçtır; hayatımızın vazgeçilmez, efsunlu bir varlığı olduğunu kanıtlamıştır.

Kültür ve bilimin ilerlemesinde dil önemli bir yer taşımaktadır. Dil, bizden öncekilerin düşüncelerini, yaptıklarını anlatan, yeni eserlerin ortaya çıkmasını, ilimlerin ilerlemesini, kültürün genişlemesini sağlayan bir vasıttır. Dil bir toplumun duygu, düşünce, bilgi ve isteklerini, geleneklerini konuşma ve yazma yoluyla belli kurallar içinde anlatmaya yarayan sözleridir (Kiraz 2000: 9).

Dil, hayatımızın vazgeçilmez bir iletişim aracıdır. Dil, çeşitli düşünceleri, duyguları, inançları, tutumları, değer yargılarını ifade etmede ve öğretmede; soru sormada, emir vermede, istekte bulunmada vb. kullandığımız çok önemli bir iletişim aracıdır (Calp 2007: 71).

Dilin tanımını ise Aksan (2007: 55) şöyle yapmaktadır: “Dil, düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan ögeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir dizgedir.”

İnsana özgü dilin birtakım özelliklerinin olması doğaldır. Dilin özellikleri şöyle özetlenebilir (Odacı 2009: 7-8):

- a. İnsanı diğer canlılardan ayıran dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlamaktadır.
- b. Her şeyden önce insana özgü dil, canlı, sosyal ve kültürel bir varlıktır.

- c. Dillerin başlangıcı söze dayalıdır, ancak dil yazılı belgelerle takip edilir.
- d. Dillerde ilk kelimelerin ortaya çıkışı sebepsizdir.
- e. Edebiyat ürünlerinin hepsi söze dayalı dilin ürünüdür.
- f. Dilin kendi kural ve kanunları vardır.

Yukarıda sayılan özellikler dışında dilin diğer önemli özelliklerinden birisi de hiç şüphe yok ki dil ile düşünce arasındaki ilişkidir. Dil, insan düşüncesinin ürünüdür, o halde dil ile düşünce sistemi arasında yakın bir bağ vardır. Kişisel duygu ve düşüncelerin üstün seviyede bir anlatım bulabilmesi de ancak üstün seviyede bir dile sahip olması ile mümkündür (Gülensoy 2000: 6). “Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir” (Ergin 2004: 3). Dil, insanlar arasında anlaşma sağlayan, toplumla birlikte sürekli gelişen, kendini değiştiren, yenileyen canlı bir varlıktır. Zamanla dil gelişir ve değişir ama bu gelişim- değişim sürecinde asla kendi yapısına ve kurallarına aykırı olan bir şeyi kabul etmez. Dilin de yasaları vardır. “Doğal olaylar gibi dil olaylarının da yasaları vardır. Doğal olayları zorlamaya, değiştirmeye, bozmaya kalkıştığımız zaman nasıl bir tepki ile karşılaşırızsa dili de – kendi yasa ve kurallarına, yani geleneğine aykırı olarak- zorlamak, değiştirmek ya da bozmak istediğimiz zaman yine bir tepki ile karşılaşırız. Dil, kendi yasa ve kurallarına, yani geleneğine aykırı olmayan değiştirmelere karşı uysaldır, hoşgörücüdür” (Ediskun 2010: 10).

Yaman ve Köstekçi (1938: 7) ise dil ve düşünce ilişkisini şöyle açıklamıştır: İnsanların düşüncelerini dışa vurmalarını dil sağlar. Dil, düşüncelere değer kazandırır ve gelişme imkânı verir. Bu anlamda dil de tıpkı düşünce gibi ayrıcalık belgesidir. Dil, düşüncenin yolunu açan bir anahtardır. Düşüncede mevcut olup da ses olarak karşılığı bulunmayan kavramlar, dış dünyaya açılmazlar.

“Dil gibi; insan ve toplum hayatının neredeyse tek iletişim aracı olan varlığın, çeşitli etkilerle ve çok kere zenginleşerek değişiminin sonucu olarak, kurallarının da değişimi ve bunlara uyumumuz kaçınılmazdır. Doğru olan, yeni kuralların dilin tabii yapısını bozması ve yeni kuralların ilgili bilim adamlarının yaptığı titiz çalışmalar sonucu ortaya konulmasıdır” (Ağca 2001: 74). Buradan yola çıkarak dilin; geçmişten gelen canlılığının - yaşayan bir organizma olduğunun- fonksiyonu artmakta, her geçen gün dile daha fazla

yenilik eklenmektedir denilebilir. Öyle ki hızla gelişen teknoloji ile yeni kavramlar, buna paralel olarak yeni kelimeler dile girmektedir. Her ne olursa olsun ister dil gelişimi ister dil değişimi önemli olan dil yapısını ortaya koyan kurallara uymak; değişimleri bu doğrultuda yaparak dile yerleştirmektir.

“Düşünme; düşünmek eylemi, aklın kendi kendini bilgi konusu yaparak, zihin çalışmalarını ve olaylarını incelemesi; fikirleri, yargılamak gayesile inceleme, karşılaştırma ve aralarındaki ilgilerden faydalanma gibi zihin işlemlerinden geçirme; tasarlama; bilinen bir şeyi hatırlayıp tekrar duyar görür gibi olmalıdır.” (Karaalioğlu, tarihsiz: 149). İnsanların iyi yazması için dil kurallarını bilmeleri her zaman öne sürülen şartlardan biridir. Namık Kemal’in “Güzel yazmak güzel düşünmekten ibarettir.” sözünde de belirttiği gibi yalnız iyi yazmak için sadece dil kurallarını bilmek yeterli olmaz. Bunun yanı sıra iyi düşünmek de gereklidir. Kişi iyi düşünemiyor, düşünmeyi bilmiyorsa, düşündüklerini sıralayamıyorsa bu özelliklerini- eksikliklerini- yazısında görmek kaçınılmaz olacaktır. Kişiden iyi, doğru düşünmesi, düşüncelerini doğru, anlaşılır, duru ifade etmesi beklenir. Düşüncelerini güzel, süslü, çarpıcı yazmak, anlatmak kaygısından uzak olmak kişiyi daha başarılı şekilde ifadeye yönlendirecektir. Bu kaygıdan uzak dile getirilen düşünceler daha anlaşılır ve açık olacağından kişi fark etmese de güzel anlatıma ulaşacaktır.

Düşünme eylemi sonunda ortaya çıkan “düşünceler”, sözlü ve yazılı ifade edilir. Bu noktada dil ve düşünce arasındaki bağlantı ortaya çıkar. Dil ve düşünce arasında sıkı bir ilişki söz konusudur. “ ‘Zenciler eziliyor’ demedikçe zencilerin ezilmesi bir şey demek değildir. O ana kadar kimse bunun farkında değildir, belki zencilerin kendileri bile. Bir tek kelimedir buna bir anlam kazandıran” (Sartre 1963 akt. Adalı 2009: 22). Dil ve düşünce bir bütündür ve her zaman iç içedir çünkü insanlar dille düşünür ve dil aracılığıyla hisseder (Aktaş ve Gündüz 2009: 29). Dil düşünceyi, düşünce dili etkiler ve böylece ikisi de gelişip olgunlaşır. Bu olgunlaşmanın topluma da etkisi vardır. Dil olmasa düşünce ve duygu da gelişmezdi, insanlar ilerlemez, bir medeniyet yaratamazdı (Banguoğlu 2004: 10).

Düşüncelerimiz dil ile oluşur, olgunlaşır. Dil, düşüncenin yaratıcısı konumundadır. (Kavcar; Oğuzkan; Aksoy 2009:2). Dil olmadan, dile başvurmadan, dilden yardım almadan düşünme, düşündüklerini anlatma söz konusu olamaz. Düşünceler dilin yardımıyla ortaya konulur ve başkalarına iletilir (Özbay 2006: 2). İnsanlar düşüncelerini dil ile karşı tarafa sözlü veya yazılı olarak aktarır; yine dil yardımıyla da karşısındakinin düşüncesini öğrenir.

Düşüncelerimiz de kafamızın içinde çalışan dilin yardımıyla oluşur (Babacan 2009: 19). İnsanlarda oluşan soyut düşünceler dille sözlü veya yazılı olarak somutlaştırılır ve böylece birey kendini topluma ifade etmiş, sosyalleşmiş, diğer bireylerle ilişkilerini yoğunlaştırmış, iletişim kurmuş olacaktır. “İnsanoğlu zihninde ham halde bulunan düşünceyi, dil sayesinde kalıba döker. Böylece düşünce söz yahut yazıyla ifade edilme imkânına kavuşur” (Calp 2007: 71).

İnsanlar, düşünme eylemini gerçekleştirdikten sonra zihninde oluşan düşünceleri, kavramları, sözcükleri dil aracılığıyla belli bir amaç doğrultusunda sözlü veya yazılı olarak dile getirir. Böylelikle bireysel ve toplumsal olarak iletişim gerçekleştirilmiş olur. Dil, hem düşünme hem de iletişim aracıdır (Ünalın 2006: 1).

Bir milleti millet yapan en önemli unsur dildir. Dil olmazsa dile sahip çıkılmazsa dilde birlik olmazsa toplumda birlik, beraberlik ve huzur olmaz. “Bir ulusun yaşayış biçimi, inançları, gelenekleri, dünya görüşü, çeşitli nitelikleri ve hatta tarih boyunca bu toplumda meydana gelen çeşitli olaylar üzerinde hiçbir bilgimiz olmasa, yalnızca dilbilim incelemeleriyle, bu dilin söz varlığının, söz hazinesinin derinliğine inerek bütün bu konularda çok değerli bilgiler ve güvenilir ipuçları edinebiliriz.” (Aksan 2007: 65). Dil, bize, çevremize, dünyaya ait ne varsa hepsini içinde taşıyan bir kavramdır. Kendimizi anlatmak için ona sığınırız, dünyayı anlamak için ona başvururuz, etrafımızı algılamak için ondan yardım alırız, öğrenmek için onu kullanırız.

Temizkan (2003: 2), dil ve toplum arasındaki ilişkiyi şöyle açıklamıştır: Toplumların bir kimlik sahibi olmalarını sağlayarak onları millet haline getiren unsurlardan birisi de dildir. Dilsiz bir toplumun varlığı düşünülemez gibi toplum olmadan da dil teşekkül edemez. Ayrıca bir toplumun bağımsızlığı da büyük ölçüde dilinin olmasına bağlıdır. Dili ve toplumu birbirinden ayrı düşünmek yanlış olacaktır.

Ediskun (2010: 9)’a göre dar anlamıyla dil, bir toplumdaki insanların anlaşmalarını konuşma ya da yazı ile sağlayan işaretler sistemidir. İnsan sosyal bir varlıktır; onları birbirine bağlayan, ilişkilerini kuvvetlendiren, birikimlerini aktarmalarını sağlayan, hayatlarını kolaylaştıran ise dildir. “Toplum açısından, toplumbilimci gözüyle bakınca dil, yine en başta anılması gereken bir kurumdur. Dil olmadan insanların birlikte yaşamaları, anlaşabilmeleri, dolayısıyla bir toplumu oluşturmaları söz konusu olmayacağından, dil bu açıdan da önemlidir; bir topluluğu topluma dönüştürür” (Aksan 2007: 13).

Kaplan (2003: 25) kültür ve dil arasındaki ilişkiyi şöyle özetliyor: “Kültür deyince ilk akla gelen şey “dil”dir. “Dil”, millet denilen sosyal varlığı birleştiriyor. Onlar arasında duygu ve düşünce akımı vücuda getiriyor. Milletler duygu ve düşüncelerini yazıya geçirince, daha sağlam bir birlik meydana geliyor. Zira yazı sayesinde duygular ve düşünceler hem zaman hem de mekân içinde yayılıyor.”

Kültür, bir ülke ile ilgili maddi, manevi tüm unsurlardır. İnsanın yaşadığı bölgedeki ev özelliklerinden, oturuş şeklinden, yiyeceklerinden, giyim kuşamına varıncaya kadar başka bir bölge ile arasındaki farklardır. Sadece bir kıtanın, ülkenin, bölgenin, şehrin, köyün, kasabanın farklı kültürleri yoktur. Her evin de kendine has kültürü vardır. Her ev denilebilir ki başka bir kıta başka bir bölge, başka bir şehirdir. Bu kadar farklılık arz eden kültürleri tanımak ise iletişim kurmamızı sağlayan kültür ögesi dilden geçer. Ziya Gökalp de dili, kültürün temel unsuru olarak kabul etmiştir. Bir milleti hem sosyal hem siyasal hem de kültürel alanda tanımanın yollarından biri o milletin dilini öğrenmek; bilmektir. “Dil kültürün temeli olduğuna göre, bir milletin dil ile ifade ettiği söz, yazılı her şey kültür kavramına girer.” (Kaplan 2003: 151). Dil, bir milletin ve kültürün aynası konumundadır; milleti yansıtır.

Korkmaz ve diğerleri (2007: 21-22) ise dil ve kültür arasındaki ilişkiyi şöyle anlatmışlardır: “Bir toplumun sözlü ve yazılı bütün kültür değerleri dile aktarıldığı için dil sosyal yapının ve kültürün sadık bir aynası durumundadır. Bir şair, duygu ve düşüncelerini kendi toplumunun fertlerine ancak dili ile ulaşabilir. Bir yazar, bir bilim adamı, bir düşünür, görüşlerini kendi dışına ve ilgili çevrelere dil yoluyla aktarabilir. Yeni buluşlar ifadelerini dil ile gerçekleştirebilir. Bir tiyatro sanatçısı, mimik ve jestlerine dilini eklemeyen oyunculuğunu gösteremez. Kültürle ilgili her türlü yaşayış ve davranış tarzı, ifadesini hemen hemen bütünüyle dille gerçekleştirebilmektedir. Dolayısıyla da maddî ve manevî kültürün sınırları içine giren bütün kelimeler dilin içinde, dilin sözlüğünde yer almaktadır. Bu bakımdan, dil, kültürün ilk ve temel ögesidir; en değerli hazinesidir. Bu niteliği dolayısıyla, milletleri birbirinden ayıran özelliklerin de en önemlisidir.”

Dil, insan ve dünya arasındaki bir bağıdır, köprüdür. “Eğer dünya üzerindeki sayısız dilden birini bile bilmeseydik ne olurdu, bu dünyada yaşabilir miydik?” sorusunun cevabı hiç kuşkusuz ki hayır! Dil bilmeseydik, ihtiyaçlarımızı dile getiremez, muhtemelen açlıktan ölür; duygularımız aktaramadığımız için de duygu yoğunluğundan patlardık.

Dil, bireylerin anlaşmalarını sağlayan en önemli araçtır. “Dil, bir beceri olarak insana hayatının bütün safhalarında gerekli olan bir anlaşma aracıdır.” (Yalçın 2002: 43). İnsanlar dili hayatının her anında duygularını, düşüncelerini, inançlarını, anılarını, bilgilerini, heyecanlarını, sevinçlerini, tutkularını, üzüntülerini aktarmada kullanmaktadır. Dil tıpkı toprak gibidir: Her şeyi içinde gizleyip zamanı geldiğinde dışarıya çıkarır. Bu yüzden ki yanlış kullanılan, önem verilmeyen diller yavaş yavaş yok olurken değer verilen, çaba harcanan diller yaşamaktadır. Renkli dünyanın, sıcak duyguların, geleneklerin, göreneklerin beşiği olan dil, bir bebeğin doğup emekle, zahmetle özenle büyütülmesi gibi doğar, büyür ve maalesef ölebilir. Bu ölümün gerçekleşmemesi için milletler, kültürlerini genç nesillere aktarmak adına dillerine sahip çıkıp onu korumalı; ona gereken özeni göstermelidir.

1.3. Dil Eğitimi ve Öğretimi

Bir kültürün var olabilmesi, o kültürün doğru bir şekilde taşınabilmesine bağlıdır. Eğer bir kültür geleceğe taşınma umudu taşımiyorsa ya da yanlış taşımiyorsa o kültür yok olmaya mahkûmdur. Kültürü taşıma görevi ise gerek yazılı gerek sözlü olsun dil aracılığı ile yapılmaktadır. Bir kültürün bozulmasının ilk sinyallerini de dilinde görürüz, nitekim ünlü düşünür *Konfüçyüs'ün 'Bir milleti yok etmek istiyorsanız işe önce dili ile başlayın'* sözünü hatırlamak gerekir. Bu durumda şu soruyu sormak gerekir neden dil öğretimi yapılmaktadır?

Kişinin kendini ve çevresini tanıması, etrafında olan biteni anlayıp anladıklarını ifade edebilmesi, duygularını, düşüncelerini, isteklerini dile getirmesi için dil eğitimine ve öğretimine ihtiyaç vardır. Yaşadıkça dile başvurarak sorularımıza cevap arar; en karmaşık düşüncelerimizi dil aracılığıyla ortaya döker, şekillendiririz.

Dilin bütününe sahip olmak ve onu kullanmak mümkün değildir. Dili kullanmak, insanın bu konudaki eğitimine, kendini geliştirmişlik seviyesine, bireysel yeteneklerine ve deneyimlerine bağlıdır.

Bireyin dili öğrenmesinde hem kişisel yetenekleri hem de almış olduğu eğitim etkindir. Dil öğretiminde dil becerilerinin kazandırılması, düşünme yeteneği de oldukça önemlidir. “Dil öğretimi, bireyin dilin dört temel becerisini yeterli düzeyde kullanabilmesi için yapılan etkinliklerdir.” (Bahar 2006). İyi bir dil eğitimi almış, dilini iyi öğrenen kişi, düşünme becerisini geliştirir.

Dil eğitimi, önce ailede başlar. Aileler sahip oldukları dil ile ilgili bilgi ve becerilerini çocuklarına aktarırlar. Aile ile başlayan bu süreç okulda sistemli ve düzenli devam eder. Dilin öğretimi tesadüflere bırakılamaz. Dil öğretimi süreci, belirli bir düzen ve kural gerektirir.

Dil, hızla gelişen bir sistemdir. Sürekli hareketli olan bu kavramı korumak da toplumu oluşturan her bireye ayrı görevler yüklerken en büyük görev devlete verilmiş olur çünkü dil, ataların kendinden sonraki nesillere bıraktığı bütün mirası içinde taşımaktadır.

Devletler, dil politikaları ile dili koruma altına alır. Bunun için dil alanında uzmanlar yetiştirilmektedir. Uzmanlar tarafından verilen eğitimler ile insanlar ana dilini geliştirir ve daha iyi kullanır. Ana dilini etkin kullanan bir birey, sosyal, siyasal, kültürel gibi birçok alanda başarılı olacaktır.

Dilin öğretilmesi ise günümüzde hemen her ülkede devletin kurumlarıyla yapılmaktadır. Ülkemizde de MEB bu sorumluluğu yürütmektedir. İlköğretim çağındaki öğrenciler ağırlıklı olarak Türkçe dersi görmektedir. Bunun gerekçesi ise şüphesiz ki dilin diğer bütün alanların öğrenilmesinde altyapı olmasıdır. Dili öğretmeden hemen hiçbir bilgiyi karşımızdakine aktaramayız bunun için birey önce dili, daha sonra ise diğer alanları tanımaya başlar; diğer alanların tanınmasında rehber ve yardımcı olan kavram ise yine dildir.

Dil öğretimi ile düşünmeyi öğrenen, düşünme gücünü ilerleten, iletişim kuran kişiler yetiştirilecektir. “Zira dilin sözlü ve yazılı olarak kullanımı becerisi, birtakım pratik bilgilere ulaşmaktan öte; insanı hayata hazırlamak, üretici ve katılımcı kılmak, diğer insanlarla sosyal ilişkiler kurmak, yakın ve uzak çevreyi doğru algılamak; dahası kültürlü ve entelektüel bireyler yetiştirmek gibi çok yönlü bir işleve sahiptir” (Aktaş ve Gündüz 2009: 31).

Dil becerileri, dil dersi ile öğretilir. Dil becerilerinin öğretildiği Türkçe dersi bilgi değil beceri dersidir ve bütün derslerin temelini oluşturur. Dilin öğretimi sadece Türkçe ve Edebiyat dersleri ile sınırlandırılmaz. Dil öğretimi bütün dersleri kapsayan bir süreçtir. “Birey, çeşitli alanlara ilişkin bilgilerin çoğunu dinleme ya da okuma yolu ile edinir. Kendi bilgi, düşünce ve duygularını da başkalarına, çoğunlukla konuşma ya da yazma yolu ile iletir. Bu nedenle ana dili eğitiminin diğer derslerin de temeli olduğu unutulmamalıdır.” (Özbay 2006: 4). Öğrencilerin hazır bulunuşluk seviyeleri, içinde buldukları dönemin gelişim özellikleri dikkate alınarak etkili bir dil öğretimi gerçekleştirilmelidir.

Türkçe sevgisini aşlamak, dili doğru kullanmak sadece okulların ve öğretmenlerin görevi değildir. Günümüzde kitle iletişim araçlarının gelişmişliğini de göz önünde bulundurduğumuzda dili kullanma ve doğru kullanımı özendirme konusunda kitle iletişim araçlarının da görevlerinin artmış olduğunu görmekteyiz. Onlardan bu görevi üstlenmeleri, özellikle çocukları ve gençleri merkeze alarak yapılan programlarda kullanılan dile özen göstermeleri beklenir. “Dil yanlışları, radyo ve televizyon antenleriyle dalga dalga yayılarak günlük konuşma dilimize aynen yerleşiyor. Üstelik uydular aracılığıyla Avrupa ve Orta Asya’da yaşayan Türklere kadar ulaşıyor! Bu kadar etkili olduğu için radyo ve televizyonların dil konusunda da duyarlı, uyarıcı, yol gösterici ve örnek olması gerekiyor. Çoğunlukla yöneticilerin göz zevkine göre seçilen televizyon sunucu ve spikerleri, Türkçeyi dinlerken duyduğumuz kulak zevkimizi bozdular. Uzun heceler kısa, ince sesli harfler kalın okunmaya başlandı. “Ulama” unutuldu. Doğu kökenli kelimeler azalıyor diye sevinirken, Batı kökenliler arttı...” (akt. Akbayır 2007: 21).

1.4. Dil ve İletişim

İletişim bireyin yalnızlığına bir son vermesidir. Paylaşım ve etkileşim çabasıdır. Bir varlıktan bir başka varlığa giden en anlamlı yoldur. İletişimin hayatımızdaki yeri çok büyüktür. Etrafımızda bizi anlayacak, aynı dili konuştuğumuz bir birey bulamadığımızda cansız da olsa başka varlıklara yönelir, onlarla iletişim kurma yollarını ararız. Çünkü insan paylaşmalıdır, anlatmalıdır, dinlemelidir. “İletişim, duygu, düşünce veya bilgilerin akla gelebilecek her türlü yolla başkalarına aktarılması, bildirişim, haberleşme, iletişim” (TDK 2005: 954).

İki kişi arasında yüz yüze olarak ortaya çıkan jest ve mimiklerin desteklemesiyle oluşan iletişim ağı dil ile devam etmektedir. “Elle başla, gözle kaşla işaretler yaparak da bazı duygularımızı, düşünce ve dileklerimizimizi anlatırız. Fakat en mükemmel anlatma (expression) vasıtamız dilimizdir” (Banguoğlu 2004: 9).

İletişimin temelinde dil yatar. “İnsan bildirişmesi, en gelişmiş bildirişme düzeni olan dil (konuşulan dil) üzerine kurulmuş olup aynı zamanda insanın ne ölçüde ileri bir zihin gücü bulunduğunu gösterir” (Aksan 2007: 44). Dil hayatımızın her anında yer alan en gelişmiş iletişim aracıdır. Dil, kültür ve medeniyetin gelişiminden insanların günlük hayatındaki problemlerinin çözümüne kadar her alanda önemli işlevlere sahip bir iletişim aracıdır (Özbay 2006: 2).

Adalı'ya göre (2009: 15) iletişim insanların kendini dışlaştırma çabasıdır. İnsanlar, düşündüklerini diğer insanlara aktararak bir bakıma gizlediklerini, yüksek sesle söyleyemediklerini dışarı çıkartmış olur. Böylelikle diğer insanlarla iletişime geçmiş olurlar. “Dil, insanlar arasındaki anlaşma (iletişim, bildirişim) aracıdır. İnsanların doğayla, çevreleriyle ve öteki insanlarla kurdukları ilişkilerden, çeşitli ihtiyaçlardan doğmuştur” (Özkırımlı 2001: 15).

İletişimde birbirini anlamak önemli bir noktadır. Bir bakıma iletişim, insanların birbirini anlamak için gösterdiği çaba olarak nitelendirilebilir. İnsanlar duygu ve düşüncelerini dil ile aktarırken aynı zamanda iletişimi de gerçekleştirmiş olurlar çünkü iletişim ve dil arasında bir bağ söz konusudur. İnsanlar arasındaki en etkili ve önemli iletişim aracı dildir. Dil, iletişim kanalları içinde kendimizi ifade etmek için en sık başvurduğumuz araçların başında gelmektedir (Babacan 2009: 17-18).

İnsan, dil ve toplum üçgenini Aksan (2007: 64) şöyle dile getirmektedir: “Kısacası, insanı insan eden dil, toplumun da başlıca temel taşlarından; ulusu ulus yapan öğelerin en başta gelenidir; kültürün belkemiği sayılabilir.”

“İnsanlar, duygu, düşünce ve hayallerini başkalarıyla paylaşmak için de iletişim kurarlar” (Pekaz 2007: 19). Toplumsal varlık olan biz insanlar ortak bileşenlerde buluşur, bu bileşenlere de uygun davranır ve uyarıcılar doğrultusunda yaşarız. Bu ortak unsurlar ise iletişim ve dildir. İnsanlar gördüklerini, duyduklarını, hissettiklerini, bildiklerini diğer insanlara aktarır, onların da kendilerine aktardıklarını dinler, anlamaya çalışır. “İnsanlar, başkalarıyla bir arada olabilmek, onları anlayabilmek, etkileyebilmek ve kendilerini anlatabilmek yani toplum içinde yaşayabilmek için iletişim kurar” (Odacı 2009: 535).

Toplu yaşam süren insanlar duygularını, düşüncelerini diğer insanlarla paylaşmak, ihtiyaçlarını gidermek, bilgi almak ve aktarmak amacıyla sürekli olarak iletişim halindedir. Günümüzde kişi, kendisi başta olmak üzere yakın çevresiyle sürekli iletişim halindedir. İletişimde en büyük pay hiç şüphe yok ki kitle iletişim araçlarıdır. Özellikle günümüz teknolojisi ile artık yüz yüze olmadan da insanlarla iletişim kurabilmekteyiz. Bunun içinde jest mimikler ortadan kalkarak bütün sorumluluk dilin üzerine binmekte; dili oluşturan her öge ayrı bir önem kazanmaktadır.

Kitle iletişim araçları yakın çevremize kolaylıkla ulaşmamızı sağlar. Günden güne yaygınlaşan bu araçlar sadece yakınımızdakilere değil uzağımızdakilere de ulaşmamızı kolaylaştırmaktadır. Öyle ki bu araçlar sayesinde zaman ve mekân duygusu kalmamış; bir

zamanlar bizim için koskocaman olarak düşündüğümüz dünya şimdilerde küçük bir yapıya dönüşmüştür. Dünyanın her yerinden haber alabilmekte, sosyal, siyasi ve ekonomik olayları takip edebilmekteyiz.

İnsanların iletişimdeki en büyük amaçları karşılıklı anlaşmayı sağlamaktır. “Anlaşmak ise bir yönüyle insanın kendini başkalarına anlatabilmesi, karşı taraftan bakılacak olursa, başkalarını anlaması temeline dayanır” (Babacan 2009: 17).

İletişimde temel öğeler vardır: İletişimi başlatan, bilgiyi aktaran ‘kaynak(verici)’; kaynaktan alıcıya gönderilen uyarıcı, bilgi ‘ileti’; aktarılan bilgiyi, iletiyi kaynaktan alıcıya ulaştıran yol ‘kanal’; iletiyi alan ve çözümleyen kişi ‘alıcı’; kaynaktan alınan iletiye alıcının verdiği tepki ise ‘geri bildirim’dir.

Doğru ve sağlıklı bir iletişimin olması için iletişimi oluşturan öğelerin hepsinin süreçte yer alması gerekir. Vericinin ileti konusunda bilgi sahibi olması ve iletiyi açık, yanlış anlaşılmaya neden olmayacak bir şekilde alıcıya göndermesi gerekir. Alıcının da bu iletiyi anlaması ve algılaması için belirli bir bilgi birikimine ve ileti çözümleyebilme yeteneğine sahip olması gerekir.

İletişimde hem alıcının hem de vericinin sorumlulukları vardır ve bu sorumluluklar eşittir. Bunlar gerçekleşirse iletişim süreci sağlıklı ve başarılı gerçekleşmiş olur. “Yetişen nesillerin içinde bulunduğu toplumla kaynaşmaları, toplumun yapıcı ve seçkin bir üyesi olmaları, insanlarla doğru ve sağlıklı bir iletişim kurmalarına bağlıdır” (Calp 2007: 71). İyi bir iletişim dilin doğru ve yerinde kullanılmasıyla mümkündür (Aktaş ve Gündüz 2009: 29). Sağlıklı kurulan iletişim ile de anlaşma gerçekleşmiş olacaktır. Kişinin sağlıklı iletişim kurabilmesi, büyük ölçüde ana dilini etkili ve doğru kullanmasına bağlıdır (Ünalın 2006: 1).

Hız. Mevlana'nın “Ne kadar bilirsen bil; bildiklerin karşındakinin anlayabildiği kadardır.” sözü iletişim konusunda bilinmesi ve hatırlatılması gereken sözlerdendir. İletişim kavramını çok güzel tanımlayan Mevlana, iletişim sürecinin karşındakinin algı gücü ile şekillendiğini vurgulamış; iletişimde her iki tarafın özellikle de iletiyi alanın iletişim sürecinde, süreci yöneltmede ne kadar etkin olduğunu hatırlatmıştır. Önemli olan sizin ne kadar ve nasıl anlattığımız değil karşınızdakinin algılayabilme seviyesi, sizi anlamak için verdiği çabadır.

İnsanlar en çok “konuşma” becerisini kullanır. Günlük hayatımızda da en fazla sözlü iletişimi seçeriz. Bu da konuşmanın hayatımızdaki yerini gözler önüne seriyor. Karşılıklı ilişkilerimizi etkileyen konuşma elbette toplumdaki yerimizi belirlemede de etkilidir. Ne kadar hoş, güzel, etkileyici, açık ve anlaşılır konuşursak o kadar etkili ve dikkat çekici oluruz. Bu etkiyle de istenen amaçlara ulaşılabilir.

Hannan “Konuş da kim olduğuna karar vereyim.” diyerek iletişimin sözlü basamağını oluşturan konuşmanın konuşanın kimliğini ortaya koyduğunu belirtmiştir. Kişinin sadece konuşmasını dikkatlice dinlemek onun kişiliğine dair birçok güvenilir ipucu taşır. Cümleleri, cümlelerin anlamları, konuşmasını destekleyen jest ve mimikler, kişinin hakkında önemli ipucular verir. Konuşma, hem en çok kullandığımız beceri hem de hayatımızın vazgeçilmez bir gereksinimidir. Güzel ve etkili konuşmanın ilişkilerimizde, eğitim ve iş hayatımızda ve de hayatın tüm alanlarında bize olumlu getirileri olacaktır. Konuşmayı etkili bir şekilde kullandığımızda birçok kişiyi etkimiz altına alabileceğimizi, cümlelerimizin, kelimelerimizin etkililiği ve güzelliğiyle başarılar elde edeceğimizi bilmek gerekir.

Özdemir’e göre (2008: 22) konuşma, düşüncelerin ve duyguların görülür ve işitilebilir simgeler(sözcükler) aracılığıyla düzenli bir biçimde bizi dinleyenlere iletme işidir. Karşılıklı gerçekleşen konuşma eylemi, birbirini etkileme süreci olarak da değerlendirilebilir. İyi bir konuşmanın olabilmesi için karşı tarafın duyguları, düşünceleri dikkate alınmalı; belli bir amaç doğrultusunda, dinleyicilerin dikkatini çekecek derecede ilginç bir yapıya sahip olması gerekir. Ayrıca bu özellikleri destekleyecek, konuşmayı zengin kılacak etkili bir ses tonu, konuşmacının kendine duyduğu güven, jest ve mimikler olmalıdır.

Konuşma becerisi kuvvetli olan, dilini iyi kullanan insanlar her zaman her şeyde başarılı olur ve kitleler üzerinde büyük tesir bırakarak kitleleri arkalarından koştururlar. İşte tam bu noktada başarıyla bu sanatı kullanmada önemli bir ayrıntı ortaya çıkar: Karşı tarafı etkilemek, ikna etmek. İkna etme sanatı olan retoriği bilmek ve uygulamak kapıları açmada doğru anahtar olacaktır. İkna sanatı olan “retorik” de konuşmanın önemini destekler niteliktedir.

“...Dili ikna edecek şekilde kullanma sanatı olarak kullanılan retorik Eski Yunanca “rhetorikos” sıfatından türeyen rhetorike tekhne terimi ile karşılanır” (Dürüşken 2001: 1).

“Retorik, belli bir durumda, elde var olan inandırma yollarını kullanma yetisi olarak tanımlanabilir” (Aristoteles 2008: 37).

Retoriğin tanımlarından yola çıktığımızda vurgu hep bir noktada toplanıyor: ikna etmek. Konuşmayı sanat olarak nitelendiren ve konuşmaya çok önem veren Eski Yunanlılar toplum önünde etkili konuşmayı, herhangi bir konu üzerinde düzgün konuşmayı önemsemişlerdir. Retorikte önemli olan sadece düzgün konuşmak ve kitleleri etkilemek değil; kişinin kendisini özgün bir şekilde ifade etmesi, konuşmayı sanatsal görmesidir.

Kitleleri etkileme, doğru olduğuna inandığı düşünceler uğrunda toplumu ikna etme konusunda Mustafa Kemal Atatürk’ü göstermek her şeyi açıklayacaktır. Milleti üzerindeki büyük nüfuzunu diline borçludur. Atatürk, hem cephelerde askerler üzerinde hem de halk karşısında söylediği yerinde ve coşkulu sözleri, hitapları, konuşmaları ve bu konudaki yeteneği ile inkılaplarının gerekliliğini kanıtlamış, onları bu konuda ikna etmiş; her zaman doğru sonuç almış; her istediğine de ulaşmıştır.

İnsan ilişkilerinde “anlatmak” ve bunun karşılığında “anlaşılma” çok önemlidir. İnsanlar, çevrelerinde bir şeylerden sürekli yakınan insanlar görebilir. Bu kişilerden de “Beni kimse anlamıyor.”, “Ben doğru anlaşılmıyorum.”, “Neden böyle oluyor?” şeklindeki yakınmaları duymak mümkündür. Bunlara her gün TV, radyo programlarında ve internette rastlanabilir. Bu yakınmalardan kurtulmanın yolu ise doğru anlatmak ve doğru anlamaktır. Her iki eylem doğru yapıldığında “anlaşılma” gerçekleşecektir. Ağca (2001: 7) doğru anlamamanın gerçekleşmesi için aşağıdaki beceri listesini sunmuştur:

- Dinlenen konuşma ya da okunan metindeki kelimelerin anlamlarını bilme.
- Bu anlatımda kullanılan terim, deyim, atasözü ve tamlamaların, söz gruplarının anlamlarını bilme.
- Anlatılan olay, durum ve olguları tespit edip, önem sırasına koyabilme.
- Anlatımda yer alan kişileri, üstlendikleri, yaptıkları işlerin önemine göre belirleyip sıraya koyabilme.
- Dinlenen konuşma yahut okunan metnin özetini yapabilme.
- Sözle, yazıyla anlatılanların ana fikrini doğru olarak bulabilme.
- Söz ve yazılardaki yardımcı fikirleri önem sırasına koyabilme.

- Anlatımdaki benzer olay ve kişileri tespit edebilme.

- Dinlenen konuşma, okunan yazıdaki fikir, olay ve durumlara benzer olanları anlatan, diğer sözlü- yazılı kaynakları hatırlayabilme.

- Benzer anlatımlar arasında biçim ve içerik yönlerinden farklılıkları görebilme.

- Aynı konular üzerinde, sözlü ve yazılı olarak kendi görüşlerini açıklayabilme.

Bireyler birbirini anlamıyorsa etkili ve sağlıklı bir iletişim gerçekleşmiş olmaz. İster sözlü ister yazılı iletişim olsun her iki taraf birbirini doğru anlamalı aksi takdirde iletişimde çatışmalar ortaya çıkacaktır. Dil olmadan insanların ortak yaşamaları, birbiriyle anlaşabilmeleri, iletişim kurmaları söz konusu olamaz. Birbirlerinin söylediklerini, isteklerini anlayamazlarsa çatışmanın yoğun olduğu, “Beni yanlış anladı.” cümlelerin sürekliği söylendiği bir ortam oluşacaktır. Eğer uzlaşmadan uzak çatışmanın etkin olduğu bir toplum yaratılırsa birey kendini o toplum içinde mutlu hissetmeyecek ve o toplulukta kendine bir yer bulamayacaktır. Bu durumda “anlatamayan” ve “anlamayan” insanlardan oluşan bir toplum görülecektir.

İnsanlar, tüm hislerini, fikirlerini, yaşantılarını dille aktarır. Bu durumda insanlar sağlıklı, olumlu, uzlaşmacı bir ilişki kurabilmek için yanlış anlamaya ve anlaşılmalara engel olup dile sahip çıkmalı; dilin kuralarına, yapısına işleyişine dikkat etmelidir.

1.5. Ana Dili

Toplumumuzda “anne” ve “dil” kavramı çok önemlidir. Yaşamımızın merkezinde yer alan bu iki kavramın birlikte kullanılması şüphesiz ki boşuna değildir. Yahya Kemal’in “Dil ağızımda annemin sütüdür.” sözü ana dili kavramını açıklamakta en anlamlı söz olsa gerek. Dilin en önemli kavramlarından biri olan Ana dili, “İnsanın çocukken ailesinden ve soyca olduğu topluluktan öğrendiği dil” olarak tanımlanmaktadır (TDK 2005: 93).

“İnsanın içinde doğup büyüdüğü aile ya da toplum çevresinde ilk öğrendiği dil”dir. (Vardar 2007: 17). İnsanlar daha anne karnındayken dil insanların yaşamlarında etkili olmaya başlar. Dil gelişiminin anne karnında başladığı herkes tarafından kabul edilmektedir. İnsanlar normal doğum süresinin bitmesiyle dünyaya gelir. Dil sayesinde özenle seçilen bir “ad” insanlara bir armağan gibi verilir. Bir ömür boyu o “dilın armağanı olan adı” taşırlar. Böylelikle insanlar farkında olmadan dil hayatlarının temeline yerleşir.

Ana dili, insanların ilk öğrendiği dildir (Özbay 2006:3). İnsanlar, doğup büyüdüğü yaşadığı yerde öğrendiği ana dilini tüm yaşamı boyunca kullanmaktadır. “Ana dilimiz ise günlük hayatımızda düşünce ve duygularımızı hemcinslerimize iletmek ve onlarla ilişki kurmak; işimizi gücümüzü görmek, icabında milyonlarca insanı yönetmek; tarihimizi, nereden gelip nereye gittiğimizi öğrenmek; bilgi edinmek, bilim, şiir, edebiyat felsefe teknoloji alanındaki birikim ve gelişmeleri takip etmek için bir araçtır” (Movit 2005: 184).

İnsanlar dil olmadan sadece düşünme ve hayal kurma eylemini gerçekleştirirler ama iletişim kuramazlar. İletişimi gerçekleştirmek için de ana diline başvururlar. İnsanlar iletişim kurmak, konuşma ihtiyacını gidermek gibi birçok işlevi içinde bulunduran kendi dillerinin özelliklerini, söz varlığının zenginliğini bilmeli; diğer dillerle olan ilişkisini takip etmelidir.

Ana dili, insanları birbirine bağlayıp milleti bir araya getiren bir unsurdur. Kişinin toplumla iletişimi, ana dili ile gerçekleşir (Özbay 2006: 4). İnsanın önce kendisi sonra içinde yaşadığı toplumla kuracağı iletişim ana dili ile olur. “Dilin; eşyalar, olaylar, düşünceler ve giderek duyguların anlatımının vazgeçilmez aracı olduğunun bilincine ulaşan çocuk, artık sadece bir kişi olmaktan çıkıp toplumun üyesi haline gelmiştir” (Ağca 2001: 38). Böylelikle kişi ana dili ile bir yere ait olma duygusu kazanır, bunu güvenle yaşar; dili sevme ve koruma bilincinin de tohumları serpilmiş olur.

Ana dilimiz, en büyük hazinemiz ve mirasımızdır. İnsan, iletişimini ana dili ile aktif ve sağlıklı bir şekilde sağlar; kendisini, düşüncelerini, duygularını, isteklerini, iç dünyasını, dünya görüşünü rahat ve açıkça ifade eder. Söz varlığı zengin, kuralları mantıklı ve kesin olan dilimize gereken özeni göstermezsek dilimiz layık olduğu yeri koruyamayacak; bulunduğu yerden de ileri gidemeyecektir. Dildeki en küçük bozulma toplumda hatta kişinin kendisine yabancılaşmasına neden olacaktır. Dilin dünyadaki yeri ve önemi, ülkenin yerini gösteren bir unsurdur. Bu nedenle dildeki yozlaşma ülkenin itibarını da sarsacaktır.

Dil, ülkenin, milletin en büyük göstergesi; aynasıdır. O ülkeye ait her şeyi içinde bulunduran, ülkenin seviyesinin açıkça ortaya çıktığı dilin korunması gerekir. Dillerine önem veren ve dillerini koruyan gelişmiş ülkelerde dillerin kuralları kesin, söz varlığı zengindir ve dilleri koruma altındadır. Söz gelimi Fransa’da uygulanan dil gümrüğü ve dillerine gösterdikleri özen Fransızcanın dünyada saygın bir yere sahip olmasını

sağlamıştır. Bu dil anlayışı içinde hareket etmek son derece önemlidir. Bu nedenle bireylerde dile sahip çıkıp saygı duyma bilinci oluşturulmalıdır.

1.6. Türkçe Öğretimi

Türkiye Cumhuriyetinin resmi dili Türkçedir. Türkiye sınırları içinde yaşayan bütün vatandaşlar haberleşmelerini, eğitimlerini Türkçe ile yapar. Resmi ilişkilerini Türkçe ile gerçekleştirir, duygu ve düşüncelerini bu dille birbirlerine aktarırlar (Aktaş ve Gündüz 2009: 30).

Nesillerin, atalarından miras kalan dili tanıyabilmesi ve bu dili konuşabilmesi için Türkçenin incelenmesi ve nesillere öğretilmesi “Türkçe öğretimi” aracılığıyla yapılmaktadır. Aksi halde gelecek kuşaklar geçmişten kalan bir eseri ellerine aldıklarında anlamsız gözlerle o esere bakabilir ve hiçbir şey anlamadan o eseri bir kenara bırakabilir.

Yine Türkçe öğretimiyle dilimize ait olan ve olmayan kelimeleri ayırt edip ait olmayanları kullanmayarak kendi dilimizi yaşatmak adına üzerimize düşen görevi yapmış oluruz. Dilimizi yaşatıp zenginleştirebilmek ülkemiz ve bizim için son derece önemlidir.

Herkesi etkilemek ve doğru anlamak, anlaşılacak için konuşurken dil kurallarına dikkat etmeli ve o kurallar doğrultusunda konuşmalıyız. Bu da Türkçe öğretimi ile gerçekleşir. Böylelikle kişi hem konuşma becerisi kazanır hem de kurallı, anlaşılır, akıcı, tekrara düşmeden dilini kullanır.

Kişilerin iletişim kurmaları, kendilerini ifade etmeleri, isteklerini, düşüncelerini, duygularını karşı tarafa aktarmaları, sosyalleşmeleri, bilgi edinip onu paylaşmaları, çevredeki olayları anlamaları, sorgulamaları, ilişki kurmalarında dil önemli bir yere sahiptir. Bu sebeple kişilerin temel dil becerileri olan okuma, dinleme, yazma, konuşma becerilerini kazanmaları gerekmektedir.

“Ana dili öğretiminin, öğrencilerde dinleme, konuşma, okuma ve yazma gibi becerileri geliştirmeye dönük etkinlikler bütünü olması; anadili dersinin de bir bilgi dersi olmaktan çok bir beceri ve alışkanlık kazandırma dersi olmaktan çok bir beceri ve alışkanlık kazandırma dersi olduğu gerçeğini ortaya çıkarır” (Sever 2004: 10). Türkçe, bilgi dersi değil beceri dersidir. Dil becerileri anlama ve anlatma üzere iki başlık altında toplanmaktadır. Türkçe Öğretimi, anlama, yorumlama, iletişim kurma becerilerinin gelişmesine yönelik olan okuma, dinleme/ izleme, konuşma, yazma ve dil bilgisi öğrenme

alanlarından oluşur (Özbay 2006: 5). Dil öğretimi sürecinde öğrenme alanları birbirinden ayrı düşünülemez dolayısıyla bir bütün olarak ele alınmalıdır.

Temel dil becerileri, anlama ve anlatma olmak üzere iki başlığa ayrılır. Dinleme ve okuma anlama becerilerini; konuşma ve yazma da anlatma becerilerini oluşturmaktadır. Türkçe öğretiminin temel amacı duygularını, düşüncelerini ifade ederken kendine güvenen, okuduğunu ve dinlediğini doğru anlayabilen ve sahip olduğu duygu ve düşünceleri konuşarak ve yazarak doğru anlatabilen bireyler yetiştirmektir.

Anlama becerilerinden biri olan dinleme günlük hayatta sıkça başvurduğumuz, anne karnında iken başlayan ve doğduktan sonra kullanılan ilk beceridir. İnsan doğduğunda sadece sesleri, konuşulanları dinler. Diğer beceriler zamanla gelişir. Bundan ötürü dinleme, hayatımızda önemli bir yere sahiptir. Dinleme, günlük hayatımızda öğrenmenin, iletişim sürecinin, bilgi almanın önemli bir ayağıdır. Eğitim hayatımızla bilinçli bir şekilde kullanmaya başladığımız dinleme becerisi, iş ve özel hayatımızda kurduğumuz ilişkilerimizde ve elde ettiğimiz başarılarımızda önemli ve büyük bir paya sahiptir.

“Dinleme temelde konuşmacı tarafından aktarılan sözlerdeki mesajları anlamlandırma çabasıdır” (Özbay 2005: 57). Dinleme, konuşma becerisinden sonra hayatımızda en fazla kullandığımız, duymanın, ilginin, dikkatin, duyulan iletinin anlamlandırılması, yorumlanması ve dinlenenlere geri bildirim verilmesi sürecinden oluşan bir etkinliktir. Dinleme, dikkat ve sabır gerektiren bir beceridir.

Demirel (2002: 70) dinlemeyi, konuşan kişinin vermek istediği mesajı, pürüzsüz olarak anlayabilme ve söz konusu uyarana karşı tepkide bulunabilme etkinliği olarak tanımlamaktadır.

Dinleme becerisinde görme ve işitme becerisi önemlidir. Kişiler, verilen bir metni ellerine aldıklarında okuma ve dinleme becerilerini kullanmış olurlar. Okunan bir metni de anlamak için dikkatle dinlemeleri gerekir.

Dinleme becerisinin de temelinde olan okuma, insanların sıkça söylediği, sürekli duyulan, öğrencilere öneminin defalarca anlatıldığı, anlama ve bilgi edinme yollarından biridir. “Okuma, insanların kendi aralarında önceden kararlaştırdıkları özel sembollerin duyu organları yoluyla algılanıp beyin tarafından yorumlanarak değerlendirilmesi işlemidir” (Yalçın 2002: 47).

“Okuma, yazılı anlamlı ses haline dönüşmesidir” (Özdemir 2002: 77). Okuma ile ilgili verilen tanımlardan yola çıkarak okumanın fiziksel ve zihinsel unsurları olduğunu görürüz. Okumanın fiziksel unsuru göz; zihinsel unsurları da sözcükleri tanıma, anlama, algılama ve yorumlamadır.

Okuma, insanın anlama ihtiyacını giderir. Kişi, okuyarak kendini geliştirir, dünyasını genişletir; okuduklarını birleştirir, çözümler. Böylelikle düşünme becerisini geliştirir.

Günümüz “bilgi patlamasının” yaşandığı bir süreçtir. Bilimsel çalışmaların ve araştırmaların artması, kitle iletişim araçlarının bilgiyi ulaştırmadaki rolü, kişiyi okuma eylemi ile karşılaştırır. Günlük hayatta gazete, dergi, rapor, herhangi bir alanla ilgili metin vs. birçok unsur karşımıza çıkar ve biz bunları okuruz. Okumak, gelişmiş, çağdaş, demokratik toplumlarda ön plana çıkmış bir eylemdir.

Anlatma becerileri ise konuşma ve yazmadır. Konuşma, temel dil becerileri arasında en fazla kullandığımız beceridir. Hayatımızın hemen her alanında kullanırız. Bireysel ve toplumsal açıdan önem taşıyan bu beceri, diğer becerilerin de çıkış noktası olarak nitelendirilebilir. Dinleme, okuma ve yazma etkinliği ile konuşma becerisi arasında sıkı bir ilişki vardır ve konuşma becerisi bir bakıma Türkçe öğretiminin temelini oluşturur.

İnsanlar sürekli bir şeyler anlatırlar; evde, sokakta, okulda, iş yerinde sürekli konuşurlar. “Konuşma, insanın, öteki insanlarla ilişkilerini sürdürebilmesi için, en çok gereksinim duyduğu ve yararlandığı önemli bir dil etkinliğidir” (Aktaş ve Gündüz 2009: 99).

“Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır” atasözü de konuşmanın önemini vurgulamıştır. Doğru, güzel ve etkili konuşma birçok kapının anahtarıdır. Kişinin yakın çevresi, iş arkadaşlarıyla ilişkisinin durumunu, konuşmasındaki açıklık, kendisine olan güveni, ses tonu belirler. Konuşma becerisini iyi kullanan ve bunda başarılı olan kişi ilişkilerinde de başarılı olacaktır.

Anlatma becerilerinin bir diğeri becerisi ve temel dil becerilerin son halkası olan yazma, duygu, düşünce, istek ve hayallerimizi kalıcı kılmak ve diğer insanlarla iletişim kurma amacıyla, belli kurallar doğrultusunda sembollerle ifade etme şeklindedir. Günlük hayatımızda hemen her alanda karşımıza çıkan yazma becerisi dilin resimleştirilmesi olarak da adlandırılabilir. Belli amaçlarla insanlar, günlük hayatındaki bir olayı, anıyı, meslek yaşamındaki bilgiyi, bilimsel bir çalışmayı aktarmak için yazmaya başvurur.

Anlatma ihtiyacı hissettiğimizde aklımıza gelen becerilerden biri olan yazma “Beyinde yapılandırılmış bilgilerin yazıya dökülmesi işlemidir” (Öz 2006: 251). Ünalın (2006: 99)’a göre yazma; iletişim kurmanın, duygu, düşünce ve tasarılarımızı, görüp yaşadıklarımızı anlatmanın bir yolu olup aynı zamanda düzenli düşünme alışkanlığı da kazandırır.

Yazma işi tüm hayatımız boyunca sıkıcı olarak nitelendirilir. Oysaki yazma, öğrencinin, kişinin kendisini rahatlıkla ifade edebileceği, kendisiyle yalnız kalabileceği bir beceridir. Yazma becerisi ne kadar rahat ve eğlenceli ortamda öğretilirse kişide yazmaya karşı istek de o kadar artacaktır.

Bu becerinin iyi yapılabilmesi için sözcük hazinesinin zengin, dil kurallarının öğrenilmiş olması gerekir. Bu becerinin kazanılması diğerlerine göre uzun bir süre gerektirir. Basitten karmaşığa doğru bir yol izlenmeli; ilgi çekici konular verilmeli; farklı teknikler uygulanmalıdır.

Birbirlerine bağlı bu beceriler ayrı düşünülmemelidir. Ayrıca unutulmamalıdır ki tüm beceriler uygulamaya yönelik olmalıdır çünkü kişi birebir yaptıklarını daha iyi kavrar; unutma zorlaşır.

“Türkçe Dersi Öğretimi Programı’nda öğrencilerin kazanımlar ve etkinlik yoluyla dinleme/ izleme, konuşma, okuma, yazma becerilerini geliştirmeleri, dilimizin imkân ve zenginliklerinin farkına vararak Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaları hedeflenmektedir. Böylece öğrenciler, dil sevgisi ve bilinci kazanarak öğrenme sürecinde daha verimli olacak, kendilerini hayata ve geleceğe hazırlayacak birikimi edineceklerdir...”(MEB 2005-b: 3).

“Türkçe Öğretim Programı, öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu becerilerini kazanmaları; bu becerileri kullanarak kendilerini bilişsel, sosyal ve duygusal yönlerden geliştirmeleri; etkili iletişim kurmaları; Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma- yazma alışkanlığı edinmeleri amacıyla hazırlanmıştır. Geleceğin öğrencilerini yetiştirecek bu programla;

Türkçeyi doğru ve etkili kullanan,

Kendini ifade eden, iletişim kuran, iş birliği yapan, girişimci ve sorun çözen,

Bilimsel düşünen, anlayan, araştıran, inceleyen, eleştiren, sorgulayan, yorumlayan,

Haklarını ve sorumluluklarını bilen, çevresiyle uyumlu, şartlandırmaya karşı duyarlı, Okumaktan ve öğrenmekten zevk alan,

Bilgi teknolojilerini kullanan, üreten ve geleceğine yön veren bireylerden oluşan bir toplum hedeflenmektedir” (Öz 2006: 45).

Türkçe öğretiminin temelinde öğrenci yetiştirmeye yönelik, okuduğunu ve dinlediğini doğru anlayabilen, okuduklarını ifade eden, sahip olduğu duygu ve düşünceleri konuşarak ve yazarak doğru anlatabilen, dili doğru kullanabilen ve konuşabilen gibi birçok amaç vardır. Bunun için duygu ve düşüncelerin iyi ifade edilmesi gerekmektedir. Bu da sağlam bir Türkçe öğretimi gerektirir.

Türkçe bütün derslerin temelini oluşturur. Dilin öğretilmesi görevi başta Türkçe ve sınıf öğretmenleri olmak üzere bütün öğretmenlere düşmektedir. Türkçeyi iyi öğrenen; dilin inceliklerini bilen ve bunları kullanan; sorgulayan; düşünce yapısı ve yorum gücü gelişen; duygu ve düşüncelerini sözlü ve yazılı olarak başarılı bir şekilde anlatan; öz güven sahibi; hoşgörülü; eleştirel düşünebilen bir öğrenci sadece Türkçe değil diğer derslerde ve alanlarda da başarılı olacaktır. “Okuduğunu çabuk, doğru ve tam olarak anlayabilen; duygu, düşünce, izlenim ve tasarımını, belli bir maksada yönelik olarak açık ve anlaşılır biçimde ifade edebilen öğrencinin hemen her derste başarılı olma ihtimali yüksektir” (Ünalın 2006: 6).

İlköğretim ikinci kamedeki öğrencilerin buldukları dönemin gelişimsel özellikleri dikkate alınır sa onlara birçok şeyi benimsetmek, öğretmek için en uygun zamanın içinde buldukları dönem olduğunu biliriz. Bunun için bu dönemde öğretme işi, dikkatli ve bilinçli yapılmalıdır. Öğrencilerin kişiliğinin oluşmaya başladığı, belirginleştiği bu dönemde dört temel dil becerisinin ve dil sevgisinin kazandırılması dönemin önemini bir kez daha göstermektedir.

Ayrıca Türkçe öğretime başlarken ilk önce öğrencilere dili sevdirmeli; Türkçe yazılmış güzel metinler okutulmalı; metinlerinin anlaşılması sağlanmalıdır. “Dili, arzu edilir ölçü ve düzeyde anlatma aracı haline getirmek, her şeyden önce kişinin dili severek onunla mücadeleye girişmesini yani onu yaşamasını gerektirir” (Aktaş ve Gündüz 2009: 167).

Türkçe öğretiminin, belirlenen amaçlara ulaşabilmesi için öğrenme ve öğretme süreci göz önünde bulundurulması gereken bazı temel ilkeler şunlardır (Ünalın 2006: 2-3):

1. Dil becerileri doğal bir ortamda geliştirilmelidir.
2. Dil becerileri kazandırılırken öğrencinin dil gelişim düzeyi göz önünde bulundurulmalıdır.
3. Girişik özellikler gösteren dil becerilerinin geliştirilmesinde bütünsellik anlayışı hayata geçirilmelidir.
4. Dil bilgisi çalışmaları, dil becerilerinin geliştirilmesine yönelik etkinliklerle bütünleştirilmelidir.
5. Türkçe öğretiminde çoklu ortama dayalı bir süreç işletilmeli; bunun için de çeşitli ders araç ve gereçleri sürecin ayrılmaz öğeleri olmalıdır.
6. Türkçe öğretiminde çağdaş öğretim yaklaşımları, yöntem ve tekniklerden yararlanılmalıdır.

Hem Türkçe sevgisi ve bilinci hem Türkçe öğretimi için söylediklerimizin asıl özetini Mustafa Kemal Atatürk'ün şu sözü açıkça belirtecektir: “ Milli his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir; dilin milli ve zengin olması, millî hissin inkişafında başlıca müessirdir. Türk dili, dillerin en zenginlerindedir. Yeter ki şuurla işlensin.”

1.7. Anlatım

İnsanlar arasında iletişimi sağlamanın en önemli yolu konuşma ve yazma becerisinden geçer. İnsanlar duygularını, düşüncelerini, isteklerini, ihtiyaçlarını, sevinçlerini, kaygılarını sözlü ve yazılı anlatırlar. “İnsanlar, görüp izlediklerini, dinlediklerini ve okuduklarını dil sayesinde anlar; yine gördüklerini, duyduklarını, incelediklerini, düşünüp tasarladıklarını söz veya yazı ile anlatırlar” (Deniz 2003: 240).

Dil, anlatma, anlatılanları anlama kavramlarıyla bir bütündür. Dolayısıyla anlatmak ve anlatım kelimelerinin ne olduğunu açıklamada yarar var. “Anlatmak, bir konu üzerinde açıklama yapmak, açıklamada bulunmak, bilgi vermek, izah etmek” (TDK 2005: 102). “Anlatım, anlatma işi, bir duyguyu, bir düşünceyi, bir konuyu söz ve yazı ile bildirme, ifade” (TDK 2005: 102).

Hatiboğlu (2005: 240) anlatımı, “Düşünce ve duyguların, başkalarına söz ya da yazıyla bildirilmesi” olarak tanımlar. İnsanlar doğada, denizde, ovada, havada nerede olursa olsun gördüklerini, duyduklarını, hissettiklerini, istediklerini çevresindekilere

anlatmak ister. İşte bunları anlatırken çeşitli araçlar kullanırlar. İnsan, kendisini ifade ederken, düşüncelerini anlatırken çeşitli araçlar kullanır. Bunlar; jest ve mimikler, gülümsemeler, ağlamalar, üzölmeler, bağırmalar, çığılıklar, işaretler, resimler, konuşmalar ortaya konan sanat eserleri ve yazılardır. Bu anlatım araçlarının en gelişmiş olanları sözlü ve yazılı anlatımdır (Bahadır 2005: 8).

“Kişinin, iletmek istediklerini, belli bir dilin kuralları içinde sözlü ya da yazılı olarak dışa vurmasına anlatım (/ ifade) denir” (Adalı 2009: 93). Anlatım, kişinin kendini ve çevresindekileri, dilin kuralları çerçevesinde anlatma becerisidir. Bu beceri hem eğitim alanında hem de diğer sosyal alanlarda çok önemlidir. Kişi kendini ne kadar iyi ifade eder, anlatabilirse her alandaki başarısı da o kadar yüksek olacaktır.

Anlatım hangi yolla yapılırsa yapılısın temelini sağlam düşünceler oluşturmaktadır. Anlatımın temeli düşüncedir (Calp 2007: 216). Duygularını, düşüncelerini açık ve etkili ifade etmek isteyen kişi anlatıma başlamadan önce ne anlatacağını düşünmeli ve bunları bir araya getirip kendi içinde sıralayabilmelidir.

Anlatımın temelini oluşturan düşüncelerin yanı sıra bir diğer öge de sözcüklerdir. Bunun için sözcüklerin anlamları, sınırları bilinmelidir. Sözcüklere ne kadar hâkim olunursa o kadar etkili ve güzel bir anlatım gerçekleşmiş olur. “Anlatım, anlamının ön koşuludur; iyi ve doğru bir anlatım söz konusu değilse, anlaşılma istendiğı gibi gerçekleşmeyecek, dolayısıyla sağlıklı bir iletişim kurulamayacaktır” (Bilgin 2002: 575).

Bazen bir cümle okunduğunda o cümleden herkes aynı anlamı çıkaramayabilir. Cümlelerin anlamı herkes tarafından “aynı” şekilde anlaşılısın isteniyorsa cümlede verilmek istenilen ileti açık, kuşkuya yer vermeyecek şekilde net verilmelidir. İyi bir anlatımın olabilmesi için konunun belirlenmesi, kavranması ve konu ile ilgili araştırmanın yapılması gereklidir. Araştırmanın sonucunda elde edilen bilgiler açık, duru, özentisiz, dil kuralları çerçevesinde aktarılmalıdır. Etkileyici ve sürükleyici bir anlatımda bulunması gereken özellikler: Duruluk, açıklık, sadelik, içtenlik, akıcılık ve kişiselliktir (Kavcar; Oğuzkan ve Aksoy 2009: 15-16).

- Duruluk, sözün kolay anlaşılmasını sağlayan özelliktir. Bir olayı, duygu ve düşüncüyü anlatırken, kurduğumuz cümleler çapraşık olmamalıdır. İçinde gereksiz kelimeler bulunmamalıdır.

- Açıklık, sözün, hiçbir şüpheye ve tereddüde yer vermeyecek biçimde açık olması demektir. Anlatımda açıklık bulunmazsa, ne demek istendiği net olarak anlaşılamaz. Anlatıma bu özelliği, kelimelerin kullanımı ve cümlelerin kuruluşu kazandırır.

- Sadelik, anlatımın sade ve doğal olması anlamını taşır. Bu, anlatılan olay, duygu ve düşüncelerin süsten, gösterişten ve yapmacıktan uzak, yalın olarak ifade edilmesi demektir.

- İçtenlik, görüş ve düşüncelerimize uyan şeyleri, içimize doğduğu gibi yazmak demektir. Yazının içten, yani samimi olması ayrı bir önem taşır.

- Akıcılık, kelime, cümle ve paragrafların birbirine iyice kaynaşması anlamına gelir. Bu durum, anlatımda akıcılığı sağlar. Söylenmesi zor kelimeler, akışı bozar. Anlatımın akıcılığı, yazının düzeni ile de yakından ilgilidir

- Kişisellik (şahsilik), anlatımda özgün (orijinal) olma demektir. Başkalarına benzememeye çalışmak anlamına gelir ve bu da yaratıcılık bakımından çok önemlidir

Anlatım ister sözlü ister yazılı olsun başarılı bir anlatımın gerçekleşmesi için kişi belli bir birikime sahip olmalıdır. Zengin bir sözcük haznesine sahip olmak; bol okumak; dilin özelliklerini bilmek ve kullanmak; duygu, düşünceleri belli bir mantık sırası içerisinde derleyip bunları sözlü veya yazılı aktarmak gerekir. “Bir başka ifadeyle de okuduğunu, dinlediğini tam ve doğru olarak anlayabilmek; düşüncelerini, duygularını, tasarılarını ve isteklerini doğru olarak anlatabilmek; geniş ve işlek bir kelime hazinesine, kapsamlı bir dil birikime sahip olabilmek demektir” (Babacan 2009: 11).

İnsanlar duygularını, düşüncelerini, isteklerini sözlü ve yazılı olarak ifade eder. Sözlü olarak ifade ettiklerinde konuşma becerisi; yazılı olarak ifade ettiklerinde ise yazma becerisi ön plana çıkar. Konuşma becerisi kişide ana dili edinimi ile başlar ve kendini sürekli geliştirir. İnsanların en çok kullandıkları temel dil becerisi, konuşmadır. İnsanlar, duygu, düşüncelerini aktarmada en çok sözlü iletişimi tercih ederler. Yazma becerisi ise eğitim süreci ile şekillenir.

Türkçe derslerinin temel hedeflerinden bir tanesi de kişinin hayatında ihtiyaç duyacağı yazma bilgi ve becerisini, kişiye kazandırmaktır.

1.8. Yazılı Anlatım

İnsanoğlu doğası gereği sürekli iletişim halinde ve yeteneklerini gösterme isteğindedir. İnsanların kendilerini ifade ettikleri ve gerçekleştirdikleri alanlar değişiklik

gösterir. Kimi sanat, sinema, tiyatro, şiir kimi heykel, resim alanlarında kendisini gösterir. Bu alanların hepsini birleştiren ortak nokta ise dildir. İnsanların ortaya çıkardıkları ürün hangi alanda olursa olsun ana maddesi dildir. Bu alanlarla ilgili her şeyin kalıcı olması istendiğinde de yazılı anlatıma başvurulur. “Buna göre yazılı anlatım, her türlü olay, düşünce, durum ve duyguları, dili en güzel şekilde kullanarak, belli bir plan dâhilinde başkalarına ve yarınlara ulaştırmaya, böylece kalıcılığı sağlamaya fırsat veren bir araç olarak tanımlanabilir” (Aktaş ve Gündüz 2009: 163).

Yazılı anlatımda kişi duygularını, düşünce, birikim ve gözlemlerini belirli bir düzen, plan ve disiplin içinde aktarır çünkü yazılı anlatımın kesin kuralları vardır. Tekişan (2001: 31) benzer görüşlerini şöyle aktarır: “Başarılı bir yazılı anlatımın gerçekleşebilmesi için; önce uygun bir konu, konuya uygun kelime, etkili ve kusursuz kurulan cümle, paragraf ve bunların uyumlu dizilişi olan plan gereklidir.” Sözlü anlatımın ise kesin kuralları yoktur. Kişi konuşması esnasında herhangi bir hata yaparsa onu hemen o an düzeltme şansına sahiptir. Tabii bu şans, bize dilimizi gelişigüzel kullanma hakkı vermez. İster konuşma ister yazmada olsun her zaman dilimizi etkili ve doğru kullanmalıyız. Ayrıca unutulmaması gereken bir diğer durum ise sözlü anlatım bir bakıma yazılı anlatımın temelini oluşturmasıdır. Sözlü anlatımda başarılı olabilen, kendini iyi ifade edebilen birey, sözlü anlatımdaki başarısını yazılı anlatıma da yansıtır.

“Yazılı anlatım, duygu, düşünce, istek ve olayların yazılı olarak belirli kurallar çerçevesinde doğru ve güzel bir şekilde aktarılmasıdır” (Deniz 2003: 241). Yazılı anlatım, dili en iyi şekilde kullanma yoludur. Dilin kurallarını, inceliklerini yazılı anlatımımızda gösteririz.

Yazılı anlatım, insanın kendisini ifade edebilmesi; uzak yerlerde bulunan kişilere sağlıklı ve güvenilir haber gönderebilmesi; duygularını, düşüncelerini, hayallerini ölümsüzlüğe taşıyabilmesi; geleceğe birinci ağızdan kanıt bırakabilmesi gibi pek çok alanda insana hizmet etmiştir ve etmektedir. Ağca’ya göre (2006: 109) yazılı anlatım, düşünce gücüne sahip olanların; görüş, fikir ve duygularıyla, gözlem, deney ve tecrübelerini, seçilen konuyla ilgisi ölçüsünde planlayıp dilin kurallarına uygun olarak yazma eylemidir.

Yazılı anlatım, insanların duygu, düşünce ve tasarılarını, dil kurallarına göre, doğru ve etkileyici bir biçimde bir plan çerçevesinde yazıyla anlatmasıdır (Calp 2007: 215). Yazılı anlatım becerisi kazanmak; anlama ve anlatma yeteneğini kullanmak bireyin günlük

ihtiyaçlarını karşılamaında ve hayatının her alanında başarılı olmasında etkili bir faktördür. Böylelikle kişi kendine güvenen, doğru anlatan, anlayan ve anlaşılabilir biri olacaktır.

Yazılı anlatım hem günlük hayatımızın hem de iş-meslek, sanat hayatımızın vazgeçilmezidir. Bu özelliğiyle yazılı anlatım kapsamına; bilimsel incelemelerden değişik edebiyat türlerinde yazılmış yapıtlara kadar çeşitli ürünler girmektedir (Deniz 2003: 241). “Bir başka ifadeyle yazma, kişisel, toplumsal, evrensel ve mesleki konu ve sorunların, belirli bir amaç doğrultusunda, dil kuralları ile anlatım tekniklerine uygun olarak uyumlu bir bütünlük içinde yazıyla anlatılmasıdır” (Calp 2007: 215).

Yazılı anlatımın en önemli özelliği kalıcı olmasıdır. Kalıcı olmasını sağlayan özellikler ise dilin kurallara doğrultusunda doğru ve mükemmel kullanılması, işlenen konunun dikkat ve ilgi çekici olmasıdır. Ağca (2001: 173) yazının kalıcılığını şöyle dile getirmiştir: “Yazı icat edilmeseydi, neleri kaybedeceğimizi acaba hiç düşündük mü? Fiziğin, kimyanın kanunlarını, matematiğin teoremlerini, keşiflerin adreslerini, icatların formüllerini bir yerlere yazmasaydık, bunları tespit etmeseydik, bugün ulaştığımız refah seviyesine gelebilmemiz mümkün olur muydu? Elbette hayır. Düşünün, bulun, yapın ve kaydedin. Sonra? Sonrası malum. Bunların hepsinin yeni nesillerce yeniden aranması, bulunması ve yapılması gerekecekti. Yani insanlar, kendi oluşturduğu kıymetlerden kısa bir süre faydalanacak, fakat bunların ömrü, kendi ömürleriyle sınırlandırılmış olacaktır.”

Kültür, yazı ile kalıcılaşır; yazının kalıcılığı onu kuşaklar boyunca yaşatır. Kuşaklara bırakılan en büyük mirasımız hiç şüphe yok ki dilimizdir. Onlara bozuk bir dil bırakmak kültürü de bozmak demektir ki bu da gençlere “bozuk kültür” bırakmamıza neden olur. Bu bozukluk kuşaklar arasında anlaşmazlık yaratır. Yazılı anlatımlarımızla gençlerimize açık, duru, akıcı, hatalardan arınık bir dil bırakmalıyız.

“Yazılı anlatım, bireyin kendini doğru ve amacına uygun olarak ifade etmesinde ve iletişim kurmasında en etkili araçlardan biridir” (Özbay 2006: 129). İnsanlar duyguları, düşüncelerini yazıyla aktararak iletişim kurarlar. Bunun için yazdıklarına dikkat etmelidir ki sağlıklı ve doğru bir iletişim gerçekleşebilsin. Güzel yazma, kişinin kendisini doğru ve anlamlı ifade etmesinde, sosyal çevresiyle sağlıklı iletişim kurmasında, insanların birbirlerini anlayarak sevgi, hoşgörü, huzur ve barış ortamına katkıda bulunmasında, demokratik bir ortamın oluşmasında etkindir (Calp 2007: 215).

Yazılı anlatım diğer dil becerilerine göre zor kazanılan bir beceridir. Dilin özelliklerini kalıcı hale getiren bu beceri belli bir eğitim gerektirir. Bunun için kişilere yazılı anlatım becerisi kazandırmak, yazılı anlatım sevgisini aşlamak ve kullanılmasını sağlamak zaman alan bir çalışmadır.

Yazılı anlatım çok yönlü, karmaşık ve sebat isteyen bir beceridir. Kelimelerin yerinde ve başka anlamlar çıkarılmayacak şekilde kullanılması, işlenen konunun ilgi çekici olması, planlı aktarılması dikkat edilmesi gereken unsurlardandır. “Bunun gerçekleşmesi için ana dilini kullanma becerisi kazanmak, bireysellik/ üslup, gözlem yapmak, okumak, okudukları ve gözlemledikleri üzerine düşünmek gibi birtakım hususların da göz önünde bulundurulması gerekir” (Aktaş ve Gündüz 2009: 165).

Yazılı anlatımla amaç, ana dili kurallarını bilen, Türkçeyi doğru kullanan, kurallara göre yazan insanlar yetiştirmektir. Bunu gerçekleştirmek amacı ile yazı çalışmaları yapılmalı; uygulamaya yönelik etkinliklere yer verilmelidir. Öğrenilen bilgilerin amacı, bireydeki diğer bilgi ve becerilerle bir bütün oluşturarak hayata yansıtılmasıdır. Yazılı anlatım, bireydeki bu yoğrulan bilgileri aktarmaya yarar (Özbay 2006: 123).

Kişiden anlatmak istediği her ne ise onu dilin kurallarına uygun yazması beklenir. Bunun için de kişilerden seviyelerine göre verilen ve yeterli olduğuna inanılan bilgileri almaları ve bunları kullanma becerisine sahip olmaları istenir. “... cümlelerin; amaçlanan anlamı doğru ifade edebilmesi için, kurallı, doğru imlâ ve noktalama desteğinde teşkili gerekmektedir” (Ağca 2001: 28).

Yazılı anlatımda kişi “tek” bir düşünce, fikir anlatmak ister. Verilmek istenen ana fikir tektir. Yazarın anlatmak istediği ana fikri yanlış anlamak ya da her okuyanın farklı anlamlar çıkarması sözlü anlatıma göre daha azdır. Sözlü anlatımda ise cümleyi söylediğimiz an ki ruh halimiz, jest ve mimiklerimiz arasındaki uyum- uyumsuzluk, sesimizin tonu, vurgumuz ve saydığımız tüm maddelerin karşı taraf için de geçerli olduğunu belirterek diyebiliriz ki yazılı anlatıma göre “yanlış anlama ve anlaşılma” daha fazla görülmektedir.

Sözlü anlatımda yapılan yanlışlar hoş görülebilir ama yazılı anlatımda yapılan yanlışlar hoş görülmez. Yazılı anlatım, gelişiminde her zaman kuralcı ve tutucudur. Konuşmada yapılan yanlışlar bazen fark edilmez; yazılı anlatımdaki hatalar ise hemen göze çarpar. Bir yazıda yapılan hatalar hoş karşılanmaz. İyi bir yazıdan beklenen bu hataların olmamasıdır. Yazımızı yazarken kurallara uymalı; dikkatli olmalı; yazımıza

gereken özeni göstermeli, hataları en aza indirgemeli; düşünce ve cümlelerimizi anlatmak istediğimiz amaca en uygun şekilde ve etkili olarak ifade etmeliyiz. Yazılı anlatımın kalıcılık özelliğini dikkate alarak dili özenle kullanmalı, düşünerek ve seçerek yazmalıyız.

İyi ve başarılı yazının özellikleri şu şekilde belirtilebilir (Babacan 2009: 49):

1. Konusunun ilginç olması gereklidir. Okuyucu, ilgisini çekmeyen bir konudaki yazıyı okumaz.
2. Bir yazının bilgi verici olmasından çok, içeriğinin yeni olması okuyucunun ilgisini çekecektir. Yazılanlar, okuyucunun bilgi ve deneyimlerine yeni eklemeler yapabilmelidir. Yazarın özgün deneyime sahip olması gerekir.
3. Yazar, bilineni yeni bir biçim ve üslupta ifade edebilmelidir. Bu da yazarın kelimeleri kullanma, deyimler üretebilme, benzetme yapabilme, farklılıkları görebilme kabiliyetiyle ilişkilidir.
4. Yazar, okuyucuyu karşısında hissetmeli ve aynı zamanda okuyucuyu anlamla bütünleştirebilmelidir.
5. Yazar, ayrıntı ve detaylara yeterli oranda yer vermelidir.
6. Yazar, yazının anlatım biçimini amaca uygun olarak seçmesi gerekir.
7. Yazının dilbilgisi, anlatım, noktalama gibi kurallara uygun olması gereklidir.

1.9. Problem cümlesi

Çanakkale'deki yerel gazetelerde anlatım bozuklukları nasıldır?

1.9.1. Alt Problemler

- Gazetelerde yer alan anlatım bozukluklarının görülme sıklığı nedir?
- Anlatım bozukluklarından;
  - a. Sözcüğün gereksiz kullanımı
  - b. Birbiriyle karıştırılan sözcükler (Sözcüğün anlam inceliğine dikkat edilmemesi)
  - c. Sözcüğün yanlış yerde kullanılması

- d. Anlamca çelişen sözcüklerin birlikte kullanılması
  - e. Düşünme ve mantık hataları
  - f. Atasözü ve deyimlerin yanlış kullanılması
  - g. Noktalama işaretlerinin yanlış kullanılması
  - h. Özenti kullanımlar/ yabancı sözcük kullanımı
  - i. Özne eksikliği
  - j. Özne-yüklem uyumsuzluğu
  - k. Çatı uyumsuzluğu
  - l. Nesne eksikliği
  - m. Dolaylı tümleç eksikliği
  - n. Edat ve bağlaçlarla ilgili yanlışlıklar
  - o. Yardımcı fiil eksikliği
  - ö. Fiilimsi eksikliği, fiilimsi uyumsuzluğu
  - p. Gereksiz yardımcı fiiller/fiilimsiler
  - r. Tamlama yanlışları
  - s. Ek eksikliği
  - ş. Ek fazlalığı
  - t. Ekin yanlış kullanımını ne sıklıkta görmektedir?
- Anlatım bozuklukları;
    - a. Gazete Boğaz
    - b. Boğaz Vitamin
    - c. Burası Çanakkale
    - d. Kalem
    - e. Gündem
    - f. Çanakkale Yaşam
    - g. Çanakkale Haber

- h. Olay
- i. Kalenin Sesi
- j. Aynalı Pazar
- k. Kamuoyu gazetesinde ne sıklıkta görülmektedir?

1.10. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Çanakkale yerel gazetelerinde Türkçenin kullanımını incelemek, dil hatalarını ve anlatım bozukluklarını tespit etmek, tespit edilen anlatım bozukluklarının giderilmesine dair önerilerde bulunmak; yerel gazetelerdeki Türkçe kullanımına dikkat çekerek bireylerde dili doğru, anlaşılır kullanma bilinci uyandırmaktır.

1.11. Araştırmanın Önemi

İnsan toplumsal bir varlıktır. Toplumsal bir paylaşımın olabilmesi için de gerekli olan en önemli unsur dildir. Dilimizin doğru kullanılması dilimizi korumamızı ve dilimizin yaşamasını sağlayacaktır ki korunmuş, düzgün bir dil bizden sonraki nesle en büyük miras olacaktır.

Yazının kalıcı olduğunu unutmamalıdır. İletişimde yazının önemi tartışılmaz bir gerçektir. Bunun için yazılarımıza ayrıca önem vermeli; anlatım bozukluklarından uzak doğru, zengin bir dil bırakmalıdır.

Herkesin Türkçeyi doğru ve etkili kullanabilmesi, yazılı ifadelerde başarılı olabilmesi için yerel basında da Türkçe kullanımına özen gösterilmelidir. Günlük hayatta sıkça karşılaştığımız ve hemen herkesin okuma olanağı bulduğu yerel gazetelerdeki Türkçe kullanımı, okuyan her kişiyi etkileyecektir. Bu gazetelerdeki dil kullanımı da dil bilincinin oluşmasında ve gelişmesinde etkilidir. Gazetelerdeki yanlış kullanımı gören ve bunu doğru algılayarak hem Türkçe dersi hem de diğer derslerde ve hayatının her anında kullanan bireyler dil bilincinden uzaklaşmış olacaklardır. Türkçe dil bilgisini ve söz varlığını iyi öğrenip diline sahip çıkan bireyler yetiştirmeliyiz.

Yerel gazetelerdeki cümleler açık, anlaşılır, akıcı, doğru olmalıdır. Cümle, gereksiz sözcükler, yanlış anlamlı, çelişkili, belirsiz ifadeleri içermemeli; dil bilgisi kurallarını ihlal etmemelidir. Yanlış ifadelerle dolu bir yazılı anlatım, bozuk Türkçe, sağlıklı bir iletişim sağlamaz ve dil kullanımını olumsuz etkiler.

Dil kullanımı her alanda çok önemlidir. Bu nedenle gazetelerde haberleri aktarmak için kurulan, Türkçemizin zenginliklerinden yoksun, dilimizin güzelliklerinin ve inceliklerinin bırakılıp yerine anlaşılmasız cümlelerin kurulması ile sayısının arttırılabileceği dil hatalarını tespit edip bunların giderilmesine dair öneriler sunulacaktır. Bu itibarla, gazetelerdeki yanlış kullanımlara dikkat çekmek, kişileri bu konuda daha bilinçli davranmaya sevk etme, dilin doğru kullanımı için gereken çabayı göstermek amacıyla çalışma önem taşımaktadır.

1.12. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmada kullanılan örneklemin, evreni temsil eder nitelikte olduğu kabul edilmiştir.

1.13. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma;

- Çanakkale’de çıkan Gazete Boğaz, Boğaz Vitamin, Burası Çanakkale, Kalem, Gündem, Çanakkale Yaşam, Çanakkale Haber, Olay, Kalenin Sesi adlı 9 tane günlük gazete; Aynalı Pazar ve Kamuoyu adlı 2 tane haftalık gazete olmak üzere 11 gazeteye

- Bu gazetelerin 2009 yılı Aralık ayında çıkan toplam 250 nüshası ile

- Araştırma konusu, örnekleme giren gazetelerdeki anlatım bozukluklarının incelenmesiyle sınırlıdır.

1.14. İlgili Çalışmalar

Üstün (2011), ilköğretim II. kademe öğrencilerinin yazılı anlatımlarında karşılaşılan anlatım bozukluklarını tespit etmek, öğrencilerin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeylerinin, anlatım bozukluğu yapma üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla bu çalışmayı yapmıştır. Bu araştırmanın evreni Antalya ilinin Alanya ilçesinde 2009-2010 öğretim yılında öğrenim gören ilköğretim ikinci kademe öğrencileridir. Örneklem ise Alanya ilçesindeki farklı sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyi temsil ettikleri varsayılan üç okuldan 180 öğrencidir. Üstün, araştırmada önce öğrencilerden öyküleyici, açıklayıcı ve tartışmacı anlatım türlerinde metinler yazmalarını istemiş ve toplam 540 metin toplamıştır. Öğrencilerin yazdıkları metinler, anlatım bozuklukları açısından incelenmiştir. Üstün, inceleme sonucunda anlatım bozukluğuyla karşılaşma sıklıklarını

yüzde cinsinden ifade etmiştir. Bu sıklıkların anlatım bozukluğu türüne, okullara, sınıflara, farklı sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeylere göre dağılımlarını tabloştürmüştür. Araştırmada, her öğrencinin en az bir anlatım bozukluğunu yaptığına; en sık karşılaşılan anlatım bozukluğunun %97,2 görölme oranı ile cümle ögeleriyle ilgili yanlışlıklar ve %50,5 görölme oranı ile birbiriyle karıştırılan kelimeler olduğuna; sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik düzeyle anlatım bozukluğu görölme sıklığı arasında doğrudan bir ilişki olmadığına ulaşmıştır. Önerilerde, dil konusunda millî bir politikaya sahip olmamız gerektiğini vurgulamıştır. Herkesin yerel söyleyişlerden uzak, standart bir Türkçe ile konuşması gerektiğini, bunun bir sorumluluk olduğunu dile getirmiştir. Üstün, ayrıca dil becerilerinin Türkçe derslerinde ayrı ayrı değil bir bütün olarak ele alınması ve bu becerilerin aynı anda geliştirilmesine önem verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Demirci (2009), 2006 yılındaki Türkçe Öğretim Programına göre hazırlanmış ders kitaplarının beklentileri en üst düzeyde karşılayabilecek nitelikte, gerekli itina ile hazırlanıp hazırlanmadığını anlamak için 2007-2008 eğitim öğretim yılında 6. ve 7. sınıflarda okutulan toplam 7 Türkçe ders kitabındaki dil yanlışlarını ve anlatım bozukluklarını incelemek amacıyla bu çalışmayı yapmıştır. 2007-2008 eğitim öğretim yılında 8.sınıflarda eski program uygulandığından çalışmaya 8.sınıf Türkçe ders kitabı alınmamıştır. Çalışmada, Türkçe ders kitaplarında dil yanlışlarına sıkça rastlandığı belirtilmiştir. Demirci, incelediği 7 ders kitabında 742 dil ve anlatım sorunu, 292 dil yanlış, 149 yazım ve 125 noktalama hatası ile karşılaşmıştır. Demirci, en çok MEB Yayınlarına ait 7.sınıf Türkçe ders kitabı (191) ile Evrensel İletişim Yayınlarının 6.sınıf Türkçe ders kitabında (122) dil ve anlatım sorunlarına rastlamıştır. 6.sınıf Koza ve Özgün Yayınlarına ait ders kitaplarının diğerlerine oranla daha hassas ve titiz hazırladıklarını söylemiştir. Çalışmanın sonucunda, ders kitaplarının dil kurallarını sezdirmekten uzak olduğu, okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırmada yeterli olmadığı, dizgi hatalarıyla öğrenciyi kitaptan soğuttuğu ve ana dilin güzelliklerini, zenginliklerini yeteri kadar gösteremediği ortaya çıkmıştır. Demirci, önerilerde, metinlerin kitap yazarları tarafından titizlikle hazırlanıp baskıya gönderilmesi, yayınevlerinde dil uzmanlarının bulunması, ders kitaplarında Türk dilinin güzelliklerini, zenginliklerini içeren metinler yer alması gerektiğini dile getirmiştir. Demirci, okuma alışkanlığı kazandırması için ders kitaplarının öğrencilerin dil gelişimleri doğrultusunda, içerik, dil ve anlatım, görsel tasarım bakımında itina ile hazırlanması önerisinde bulunmuştur. Dilde, yazımda birliğin sağlanması için TDK'nin Yazım Kılavuzu esas alınması gerektiğini de vurgulamıştır.

Büyükikiz (2007), farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki 105 ilköğretim 8.sınıf öğrencisinin yazılı anlatım becerilerini, söz dizimi ve anlatım bozukluğu açısından değerlendirme amacıyla bu çalışmayı yapmıştır. Araştırmada öğrencilerden kendilerine verdikleri 11 konudan birini seçerek kompozisyon yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin kompozisyonlarındaki cümleler, cümle yapıları ve anlatım bozuklukları açısından incelenmiştir. Büyükikiz, çalışmada öğrencilerin 1360 cümle kullandığını belirlemiş ve öğrenci başına 12,9 cümle düştüğünü belirtmiştir. Cümlelerin %76'sının basit, %9'unun birleşik, %5'inin sıralı, %8'inin bağlı cümle olduğunu tespit etmiştir. Büyükikiz, cümleleri anlatım bozukluğu açısından incelediğinde 12 türde 311 anlatım bozukluğu tespit etmiştir. Büyükikiz, anlatım bozukluklarının 72'sinin yanlış anlamda kullanılan sözcükler, 36'sının gereksiz sözcük kullanımı, 11'inin gereksiz tekrarlar, 1'inin deyim ve atasözü yanlış, 7'sinin sıra yanlışlığı, 39'unun öge eksikliği, 19'unun mantık yanlışlıkları, 31'inin özne yüklem uyumsuzluğu, 15'inin tamlama yanlışlığı, 2'sinin gereksiz kip ve kişi ekleri, 51'inin eksik veya yanlış ek kullanımı ve 7'sinin de zamir belirsizliğinden kaynaklandığını tespit etmiştir. Büyükikiz, önerilerde yazılı anlatım çalışmalarında öğrencilerin hazırlık yapması, öğretmenlerin kompozisyon çalışmalarında öğrencilere planlama konusunda yardım etmeleri gerektiğini vurgulamıştır. Öğretmenlerin kelime çalışmalarına önem vermelerini ve bu çalışmalara çok zaman ayırmalarını önermektedir. Anne ve babaların da çocuklara yazma alışkanlığı kazandırmada etkin olmaları gerektiğini dile getirmiştir.

İlaslan (2007), ortaöğretim ikinci sınıf öğrencilerinin yazılı anlatım becerilerini tespit etmek ve hangi anlatım bozukluklarının ne oranda görüldüğünü belirlemek amacıyla 2006-2007 eğitim-öğretim yılında Ankara'da 5 okulda ortaöğretim okulunun 10. sınıflarında yaptığı araştırmada, 228 öğrencinin yazılı kâğıdını değerlendirmiştir. Yazılı anlatım çalışması yaptırılan öğrencilerin dersine giren Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerine yazılı anlatım bozukluklarının sebeplerini belirleme ölçeği ve görüşme formu uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğrencilerin yazılı kâğıtlarında en fazla görülen anlatım bozuklukları, gereksiz sözcük kullanımı (%33), yapısal yanlışlıklardan kaynaklanan hatalar (%29) ve cümlenin öğeleri arasındaki uyumsuzluklar (%24) iken en az görülen anlatım bozuklukları ise karşılaştırma ya da sıralama yanlışları (%0,43), ek-eylem eksikliği (%0,87) ve çelişen sözlerin aynı ifadede kullanılması (%1,31)dır. Anlama dayalı anlatım bozukluklarının genel ortalaması %10,25; dil bilgisiyle ilgili anlatım bozukluklarının genel ortalaması %10,91'dir.İlaslan, öğrencilerin yazılı anlatım becerilerinin yeterli düzeyde olmadığını belirterek ortaöğretim ikinci sınıf düzeyine gelmiş öğrencilerin kendilerini

eksiksiz, güzel, doğru ve rahat ifade etme becerisini kazanmış olması gerektiğini vurgulamıştır. İlaslan, önerilerde, öğrencilere ana dilini koruma ve sevme bilincinin verilmesi, bunun millî bir görev olduğunu, derslerde okutulan metinlerin edebi değeri olan, düzgün örnekler olması gerektiğini belirtmiştir. Yazılı anlatım kâğıtlarında görülen gereksiz sözcük ve eklerin kullanımı, cümlenin öğeleriyle ilgili yanlışlıkları gidermek için öğrencilere okuma alışkanlığı verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Okullarda bütün öğretmenlerin Türkçeyi en iyi şekilde kullanmaları gerektiğini belirten İlaslan, sadece Türkçe, Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenlerinin değil, bütün öğretmenlerin dil konusunda duyarlı olması gerektiğini belirtmiştir.

Kardaş (2007), Jandarma Astsubay Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki bilgi ve beceri düzeylerini belirlemek amacıyla bu çalışmayı yapmıştır. Kardaş, öğrencilerden, kendilerine verilen 15 konudan birini seçerek bir kompozisyon yazmalarını istemiş; 2006-2007 eğitim-öğretim yılı 1. sınıf 130 öğrencinin yazılı kâğıdını, anlatım bozukluğu, imla ve noktalama hataları açısından değerlendirmiştir. Araştırmanın sonucunda 518 anlatım bozukluğu cümlesi tespit edilmiştir. Araştırmada öğrencilerin yazmış oldukları cümleler 13 türde anlatım bozukluğu başlığı altında değerlendirilmiştir. Kardaş, şu sonuçlara ulaşmıştır: Yanlış anlamda kullanılan sözcükler %6.37; gereksiz sözcük kullanımı %5.59; gereksiz tekrarlar %8.49; deyim ve atasözü yanlışları %2.12; cümlenin öğelerinin yanlış sıralanışı %5.98; öge eksikliği %13.89; mantık yanlışları %19.49; özne-yüklem uyumsuzluğu %2.31; tamlama yanlışları %14.47; gereksiz kip ve kişi ekleri %2.31; eksik veya yanlış ek kullanımı %13.32; zamir eksikliği %4.24; çatı uyumsuzluğu %1.35'tir. 130 öğrencinin yazılı anlatımlarındaki cümleler 11 türde imla kuralı açısından değerlendirilmiş ve şu sonuçlara ulaşılmıştır: Bağlaç olan da, de ile hâl eki olan “-de” nin yazımı %38.28; bağlaç olan ki ile ilgi zamiri olan “-ki” nin yazımı %7.53; bağlaç olan ne... ne...’nin yazımında hiç hataya rastlanmamıştır. Soru ekinin yazımı %1.42; sayıların yazımı %1.22; büyük- küçük harflerin yazımı %25.45; birleşik kelimelerin yazımı %22.6; deyimlerin yazımı %0.2; ikilemelerin yazımı %0.4; alıntı kelimelerin yazımı %2.44; kısaltmaların yazımı %0.4'tür. Toplamda 491 imla hatası yapılmıştır. Noktalama işaretlerinin metinde doğru konulması bakımından öğrenci yazılı anlatımları incelendiğinde şu sonuçlara varılmıştır: Nokta %10.37; virgöl %26.4; noktalı virgöl %17.92; iki nokta %8.49; üç nokta %2.83; soru işareti ile ilgili yanlışlar %3.77'dir. Ünlem işareti ile ilgili yanlışlık bulunmamışken kısa çizgi ile ilgili yanlışlık %0.9; tırnak işareti %4.71; kesme işareti %24.52'dir. Öğrencilerin yazılı anlatımlarında 106 noktalama

hatasına rastlanmıştır. Önerilerde Türkçe öğretmenlerinin yazılı çalışmalarda öğrencilere yardım etmeleri gerektiğini vurgulanmıştır. Yazılı anlatım kurallarının Türkçe dersi ile sınırlı kalmamasını vurgulayan Kardeş, dil bilgisi öğretiminde kurallarının ezberletilmemesi gerektiğini dile getirmiştir. Askeri yazışmaların Türk dili dersinin yazılı anlatım bölümünde konu olarak işlenmesi, dil bilgisi konularında da örnek askerî metinlerin kullanılması önerisi sunulmuştur.

Hunutlu (2007), Lise birinci sınıflarda öğrencilerin yaptıkları anlatım bozuklukları ve bunların giderilmesi yolunda ne tür metotlar kullanabileceğini tespit etmek amacıyla çalışma yapmıştır. Hunutlu, çalışmanın başında dokuzuncu sınıf öğrencilerin yaşlarına uygun dil becerilerini belirlemeye çalışmıştır. Hunutlu, dil ve anlatım derslerinin ve geleneksel dil bilgisi anlayışının anlatım bozuklukları konusuna yaklaşımını ortaya koyduktan sonra düz ve anadolu lisesi öğrencisi olan 100 kişilik dokuzuncu sınıf öğrenci grubunu örneklem olarak seçmiştir. Bu öğrencilerin yazdığı kompozisyonlardaki anlatım bozukluklarını inceleyerek verileri tablolaştırmıştır. Elde edilen sonuçlardan hareketle yapılan anlatım bozukluklarının sebeplerini belirlemeye çalışmıştır. Çalışmanın diğer bölümünde ise öğrencilere anlatım bozukluklarını gidermek için izlemeleri gereken yol hakkında bilgi vermiştir. Hunutlu, çalışmanın sonucunda anlamla ve cümle yapısıyla ilgili anlatım bozukluklarının hemen hemen aynı oranda bulunduğunu belirterek öğrencilerin en fazla yaptığı anlatım bozukluğunun gereksiz sözcük kullanımını olduğunu tespit etmiştir. Öğrencilerde sıkça rastlanan bir diğer anlatım bozukluğunun ise öge yanlışlığıyla ilgili olduğunu belirten Hunutlu, öğrencilere cümle ve cümle çeşitlerinin özelliklerini iyi kavratmamız gerektiğini dile getirmiştir. Hunutlu, çalışmanın sonucunda dil ve anlatım derslerinde anlatım bozukluğu konusunun parçadan bütüne, ezberden uzak; metne, uygulamaya, geçerli öğretim metotlarına dayalı bir anlayışla işlenmesini gerektiğini belirtmiştir. Anlatım bozukluklarının giderilmesinde öğrenci, okul, aile, çevre, medya faktörlerinin etkisinin olduğunu dile getirmiştir. Anlatım bozukluğu konusunun belli bir hafta içinde ezbere dayalı olarak işlenmemesi gerektiğini söyleyen Hunutlu, uygulamaya yönelik metotlarla konuya yaklaşılmasının önemini vurgulamıştır.

Pekaz (2007), Sinop ili Türkeli ilçesinde bulunan ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki ses olayları, noktalama, imlâ hataları ve anlatım bozukluklarını incelemiş, tespit edilen hataların düzeltilmesinde ipucu ve geri bildirim tekniklerinin etkilerini araştırmıştır. Araştırmada, öğrenciler deney grubu öğrencileri 43,

kontrol grubu öğrencileri de 185 kişi olarak belirlenmiştir. Deney ve kontrol grubu öğrencilerine 3 sınav uygulanmıştır. Böylelikle öğrencilere on gün ara ile toplam 684 yazılı sınavı uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda birinci sınav sonucunda yapılan hatalar, deney grubu öğrencilerine geri bildirim ve ipucu yoluyla gösterilmiştir. İkinci ve üçüncü sınavlarda da aynı uygulama yapılmış ve sonuçta deney grubu öğrencilerinde yüzde seksenlere varan düşüşler kaydedilmiştir. Öğrencilerin kâğıtlarındaki hatalar; ses olayları, imlâ kuralları, noktalama işaretleri ile anlatım bozukluğu kategorilerine ayrılmıştır. Pekaz, deney grubu öğrencilerinin birinci kompozisyonlarında ses olayları, imlâ kuralları, noktalama işaretleri ile anlatım bozukluğu seviyesinde toplam 919 hata tespit etmiştir. Deney grubunda öğrenci başına ortalama 21,37 hata düşmüştür. Kontrol grubu öğrencilerinin birinci kompozisyonlarında ise toplam 3428 hata tespit etmiştir. Kontrol grubundaki öğrenci başına ortalama 18,52 hata düşmektedir. Araştırmanın sonucunda Pekaz, kontrol grubu öğrencilerinin birinci ile ikinci, birinci ile üçüncü, ikinci ile üçüncü kompozisyonları arasındaki hataların azalması çok küçükken, deney grubu öğrencileri arasında çok büyük sonucuna varmaktadır. Pekaz, bu farkın oluşmasını sağlayanın ise deney grubu öğrencilerine verilen ipucu ve geri bildirim olduğunu belirtmektedir. Pekaz, önerilerde, öğrencilere farklı yazılı anlatım türlerinin tanıtılması, öğrencilere kitap okuma zevki ve alışkanlığı verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Öğrencilere gerekli dönüt-düzeltilme, ipuçları ve pekiştireçlerin yazılar değerlendirildikten sonra verilmesi gerektiğini de dile getirmiştir.

Bahar (2006), 2005-2006 eğitim-öğretim yılında Uşak il merkezinde 45 erkek 45 kız öğrenci olmak üzere toplam 90 8.sınıf öğrencisi üzerinde teorik gramer bilgisi ile yazılı anlatım bozukluğu arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla çalışma yapmıştır. Araştırmada il merkezinde bulunan ilköğretim okulları, OKS başarı durumuna göre 3 gruba ayrılmış, her gruptan bir okul ve her okulda 15 kız, 15 erkek olmak üzere 30 öğrenci random yöntemiyle seçilmiştir. Bahar, örnekleme oluşturan öğrencilerin dil bilgisi seviyesini ölçmek için İlköğretim Türkçe Programında yer alan 7.sınıf Dil Bilgisi Hedeflerine uygun olarak 1985- 2005 OKS, EML, AÖL, LGS vb. sınavlarda çıkmış sorulardan oluşan bir dil bilgisi testi uygulamıştır. Bahar, ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin gramer bilgilerini uygulayabilme becerilerini ölçmek için, öğrencilerden otobiyografi, hatıra ve serbest yazı türlerinde kompozisyon yazmalarını istemiştir. Sonrasında öğrencilerin kompozisyonlarını, anlatım bozuklukları açısından incelenmiştir. Bahar, araştırmanın sonucunda bütün okullarda İlköğretim Türkçe Programında yer alan 7.

Sınıf Dil Bilgisi Hedeflerin uygun olarak 1985-2005 OKS, EML, AÖL, LGS vb. sınavlarda çıkmış sorulardan seçilerek oluşturulan dil bilgisi testindeki bütün sorulara doğru cevap veren öğrencinin bulunmadığını tespit etmiştir. Bahar, örnekleme oluşturan öğrencilerin teste verdikleri doğru cevapların aritmetik ortalamasının 30.21 olarak saptandığı ve bunun da öğrencilerin dil bilgisi hedef davranışlarını tam ve kalıcı olarak kazanmadıklarının göstergesi olduğunu belirtmiştir. Araştırmada, öğrencilerin yazdığı kompozisyonlarda toplam cümle sayısının arttıkça öğrencilerin yazdığı otobiyografi, hatıra ve serbest yazı türlerinde yaptıkları dil bilgisi kaynaklı yazılı anlatım bozukluklarının artmakta ve bu nedenle bütün yazı türlerinde öğrencilerin yaptıkları toplam dil bilgisi kaynaklı yazılı anlatım bozukluklarının da artmakta olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin kendilerine yönelik hazırlanan ve uygulanan dil bilgisi hedeflerini tam olarak kazanamadıkları ortaya çıkmıştır. Bahar, önerilerde dil bilgisi öğretiminde hedeflerin kalıcılığının ve öğrenilen bilgilerin beceriye dönüştürülmesinin sağlanması için etkinliklerin düzenlenmesi, temel eğitimdeki dil bilgisi öğretimi konularının hafifletilmesi gerektiğini dile getirmiştir. Bahar, dil bilgisi öğretiminde görsel araçların kullanılmasına ağırlık verilmesi gerektiğini söyleyerek bilgisayar ortamında hazırlanan karşılıklı konuşmalarda işlenen konulara uygun olarak doğru ve yanlış örneklerin yer alması ve öğrencilerin bilgilerini beceriye dönüştürüp dönüştüremediklerine hiçbir etkide bulunulmadan ölçülmesi gerektiğini belirtmiştir.

Bahadır (2005), Roman, hikâye ve günlük gazetelerdeki anlatım bozukluklarını incelemiştir. Bahadır, tezinde özgün bir anlatım bozukluğu sınıflaması yapmıştır. Bu sınıflamaya geçmeden önce anlatım kavramı, anlatım çeşitleri; cümlenin tanımı, farklı cümle tiplerinin doğuş sebepleri, cümle çeşitleri, iyi bir cümlenin nitelikleri ve anlatım özellikleri üzerinde durmuştur. Bahadır, anlatım bozukluğu bölümünde roman, çocuk romanı, çeviri roman, hikâye, gazete, dergi gibi kaynakların ve bunların yanı sıra iletişim, diksiyon, psikoloji konulu kitaplardan taradığı cümlelerdeki anlatım bozukluklarını sebepleriyle birlikte ortaya koymuş; cümlelerdeki anlatım bozukluklarını düzelterek doğru cümle alternatiflerini belirtmiştir. Araştırmada 950 cümle ele alınmış, bu cümlelerden 270'sindeki anlatım bozukluğu açıklanarak düzeltilmiştir. Bahadır, sonuç bölümünde dilin kullandığımız zenginliklerinin, kullanmadıklarımızdan çok daha az olduğunun bilincine varılması, dilin anlatım imkânlarını zenginleştirmeye çalışılması gerektiğini vurgulamıştır.

Bağcı (2007), Türkçe öğretmeni adaylarının yazılı anlatım derslerine yönelik tutumları ile yazılı anlatım bilgi ve beceri düzeylerini belirlemek amacıyla bu çalışmayı yapmıştır. Araştırmanın evrenini, üniversitelerin Türkçe Eğitimi Bölümü son sınıf öğrencileri, örnekleme ise eğitim fakültelerinden “random” yöntemiyle belirlenen 8 üniversiteden toplam 570 öğrenci oluşturmuştur. Bağcı, araştırmanın sonucunda Türkçe öğretmeni adaylarının yazılı anlatımın geliştirilebilir bir beceri olduğu bilinci kazandıklarını fakat adayların yazılı anlatım becerilerindeki yetersizliklerinden yakındıklarını ve mesleki yaşamlarında da bu alanda sıkıntı çekeceklerine inandıklarını tespit etmiştir. Bağcı, adayların, derslerde iyi ve doğru yazılmış metinlerden yeterince faydalanamadıklarını, bu yüzden dersin sayısının ve haftalık saatin artırılmasını istediklerini tespit etmiştir. Araştırmanın sonucunda Türkçe öğretmeni adaylarının Yazılı Anlatım bilgisi genel başarı ortalamaları %76 olarak tespit edilmiştir. Bağcı, adayların %76’lık yazılı anlatım bilgi düzeyinin ‘başarı’ olarak kabul edilse bile, yazılı anlatım yeterliliği için bilginin beceriye dönüştürülemediğinde bir şey ifade etmeyeceğini belirtmiştir. Ayrıca araştırmanın sonucunda I. öğretimdeki Türkçe öğretmeni adaylarının II. öğretimdeki adalara göre yazılı anlatım metinleri oluşturmada daha başarılı olduğu ortaya çıkmıştır. Bağcı, araştırmanın sonucunda nitelikli Türkçe öğretmenlerinin yetiştirilebilmesi için Yazılı Anlatım derslerinin öğrenci beklentileri de göz önünde bulundurularak işlenmesi gerektiğini, ders öğretim elemanlarına bu konuda büyük sorumluluklar düştüğünü belirtmiştir.

Balcı (2009), çalışmada Kars ilinde 01.2007-06.2007 tarihleri arasında yayımlanan bazı yerel gazetelerdeki yanlışlıkları “Anlam Bilim” açısından incelemiştir. Balcı, çalışmada anlam bilimden yararlanarak anlam öğretisini; göstergelerle ya da sözcükler ve önermelerle, onların dile getirdiği anlam arasındaki bağıntıyı inceleyerek anlatım bozukluklarını sınıflandırmıştır. Cümleler incelenmiştir. Balcı, gereksiz sözcüklerin sözü boş yere uzatmakta olduğunu ve anlatımın değerini düşürdüğünü tespit etmiştir. Balcı sonuç kısmında dile gereken özeni göstermemiz, yazılı basında yazıların baskıya verilmeden önce kontrol edilmesi gerektiğini dile getirmiştir.

BÖLÜM II

2. Anlatım Bozuklukları

Ulusal, yerel gazeteler ve dergilerde, cümlelerin bozuk, gereksiz ve yabancı sözcükler ile dolu olduğu, noktalama işaretlerinin yanlış kullanıldığı görülmektedir. Kitlelere ulaşan gazeteler, dergiler, dili kullanma konusunda sorumluluk taşıdığını unutmamalıdır. “Haberde, açık, sadece, herkesin anlayabileceği bir dil kullanılmalı; gereksiz ayrıntılara yer verilmemeli; giriş bölümünde olayın özeti yapıldıktan sonra, konuya geçilmelidir” (Karaalioğlu tarihsiz: 220).

Kitle iletişim araçları, hayatımızda çok yer kaplamaktadır. Renkli panolar, onlarca radyo frekansı, televizyon kanalları, dünyayı dizimize getiren internet, gazeteler, dergiler... Bunlar, insanlar üzerinde çok büyük etkiye sahiptir. Bu nedenle iletişim dünyasına dil duyarlılığı kazandırılmalıdır. Bu alanlarda yer alacaklar, belli kurallar doğrultusunda seçilmeli; sürekli kontrollerden geçirilmelidir. Son yıllarda medyada, özel ve yerel TV kanallarında yeni tip sunucular, haber ve spor spikerleri de moda oldu. Oysa sunuculuk ve spikerlikte dili düzgün ve pürüzsüz kullanma, fizikî güzellikten önce gelir, önce gelmelidir. Dil bilinci ve sevgisi onlara özellikle kazandırılmalıdır. Sunucu ve spiker adayları, öncelikle dili doğru ve düzgün kullanma konusunda ciddî bir eğitimden geçirilmelidir (Kurudayıoğlu 2006: 4). Dil konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan, dil sevgisi ve koruma bilinci olmayan kişilerin medyada görülmesi dildeki hataların çoğalmasına, gençlerin bundan etkilenmesine neden oldu. Bunu, özel kanallarda yayınlanan birçok dizide kullanılan dilin gençleri çok olumsuz etkilemesinden ve dizideki kelimelerin yaygınlaşmasından da anlayabiliriz. Toplumu bilgilendiren, birçok alanda yönlendiren iletişimciler, dile karşı duyarsız olduklarının farkına varmalıdırlar ve en kısa zamanda yaptıkları hataları kabul edip dil konusunda bilinçlenip aynı hataları tekrar etmemelilerdir. “Dilin kirlenmemesi için çaba harcayan bilimcileri, yazarları alkışlamakla birlikte; kitaplar dolusu “gülünç dil yanlışı”yla, gazetelerin spor ya da “magazin” haberleri, gülmece dergileri, televizyonun “televole”leriyle beslenen, ağlanacak haline gülen bir toplumun, özellikle gençlerin karamsar bir dünyaya yönlendirildiğine inanıyorum. Kuşkusuz dilimiz bir tehlikeyle burun buruna... Kuşkusuz dilimiz korunmalı...” (Özel 200: 19).

Kurudayıoğlu (2006: 3) kitle iletişiminin, insanlar ve dil üzerindeki etkisini şöyle dile getirmiştir: Ülkemizde durmadan artan televizyon kanalları, radyo ve yazılı basın araçları, görüntü ve sesle olduğu kadar kullandıkları dille de gündelik yaşantımızı, toplumsal yaşantımızı etkilemektedirler. Özellikle nüfusumuzun büyük kesiminin kitle iletişim dilinin kuşatması altında olduğu açıktır. Dilin kirlenmesinde, yozlaşmasında kitle iletişim araçlarının oluşturdukları “özel dil” yatar. Hatta oluşturdukları bu özel diller yazandan yazana, kanaldan kanala değişmektedir. Bu konuda da dönüp biraz kaygı duyuyorlarsa dilin geleceği için durup düşünmeleri gerekir ki dilin bu durumda olmasına “katkıları!” inkâr edilemeyecek seviyededir. Hiçbir şey kendiliğinden kirlenmez, bozulmaz; bu kirlenmenin, bozulmanın altında birden fazla neden vardır. Dilin kirlenmesinin altında da birçok neden yatar ki bu konuda en büyük başlıklardan biri de duyarsızlıktır.

Ana dili, anne karnında başlayan, yakın çevre ve okul ile devam eden bir süreçtir ama günümüzde çocuklar ana dilini annelerinden değil televizyondan, internetten öğreniyor. Hatta şunu da söylemek yanlış olmayacaktır: çocuklar; annelerin, yakın çevrenin de bu konuda bilinçli olmamasından kaynaklanan bir “ana dili bilinci” eksikliği ile büyüyor. Bu, dil konusunda vardığımız son noktadır. Eskiden anneler çocuklara doğduğu gibi ninniler söyler, maniler okurdu. Anneanneler, babaanneler, dedeler çocuklara hikâye anlatır; geceleri masallar okurdu. Çocuklara kitap hediye edilirdi. Çocuklar farkında olmadan zengin sözcük hazinesi ve dil sevgisi ile yoğrularak büyüdü fakat günümüzde bu kültür yerini televizyona, televizyon diline bıraktı. “Televizyon ninnisi, masalı” denilebilir. Türkçeyi ekranlardan öğrenip 30-50 sözcük arasında sözcük hazinesi, yanlış vurgulamalar, uzatmaların olduğu, çeviri mantığı ile oluşturdukları özel bir “Televizyon dili” ile büyüyorlar. Televizyon dilinde de Türkçe eğilip bükülüyor ve yeni bir dil ortaya çıkarılmış oluyor. Emre Kongar da “televole dili” olarak yorumluyor bu süreci ve kitabında konu ile ilgili olarak şunları yazıp örneklendiriyor: “Her türlü değer yozlaşmasıyla birlikte, güzelim dilimizi de bozan bir cehalet, kimi zaman da kasıtlı olarak desteklenerek, günlük dilimizi iyice yozlaştırdı ve kirletti. Ülkemize gelen devlet adamlarının haberlerini, “Esenboğa’dan giriş yaptı,” ülkemizden giden ünlüleri, “Atatürk hava limanından çıkış yaptı,” gibi özentili ve yanlış bir Türkçe ile âdeta bilinçaltılarımıza kazıyan medya, örneğin sahneye çıkmak fiilini de büyük bir başarıyla sahne almak biçimine dönüştürdü. Böylece, kültür ve kültürel değerlerimize, bu arada sanata ve edebiyata da, yüzeysel ve yoz bir popüler yaklaşımı

simgeleyen televole kültürü, kendi dilini de yarattı. Ben buna televole dili diyorum” (Kongar 2003: 219).

Kitle iletişim araçlarının dil üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. Dildeki yeniliklerin yayılmasında önyak olabilmesi olumlu etkisinin en büyük kanıtıdır. Bunun yanında dilin yozlaşmasında da kitle iletişim araçlarının rolü büyüktür. Dilin yanlış kullanılması, dile yabancı sözcüklerin girmesi gibi olumsuzluklara sebep olmaktadır. Bu olumsuzlukları, çevremizde görebilmekteyiz. İnsanlar televizyon kanallarında izledikleri dizilere göre günlük konuşma dili oluşturmakta; yapılan yanlışları doğru bir kullanım zannedip tekrar tekrar kullanmakta; boğumlamaları ekranlarda gördükleri gibi yapmaktadırlar. Bu davranışlar, kitle iletişim araçlarının dilin kullanılmasındaki etkisinin yanı sıra insanların kişilik özelliklerine olan etkisini de göstermektedir. Ahmet Demir, Akit gazetesinde 24.03. 1999 tarihli yazdığı bir yazıda Hüseyin Movit’ten de alıntı yaparak konuya şöyle dikkat çekmiştir: Görsel ve yazılı basında yapılan dil yanlışlarının fertlerin de yanlışları tekrar etmesine neden olduğunu ifade eden Movit, bunlara çözüm bulunmasının şart olduğunu belirterek, “Bir Dil Şûrasının toplanmasını istiyoruz. Bu şûra aynı zamanda istişare kurulu, yani yargıdaki Danıştay gibi bir kurul olmalıdır. Bütün haber merkezlerinde kültür ve dil birikimi kurulmalıdır. Habercilerin duyarlı olması gerekir, eğer olunmazsa o zaman toplum yanlış yönlendirilmiş olur. Gençlerin yanlışları doğruymuş gibi öğrenmelerine engel olmak, bizim en temel amacımızdır. Buna kim sebep olursa, onlarla uğraşmaya kararlıyız.” dedi (Movit 2005: 142).

Yazılı basın organları da kullandıkları dile dikkat etmelidir. “Günlük yaşamımızda çok sık karşılaştığımız cümle yanlışlarını her yerde görmemiz mümkündür. Özellikle basın yayın organlarının bu işe çok dikkat etmesi gerekirken tersi bir davranış sergileyerek bütün yanlışları göz ardı etmektedirler. Bu tarz cümle yanlışları gelecek kuşaklar için bir tehlike arz etmektedir. Dilimizdeki bozulmalar zihinsel çoraklığa yol açmakta ve insanlar duygu ve düşüncelerini ifade etmekte yetersiz kalmaktadırlar” (Balcı 2009: 311).

Dilimizdeki bozulmalarda kurtulmanın yolu ise kişilere dil bilinci ve sevgisi aşılaktan, dilin varlığını sürdürmesinin önemini, dil ve kültür arasındaki ilişkiyi kavratmaktan geçer. Bunlar aşılamaz ve anlaşılmaz ise Türkçeden uzaklaşma, yabancı dilleri kullanma özentisi ve isteği, dilimizin yazılı ve sözlü kurallarını bilmeme gibi durumlarla karşı karşıya gelinecektir. Bu durumda da Türkçenin kullanımında sorunlar oluşacaktır.

Dil, insanlar arasında iletişim sağlayan araçtır. Dilin bu görevini yerine getirmesi için ‘anlaşma’nın gerçekleşmesi gerekir. İletişimi doğru ve etkili sağlamak için dili etkili kullanmak gerekir. Sürekli iletişim halinde olan insanların tek bir amacı ya da tek bir kaygısı vardır. “Ben anlatayım, karşıdakiler beni anlasın.” Karşı tarafı doğru anlamak, karşı tarafında sizi doğru anlaması ancak anlatılanların herhangi bir yanlışlığa yol açmaması, anlatılanların tam olması ve algılanması ile gerçekleşir. Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki anlatan kişi de anlaşılmaq isteniyorsa anlatmak istediklerini, doğru ve eksiksiz anlatmalıdır. Etkili kullanılmayan dil, anlaşılammaya, yanlış anlaşılmalara neden olacaktır. “Türkçenin iletişim aracı olarak yanlış kullanımı, anlaşmayı da güçleştirmektedir” (Özbay 2006: 128). Anlaşmazlıklar sonucunda iletişimde çatışmalar doğacaktır. Bu çatışmadan kurtulmak için düzgün, eksiksiz cümleler kurmalıyız.

“Yazılı anlatımda amaç duygu ve düşüncelerin doğru anlatılmasıdır. Bunun için anlatımın gerek ifade gerek dil yönünden eksiksiz olması gerekmektedir. Ancak dil kurallarına uyulmaması yazılı anlatımda hem ifade de hem de dil yönünden yanlışlıklar yapılmasına sebep olur. Bu yanlışlıklara genel ifadeyle anlatım bozukluğu denmektedir” (Kardaş 2007: 35).

Hem sözlü anlatım hem de yazılı anlatımda dilin kurallarını kullanmak esastır. Yazılı anlatımda sözlü anlatımda olduğu gibi cümleyi destekleyecek ne ses tonu ne de jest ve mimik vardır. Bu nedenle yazı, kesin kurallar doğrultusunda planlanmalı ve yazılmalıdır. Yazı, planlı bir şekilde, kurallara uygun yazılmazsa cümleler hem anlam hem de biçim yönünden bozuk olur. İlaslan (2007: 16), anlatım bozukluğunu “sözlü ya da yazılı anlatımda bulunması gereken birtakım niteliklerin var olmamasından dolayı ortaya çıkan bir durum” olarak nitelendirmiştir.

İyi, açık ve başarılı yazmak için ilk yapılması gereken nokta, anlatmak istediklerimizi, duygularımızı, düşüncelerimizi, isteklerimizi, sevinçlerimizi dilin kurallarına göre ifade etmektir. “Bir dilin ve anlatımın temel birimi cümledir” (Kavcar; Oğuzkan ve Aksoy 2009: 28). Cümleler akıcı, basit, açık, doğru, güzel ve anlaşılır bir şekilde ortaya konmalıdır. Cümleler, dilin kurallarına göre yazılmalıdır. Dil kurallarına göre yazılmamış cümleler, yanlış anlaşılmaya neden olur ve bu cümlelerde anlatım bozukluğu yapılmış olur. “Bir cümlenin anlaşılmasını güçleştiren, yanlış anlaşılmasına neden olan söyleyiş kusurları anlatım bozuklukları yaratır” (Kavcar; Oğuzkan ve Aksoy 2009: 28).

“Kurduğumuz cümlelerin kusursuz olması, başarılı bir anlatımın gerçekleşmesini sağlar” (Babacan 2009: 69). İyi bir yazıda cümleler, düzgün, dilin inceliklerine göre yazılmalı; kelimeler doğru yerde kullanılmalıdır. “Özellikle yazılı anlatımda cümleler, dil bilgisi kurallarına uygun kurulmalı, anlam açık olmalıdır” (Babacan 2009: 69). Cümleleri oluştururken yazım kurallarına dikkat etmeli; Türkçe dilinin güzelliklerini taşıyan net, duru cümleler kurulmalıdır.

Hem sözlü hem yazılı ifadeye sıkça başvuran öğretmen, bilim adamları, gazeteciler, edebiyatçılar vb. başta olmak üzere herkes, dili kullanma konusunda düşünmeli, dikkatli davranmalıdır. İnsanlardan dili süslü, ağdalı kullanmaları beklenmiyor sadece dile özen göstermeleri, yanlışlardan uzak durmaları ve bu konuda sorumluluk taşımaları bekleniyor. Dil konusunda asıl mesele “sorumluluk”tur. Dili kullanmak, bir sorumluluktur. Yazının birçok kişi tarafından okunacağını unutmamak, bu doğrultuda hareket etmek, dile özen göstermek gerekir. “Kaleminden çıkan bir yol okumayan bir iki yerini düzeltmiyen yazarı pek sevmem: kendini beğenmiş bir adamdır; yanılabilceğini aklına getirmiyor demektir. Öyle yazarların okurlarına da saygıları yoktur” (Ataç 2004: 53).

Herkesten usta yazarlar gibi yazmaları, dili süslü bir şekilde kullanmaları beklenemez ama eğitim görmüş, belli bir seviyeye gelmiş herkesten iyi ve doğru yazması beklenir. “Yazar, dilini bilmek zorundadır. Bu zorunluluk, yalnız yazarlar için değil, anlaşılmayı isteyen herkes için geçerlidir. Herkesten, anlatımının ‘güzel’ olmasını bekleyemeyiz; etkileyicilik, sürükleyicilik gibi özellikleri içeren ‘güzel’ anlatım, daha çok, sanatçılara özgüdür. Ancak belli bir eğitim almış kişilerden açıklık, duruluk, dilbilgisi kurallarına uygunluk gibi özellikleri içeren ‘doğru ve iyi’ bir anlatım beklenir” (Bilgin 2002: 576).

“Büyük bir dil devrimi içindeyiz. Dili her zaman, her yerde, her şeyde düşünmemiz gerekir. bir takvim yaprağında, bir sokak ilânında, parklara diktiğimiz levhalarda, lokanta listelerinde, hâsılı her yerde, bir dil dâvası karşısında bulunduğumuzu unutmamalıyız. Binlerce insan tarafından okunacak bozuk bir cümlenin birçok kişinin aklını çelebileceğini unutmamalıyız. Sağlam bir dile ancak böylelikle sahip olabiliriz” (Orhan Veli akt. Karaalioğlu tarihsiz: 24).

Kültürümüz, dilimiz için sorumluluk sahibi olmalı; anlatım bozukluğu konusuna dikkat etmeliyiz. Bu konu, kişinin kendisi için de önem taşımaktadır. Kendini doğru ifade edemeyen kişi yanlış anlaşılacak, sağlıklı iletişim kuramayacak bunun sonunda da kendini

mutsuz ve yalnız hissedecektir. Bu kişi öğrenci ise okulda başarısız ve mutsuz; yazın ve iş hayatında ise niteliksiz olarak değerlendirilecektir. Bunlarla karşılaşmamak için herkese dilimizi sevdirmeli; dilimizin kurallarını öğretmeliyiz.

2.1. Anlamla İlgili Anlatım Bozuklukları

Anlatılanlarda, anlatılanı iyi anlamak için anlamın doğru ve eksiksiz verilmesi gerekir. Sözcüklerin anlamları, anlam farklılıkları, sözcüğün cümledeki görevi, nerelerde kullanılması gerektiği Türkçe derslerinde üzerinde durulması gereken bir konudur. “Bir dili öğrenmek için o dildeki sözcükleri dizmek yeterli olmamaktadır. O sözcüklerin içerisinde kullanıldıkları dilin kendine özgü olan kurallarına göre bir araya getirilmesi gerekmektedir” (Baştürk, 2004: 15). Ayrıca noktalama işaretlerinin bir cümledeki anlamı nasıl etkilediği, atasözlerin ve deyimlerin anlamı zenginleştirip kalıplaşmış oldukları için sözcüklerin değiştirilemeyeceği, yabancı sözcük kullanımının dilimize zarar verdiği hususunda bireyler bilgilendirilir ise doğru, düzgün ifade edilmiş, anlamları açık, akıcı cümleleri okumak mümkün olacaktır.

Bu başlık altında aynı anlama gelen sözcüklerin bir arada kullanılması, cümlede aynı sözcüğün tekrarı, sözcüğün yanlış anlamda; başka anlamlara sebep olacak şekilde sözcüğün yanlış yerde kullanılması, anlamca çelişen sözcüklerin bir arada kullanılması, anlam karışıklığına neden olan noktalama işaretlerinin eksikliği, düşünme- mantık hatalarının olması, deyim ve atasözlerinin yanlış kullanılması ve yabancı sözcük kullanımı ile ilgili yanlışlıklar incelenecektir.

2.1.1. Sözcüğün Gereksiz Kullanımı

Dil kurallarına göre oluşturulmuş bir cümlede yeterli sayıda sözcüğün kullanılması gerekmektedir. Ayrıca uzun cümlelerde bazı sözcükler birkaç kez tekrarlanabilmektedir. “Aynı anlama gelen birden çok sözcüğün bir arada kullanılmasına tekrar (yineleme) diyoruz” (Kavcar; Oğuzkan ve Aksoy 2009: 33).

Bir cümlede gereksiz sözcük kullanılması, eş ya da yakın anlamlı sözcüklerin bir arada kullanılması ya da bir sözcüğün tekrarı cümlenin duruluğunu bozar. Böyle cümlelerde sözcük ya sözcük öbeklerinden birinin kaldırılması gerekir. İnsanlar, dikkat etmeden ve hiç düşünmeden konuşurken sık sık tekrara düşer; eş ya da yakın anlamlı sözcükleri aynı cümle içinde kullanır. Bu kelimeleri art arda söylemek o kişinin sözcük

hazinesinin zengin olduğunu göstermez; kanıtlamaz. Bazı insanlar cümle içinde bir sözcüğün hem Türkçesini hem de Arapça ya da Farsçasını kullandıklarında kendilerini dilin zenginliğinden yararlanan kişiler olarak görürler ama bu dilin zenginliğinden yararlanmayı ifade etmez. Bu kişiler farkında olarak ya da olmayarak dili yanlış kullanmış olurlar.

“Cümlelerin açıklığını ve anlaşılabilirliğini etkilemeyen veya cümlede daralma ve bozulmaya yol açmayan her kelime, o cümle için gereksizdir. Anlamdaş kelimelerin art arda getirilmesi de bu tür bir anlatım bozukluğuna sebep olmaktadır” (Gülsevin ve Boz 2006: 176).

“Bir cümlede gereksiz sözcük bulunduğunu anlamak için, sözcük cümleden çıkarılır. Bu durumda cümlelerin anlam ve anlatımında bir bozulma oluyorsa o sözcük gerekli, anlatımında bozulma olmuyorsa gereksizdir” (Babacan 2009: 79). “Tümceden çıkarıldığında tümcenin anlamında bir eksilme olmuyorsa, o sözcük ya da ek, gereksizdir; anlatımda artıklama vardır” (Bilgin 2002: 576)

Sözcüğün Gereksiz Kullanımına İlişkin Örnekler:

- Bana itimat edip güvenmesi hoşuma gidiyor.

Yukarıdaki cümlede “itimat etmek” ve “güvenmek” sözcükleri aynı anlama geldiği için cümle, duru değildir. Aynı anlama gelen sözcüklerden birini atarak cümleyi duru hale getirebiliriz. Cümle: Bu konuda bana güvenmenize sevindim şeklinde değiştirilebilir.

- Bu çetin ve zor savaştan başarıyla çıktık.
- Çocuk, ayağına ayakkabılarını giymiş.
- Neşeli, sağlıklı ve şen biriydi.
- Çayırdaki yüzlerce besili, semiz koyun otliyordu.
- İlgi ve alakanıza teşekkür ederim.

2.1.2. Birbiriyle Karıştırılan Sözcükler (Sözcüğün Anlam İnceliğine Dikkat Edilmemesi)

Sözcüklerin taşıdıkları anlamlar vardır. Bu anlamların dışına çıkmak anlatım bozukluğuna neden olur. Çünkü her sözcüğün yükleneceği anlamlar sınırlıdır.

“Türkçede kimi sözcükler ses bakımından birbirine benzemekte, birbirini çağrıştırmaktadır. Çoğu aynı kökten türetilmiş olan bu tür sözler, birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Yine anlam farkına dikkat etmeden biri diğerinin yerine kullanılmış sözcükler de anlatım bozukluğuna yol açmaktadır” (Odacı 2009: 240).

Kök ortaklığı, ses benzerliği ya da anlam yakınlığı olan sözcükler bazen birbirlerinin yerine kullanılabilir. Bu da sözcüğün anlamıyla ilgili bir anlatım bozukluğu yaratmaktadır. Sözcükleri kullanırken sözcüklerin anlam inceliklerine dikkat etmeli, onları birbirinin yerine kullanmamalıyız.

“Aynı kökten türemiş ya da anlamca birbirine benzeyen sözcüklerin karıştırıldığı görülmektedir. Bu durum, anlatmak istediğimizin dışında bir anlamın ortaya çıkmasına neden olmaktadır” (Bilgin 2002: 582).

Bir Sözcüğün Yerine Yanlış Anlam Verecek Şekilde Başka Bir Sözcüğün Kullanılmasına İlişkin Örnekler:

- Alınan borçlar, ülkemizin ekonomik yönden dışa bağımlı hale gelmesini sağladı.

Yukarıdaki cümlede “sağladı” sözcüğü anlatım bozukluğuna neden olmuştur çünkü “ekonomik yönden dışa bağımlı duruma gelmek” istenilen bir şey değildir ki bu sağlanmış olsun. “Sağlamak” sözcüğü olumlu, iyi olayları, durumları anlatmak için kullanılır. Olumsuz, kötü olayları anlatmak için ise “neden oldu- sebep oldu” sözcükleri kullanılır. Cümle şöyle düzeltilebilir: Alınan borçlar, ülkemizin ekonomik yönden dışa bağımlı hale gelmesine neden oldu.

- Yaptığı yanlış yatırımlarla şirketin iflas etmesini sağlamış.
- Bu çocuğun tırnakları çok çabuk büyüyor.
- Belediye bu yıl otuz fidan ekecekmiş.
- Bu sınavdaki başarınızı kimse azımsayamaz.
- Dolmuş fiyatları zamlandı.

2.1.3. Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması

Cümlede sözcüğün bulunması gereken yerde kullanılmaması, başka bir yerde bulunması anlatım bozukluğuna neden olur. Sözcüğün yerli yerinde olmaması cümlede açıklığı bozacaktır.

Hepçilingirler (2010: 378) bu başlıkla ilgili şunları söylemektedir: “Türkçede nitelik (ve nicelik) bildiren sözcükler buldukları yere göre göreve girer. Başka bir deyişle Türkçede, Batı dillerinde olduğu gibi yalnızca sıfat, yalnızca belirteç (zarf) olan sözcükler yoktur. Diyelim aynı “iyi” sözcüğü, “insan”ın, yani bir adın önündeysen sıfat (önad), “koşuyor” eyleminin önündeysen belirteç görevinde kullanılmıştır. İşte bu özellik, sözcükleri koyduğumuz yere de dikkat göstermeyi gerektirir.”

“Sözcükler, kullanıldığı yere göre sıfat, belirteç ya da başka bir görev üstlenebilir. Bu nedenle, sözcüğün tümcede hangi görevle kullanıldığı göz ardı edilmemelidir. Ayrıca, vurgulanan ögenin yükleme yakın olması, Türkçenin önemli bir özelliğidir; vurgulanması gereken öge, yükleme öteki öğelerden uzak kalırsa tümcenin anlamı değişecektir” (Bilgin 2002: 581).

“Düşüncelerimizi, duygularımızı kelimelerle ifade ederiz. Düşünceleri aktarmak, kelimelerin yerinde kullanılmasına ve düşünceyi tam karşılayacak nitelikte olmasına bağlıdır. Farklı bir söyleyişle; iyi bir yazı, iyi düzenlenmiş paragraflardan, paragraflar iyi düzenlenmiş cümlelerden, cümleler ise doğru ve yerinde kullanılmış kelimelerden meydana gelir” (Aktaş ve Gündüz 2005: 75).

Cümle içinde sözcüğün yanlış yerde kullanılması cümlenin vermek istediği anlamı farklılaştırabilir, yanlış yorum ve yargılar oluşmasına yol açabilir. “İyi bir cümlede kelimelerin cümlenin akışına ve anlamına uygun yerlerde kullanılması gerekir” (Babacan 2009: 83)

Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılmasına İlişkin Örnekler:

- Her eve gidişimde kızıma çikolata alırım.

Yukarıdaki cümlede sözü edilen anne ya da babanın, başka eve giderlerken mi kızına çikolata alıyor; yoksa kendi evine her gelişinde mi kızına çikolata alıyor, bu belli değildir. Bu nedenle anlamın herkes tarafından aynı anlaşılması için sözcüklerin yeri değiştirilmelidir. Cümle: Eve her gelişimde kızıma çikolata alırım.

- Birkaç gün önce büyük emeklerle hazırlanan tablolar yangında kül oldu.
- İzinsiz inşaata girilmez.
- Tunç, babası ile kuzuyu çayırda otlatıyordu.
- Pirinçler çok suda kaldığı için erimiş.

- Adamın çok kafası bozuldu.

2.1.4. Anlamca Çelişen Sözcüklerin Birlikte Kullanılması

Cümlede anlamca birbiriyle çelişen, ters düşen, kesinlik ve olasılık bildiren sözcükler bir arada kullanıldığında anlatım bozukluğu olur.

“Konuşurken ve yazarken neyi anlatmak istediğimizi bilirsek, birbiriyle çelişen ifadelere yer vermeyiz. Bu tür yanlışlıkların kaynağında iyi düşünememek ve kararsızlık yatar. Böyle cümleler dinleyeni ve okuyanı şaşırtır” (Odacı 2009: 242).

Bahadır’a göre (2005: 110) çelişen ifadeler, daha çok, sıfatların ve zarfların cümleye katmak istediği anlamla ilgilidir. Sıfatın, zarfın cümleye katmak istediği anlamla yüklem taşıdığı anlam arasında çelişki olmamalıdır. Cümlede kesinlik-ihtimal, genel-özel, çoğunluk-azınlık, olumluluk-olumsuzluk kavramlarının bir arada bulunması bazı cümlelerde anlatım bozukluğuna neden olur.

“Cümlede kesinlik bildiren sözcüklerle, ihtimal bildirenlerin; olumlu anlam taşıyanlarla, olumsuzluk anlamı taşıyanların anlamca birbirini destekler biçimde kullanılması bir anlatım bozukluğudur” (Kavcar; Oğuzkan ve Aksoy: 34).

Anlamca Çelişen Sözcüklerin Kullanılmasına İlişkin Örnekler:

- Muhakkak bu yarışmayı o kazanabilir.

Yukarıdaki cümlede “muhakkak” sözcüğünde kesinlik, “kazanabilir” sözcüğünden ise ihtimal anlamı vardır. Bu iki anlam birbiriyle çelişir. Cümle şöyle olabilir: Muhakkak bu yarışmayı o kazanır.

- Bundan aşağı yukarı tam otuz yıl önceydi.
- Bu sınavı kesinlikle kazanabilirsın.
- Herhalde bu konuya fazlaca kafa yormuş olsa gerek.
- Sanırım, bugün mutlaka bize gelecektir.
- Şüphesiz bu konuyu öğretmen anlatmış olmalı.

2.1.5. Düşünme ve Mantık Hataları

“Bir cümlede yalınlık, duruluk ve açıklık esastır. Sözlü ve yazılı anlatımlarda kurulan cümlelerin vermek istediği duygu ve düşüncenin net ve başka hiçbir anlama gelmeyecek şekilde aktarılabilmesi gerekmektedir” (Bağcı 2007: 302). Cümle içinde kullanılan her sözcük doğru olmalı ve cümlenin anlamı mantığa uygun olmalıdır. Cümleler tutarlı olmalı, cümlelerde çelişki olmamalıdır. Mantığa aykırı kullanım anlatım bozukluğuna neden olur.

“İyi ve doğru bir cümlenin mantık açısından doğru olması gerekir. Mantık hatası olan bir cümle kendi içerisinde tutarlı değildir” (İlaslan 2007: 25).

“Bir cümlede, iletilmek istenen anlam eksiksiz olabilmesi için düşünce ve mantık son derece önemlidir. İyi bir anlatımda sağlam bir düşünme ve mantık son derece önemlidir. İyi bir anlatımda sağlam bir düşünme ve mantık yürütme temel koşuldur. Mantıksal hataları ve tutarsızlıkları içeren cümleler, dil bilgisi kurallarına uygun olsalar bile anlamı ve yargıyı eksiksiz iletmezler. Bu tür yanlışlıklar genellikle dikkatsizlik sonucu ortaya çıkar” (Babacan, 2009: 85).

Bahadır’a göre (2005: 120): anlatımda amaç çelişen, birbirini geçersiz kılan ifadelerin bulunması, sadece okuyanı şaşırtmakla kalmaz, yazarak karşı güveni de azaltır. Bunun yanında, eksik ya da yanlış bilgi cümlenin etkisini zayıflatır. Cümlenin verdiği bilginin doğru anlattığı düşüncenin de mantıklı düşünmenin temel ilkelerine uygun olması gerekir.

Düşünme ve Mantık Hataları İlişkin Örnekler:

- Cinnet getiren adam önce kendisini sonra karısını öldürdü.

Yukarıdaki cümlede mantık yanlışlığı vardır; çünkü bir kimsenin kendini öldürdükten sonra başkasını öldürmesi mümkün değildir. Bu cümledeki mantık yanlışlığı şöyle giderilebilir: Cinnet getiren adam önce karısını sonra kendisini öldürdü.

- Talihsiz çocuk doğmadan birkaç sene önce trafik kazasında anne ve babasını yitirmişti.

- Eskiden mahallemizde bırakın bakkalı, bir süper market dahi yoktu.
- Yakında yağmur yağmazsa ağaçlar kuruyabilir, hatta yapraklarını dökebilir.
- Dikkat etmezsen düşebilirsiniz; hatta ayağın kayabilir.

- Bu yazıyı değil okumak, anlamak bile imkânsız.

2.1.6. Atasözü ve Deyimlerin Yanlış Kullanılması

Atasözü, uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz (TDK 2005: 140)dür. Deyim, genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, kendine özgü bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği (TDK 2005: 517)dir.

Atasözleri ve deyimler kalıplaşmıştır. Atasözlerinin veya deyimlerin anlamlarına dikkat edilmeden kullanılması ya da yapısının bozulması anlatım bozukluğuna neden olur.

“Deyimler ve atasözleri belli bir kalıp içinde biçimlendirilmiş olan söz birimleridir. Deyimler ve atasözlerindeki sözcüklerin yerine yakın ya da eş anlamlılarını kullanmak, sözcüklerin sırasını değiştirmek bu söz birimlerinin niteliğinin bozulmasına sebep olur. Yine deyim ya da atasözünün anlamca uygun olmayan bir cümlede kullanılması anlatım bozukluğuna yol açar” (İlaslan, 2007: 26).

Babacan’a göre (2009: 85) bu konuyla ilgili iki tür yanlışlık yapılabilir:

1. Deyimler ve atasözleri, kalıplaşmış söz gruplarıdır. Bu kalıpların bozulması ve bir sözün yerine eş anlamlısının getirilmesi anlatım bozukluğu yaratır.

2. Bir deyimden iletildiği anlamla, cümlenin taşıdığı anlam arasında bir uyumsuzluğun olması anlatım bozukluğuna neden olur.

Atasözleri ve Deyimlerin Yanlış Kullanılmasına İlişkin Örnekler:

- Onu adam edinceye kadar ağzımda tüy bitti.

Yukarıdaki cümlede “dilimde tüy bitti” şeklindeki deyimimiz “ağzımda tüy bitti” şeklinde kullanılmıştır. Cümlede kullanılan “ağzımda” sözcüğü yerine “dilimde” sözcüğü getirilmelidir. Cümle şöyle olmalıdır: Onu adam edinceye kadar dilimde tüy bitti.

- Tuttuğu takım göz göre göre yarı finale yükseldi.
- Sınavı kazandığını öğrenince etekleri tutuştu.
- Dışarı o kadar kalabalıktı ki çuvaldız atsan yere düşmezdi.
- Ağzını bozdu, yine kimseye fırsat vermez.
- Onları oyalamak için ağızlarına birer kaşık bal çalmalı.

2.1.7. Noktalama İşaretlerinin Yanlış Kullanılması

Noktalama işaretlerinin eksik kullanılması, cümlede anlam belirsizliği yaratır. Söylenmek istenilen düşüncenin yanlış anlaşılmasına neden olabilir. Noktalama işaretlerinin eksik ve yanlış yerde kullanılması birden fazla anlamın çıkmasına neden olur; bu işaretlerin yanlış kullanılması, verilmek istenen anlama ulaşılmasını güçleştirir.

Cümlede ifade etmek istenilenlerin doğru şekilde dile getirilmesi için sözcüklerin arasındaki bağlantının kurulması gerekir bunu da noktalama işaretleri üstlenir. Noktalama işaretleri gelişigüzel kullanılmamalıdır.

“Noktalama işaretlerinin eksik ya da yanlış yerde kullanılması, cümleleri bir anlam belirsizliğine sürükleyebileceği gibi cümleden birden fazla anlam çıkmasına da yol açabilir. Bu nedenle noktalama işaretlerinin anlama etkileri ve kullanıldığı yerler iyi bilinmelidir. Yanlış kullanımlar ortaya çıkarsa amaçlanan anlama ulaşmak mümkün olmaz. Bu durumlar da cümlede bir anlatım bozukluğu yaratır” (Babacan, 2007: 74).

Noktalama yanlışlarının büyük bir kısmı virgül ile ilgilidir. “Noktalama işaretleri anlatımın doğru ve eksiksiz olması için şarttır. Noktalama yanlışlarının büyük bir kısmı virgülle ilgilidir. Noktalı virgül de anlam karışıklığına neden olabilir” (İlaslan 2007: 28). Bilgin (2006: 596) noktalama yanlışlarını ikiye ayırmıştır:

1. Adlaşmış bir sıfattan sonra bir ad geliyorsa, bu sözcüklerin virgülle ayrılması gerekir,
2. Belirtili tamlamanın tamlayanı ile tamlananı arasında tamlayanı düşmüş bir başka belirli tamlama girdiğinde tamlayanın virgülle ayrılmaması, anlamda belirsizliğe yol açabilir.

Noktalama İşaretlerinin Yanlış Kullanılmasına İlişkin Örnekler:

- Yaralı doktordan yardım istiyordu.

Yukarıdaki cümlede “ yaralı” sözcüğünden sonra virgül konulmalıdır. Virgülün kullanılmaması, yanlış bir tamlama oluşmasına doktorun yaralı olduğu gibi bir anlam belirsizliğine neden olmuştur. Cümle şöyle düzeltilebilir: Yaralı, doktordan yardım istiyordu.

- Hasta kimseyle konuşmuyordu.

- İhtiyar Hasan'ı yanına çağırıldı.
- Hasta kadına gülümseyerek bakıyor.
- Avukat hanım kardeşini arıyor.
- Kadın şoförü bir güzel azarladı.

2.1.8. Özenti Kullanımlar/ Yabancı Sözcük Kullanımı

Günümüzde dilimize, yabancı dillerden birçok sözcük girmektedir. Hatta bu sözcüklerin dilimize girmesi, yaygınlaşması dışında bir de bu sözcüklerden yeni sözcük türetmek de üstlenilen bir görev haline gelmiştir. Bu duruma başta yazarlar, entelektüeller, basın dünyasının her aşamasında yer alanlar dikkat etmelidir.

Teknolojinin de ilerlemesi, internetin yaygınlaşması ve her yere her şeye ulaşabilmenin kolaylaşması dili kullanmada başta gençler olmak üzere herkesi özentili kullanımlara sevk etmiştir. “Çeviri yaparken de herhangi bir konu üzerinde yazı yazarken de Türkçe düşünmenin temel ilke olduğu unutulmamalıdır. Yabancı sözcüklerin, kalıplaşmış sözlerin ve tümcelerin yüzeydeki görünürdeki biçimlerini özleştirmekle iş bitmez; bunların öz kavramını karşılayan Türkçe sözcükler, kalıplar, biçimler aranıp bulunmalıdır. Böyle yapılmazsa dilimizin yadırgadığı, çeviri kokan bir ‘sözde Türkçe’ ortaya çıkar. ‘Bu sabah bir banyo aldım’, ‘Çay alır mısınız?’, ‘Üç gün var ki sizi bekliyorum’ sözleri gibi (Aksoy 2008: 197).

Özenti Kullanımlar/ Yabancı Kelime Kullanımına İlişkin Örnekler:

- Maçın bir saat önce start alması gerekiyordu.

Yukarıdaki cümlede “start” sözcüğü yerine dilimizde karşılığı olan bir sözcük kullanılmalıdır. Cümle şöyle düzeltilebilir: Maçın bir saat önce başlaması gerekiyordu.

- Kendine iyi bak.
- Caddedeki bilbordlar çok renkliydi.
- Çocuk, çok cool görünüyor.
- Korkarım, bu akşam gelmeyecekler.
- Çay alır mısınız?

2.2. Dil Bilgisi Yanlışları

“Dillerin doğuş, gelişme, yapılış özellikleri... gibi türlü niteliklerini konu edinen; doğru, düzgün kullanış yollarını gösteren bilgilerin tümüdür” (Gencan 2007:33). İsteklerimizi, duygularımızı, düşüncelerimiz, hayallerimizi, ihtiyaçlarımızı anlatırken kısa, uzun cümleler kurmaya başlarız. Karşı tarafın da bizi doğru anlamasını isteriz. Bunun için dilin doğru ve düzgün kullanış yollarını gösteren dil bilgisi kurallarını bilmeliyiz. Dil bilgisi yanışları, cümlenin kuruluşu ile ilgili olan yanışlardır. Bu başlık altında özne, nesne, dolaylı tümleç eksikleri, özne-yüklem uyumsuzlukları, tamlamalar ve eklerle ilgili olan yanışlıklar, fiilimsi, yardımcı eylem, edat tümleci ilgili eksikler/ fazlalıklar, çatı uyuşmazlığı ve bağlaç ile ilgili alt başlıklar verilecektir.

2.2.1. Özne Eksikliği

Cümlenin temel öğelerinden biri yüklem diğeri de öznedir. Cümlede öznenin bulunmaması ya da sıralı cümlelerdeki ortak öznenin, cümlelerden biriyle uyuşmaması anlatım bozukluğuna yol açar. Genellikle ortak özneli cümlelerde özne- yüklem uyuşmazlığı olur. Kişi ve sayı bakımından ortaya çıkan uyuşmazlık, özne eksikliğine neden olur.

“Özne yanışları, tümcede özne bulunmaması ya da özne olamayacak bir sözcüğün özne gibi kullanılması durumlarında görölmektedir” (Aksoy 2008: 148).

Bilgin’e göre (2002: 587) öznesi ortak sıralı tümcelerde, ortak özne, yüklemelerin tümüne kişi, anlam ve tekillik-çoğulluk yönünden uygun değilse anlatım bozulur.

Özne Eksikliğine İlişkin Örnekler:

- Kitabın yanışları düzeltildi ve yeniden basıldı.

Özne   yüklem   yüklem

Yukarıdaki cümlede ikinci yargının öznesi yoktur. Bu yüzden birinci yargının öznesi ikinci yargı için de geçerli olur. Cümle şöyle olmalıdır:

Kitabın yanışları düzeltildi ve kitap yeniden basıldı.

Özne   yüklem   özne   yüklem

- Herkes yukarı bakıyor; ama bir şey göremiyordu. (Göremeyen kim? Kimse- özne eksikliği)

- Yaralının elbiseleri çıkarıldı, hiç vakit kaybedilmeden hastaneye götürüldü. (Götürülen kim? Yaralı- özne eksikliği)

- Kimse onu sevmez, aksine ondan nefret eder. (Nefret eden kim? Herkes- özne eksikliği)

- Adamın sesi kısılmış, yere uzanmıştı. (Yere uzanan kim? Adam- özne eksikliği)

- Oyunla ilgili hazırlıklar bitiyor, haftaya sergilenecek. (Sergilenecek olan ne? Oyun- özne eksikliği)

2.2.2. Özne- Yüklem Uyumsuzluğu

Özne ile yüklem, tekillik- çoğulluk ve kişi yönünden uyum içinde olmalıdır. Özne tekil olduğunda yüklem de tekil, çoğul olduğunda ise çoğul eki alır. Topluluk ifade eden öznelerin yüklemi de tekil olur. Türkçe cümle yapısında uyulması gereken bu kurallara uyulmaması anlatım bozukluğuna neden olur. “Özne, tek şahıs ise, yüklem de teklilik ifade eder. Özne birden fazla ise, yüklem çokluk ifade eder” (Erkul, 2002: 35).

“İyi bir cümlede tekillik- çoğulluk, olumluluk-olumsuzluk ve şahıs bakımından özne ile yüklem arasında bir uyum olması gerekir. Eğer özne ile yüklem arasında bir uyum yoksa, anlatım bozukluğu olur” (Babacan 2009: 71).

“Özne ile yüklem arasında birtakım ilişkiler vardır. Bu ilişkilerden biri de olumluluk-olumsuzluk ilişkisidir. Özne, bazı durumlarda olumlu bazı durumlarda da olumsuz olabilir. Bu durumda özne olumlu olduğunda yüklem de olumlu, özne olumsuz olduğunda yüklem de olumsuz olmalıdır. Aksi halde cümlede bir çelişki meydana gelecektir. Bu da anlatım kusuruna yol açar” (Pekaz 2007: 231).

Cümlede özne tekil ise yüklem de tekil, özne çoğul ise yüklem de çoğul olur. Organ, bitki, hayvan, cansız varlık veya soyut bir kavram, çoğul özne olduğunda yüklem daima tekil olur. Özne; “birkaç, herkes, hiçbir” gibi belirsizlik zamiri ise yüklem daima tekil olur. Belgisiz zamir ve belgisiz sıfatların özne olduğu cümlelerde yüklem ve özneler arasında olumluluk- olumsuzluk bakımından uyum olmalıdır. Özne olumlu ise yüklem olumlu veya olumsuz olabilir. Özne olumsuz ise yüklem olumsuz olmalıdır. Özne ile yüklem arasında kişi bakımından uyum olmalıdır. Özne kaçınıcı şahıs ise yüklem de o şahısla çekimlenir.

Özne-Yüklem Uyumsuzluğuna İlişkin Örnekler:

- Ellerim çok üşüdüler.

Yukarıdaki cümlede özne “ellerim” sözcüğüdür. Cümlede insan dışındaki varlıklardan biri özne ise yüklem daima tekil olur. Yüklem “üşüdü” olmalıdır. Cümle şöyle düzeltilebilir: Ellerim üşüdü.

- Ağacın yaprakları sarardılar.
- Ordu, düşmanın üzerine hücum ettiler.
- Taşlar ve kayalar yuvarlandılar.
- Ortada kimseler yoktular.
- Binanın taşları iyice karardılar.

2.2.3. Çatı Uyuşmazlığı

Bileşik cümlelerde yüklemelerin aynı çatı ile kullanılmaması, anlatım bozukluğu nedenidir. Birbiriyle bağlantılı yargılardan birinin çatısı etken bir diğersinin edilgen görünümünde olması anlatım bozukluğuna neden olur. Bu nedenle birden çok yargılı cümlelerde yüklemelerin çatı yönünden uyumlu olması gerekir. “Bileşik tümcelerde yüklemelerin aynı çatı ile kullanılmaması, anlatım bozukluğuna yol açar” (Bilgin 2002: 595).

“Bir cümlede hem eylemsi, hem çekimli eylem kullanılırsa, eylemsiyle eylem etkenlik- edilgenlik bakımından birbirine uymalıdır” (Odacı 2009: 248).

Pekaz (2007: 229) çatı uyumsuzluğunu şöyle açıklamaktadır: Cümle genel olarak tek bir çatıya bağlanmalıdır. Birleşik cümlelerde, yan cümlenin yüklem çatısıyla temel cümlenin yüklem çatısı, etkenlik ve edilgenlik yönünden uyumlu olmalıdır. Aksi halde anlatım bozukluğu kaçınılmazdır.

Çatı Uyuşmazlığına İlişkin Örnekler:

- Büyük bir emek harcanarak kazanan başarılar insanı gururlandırır.

Edilgen   Etken

Yukarıdaki cümlede “harcanarak” sözcüğü edilgen, “kazanan” sözcüğü etken durumdadır. Bu da çatı uyumsuzluğuna neden olur. Her iki yargı da ya etken ya da edilgen olmalıdır. Cümle şöyle düzeltilebilir:

Büyük bir emek harcanarak kazanılan başarılar insanı gururlandırır.

Edilgen   Edilgen

- Bu sonuca bir yıl boyunca çalışarak ulaşıldı.
- Pazara erken çıkılarak alışveriş yaptı.
- Öğrenciler, okuldan çıkıp otobüslere binilirken çok sessizdi.
- Bütün sahipsiz hayvanlar toplanıp şehir dışına götürecek.
- Konuyu iyice araştırılarak bir rapor hazırlamalıyız.

2.2.4. Nesne Eksikliği

Birden fazla yargı bildiren cümlelerde, ortak öge olarak kullanılan nesne birinci cümlelerin yüklemine uymazsa, ihtiyaç olduğu halde nesne kullanılmazsa anlatım bozukluğu olur. “Bileşik tümcelerde ortak öge olarak kullanılan nesne yüklemine birine uymazsa anlatım bozulur” (Bilgin 2002: 588).

“Her yüklem nesne almayabilir. Nesnelerin imlâ kurallarına uygun dizilmemesinden dolayı anlatım zedelenir. Nesne yanlışları, birleşik cümlelerde nesnenin, ilk cümlelerin yüklemine uymamasından kaynaklanır. Bu bozukluk ikinci cümleye nesne eklenerek giderilebilir” (Pekaz 2007: 234)

Babacan (2009: 73) nesne eksikliğini şöyle açıklamaktadır: Yüklemi geçişli eylem olan cümlelerde nesne bulunmalıdır, bulunmazsa cümledeki başka bir öge, nesne gibi görünerek anlatım bozukluğuna yol açar.

Nesne Eksikliğine İlişkin Örnekler:

- Gazeteye şöyle bir göz attı, katlayıp cebine koydu.

Yukarıdaki cümlede “göz attı”, katlayıp” ve “koydu” ifadeleri “gazeteye” sözcüğü için geçerlidir.

gazeteye- göz attı (olur)

gazeteye- katlayıp (olmaz)

gazeteye- koydu (olmaz)

“Gazeteye” sözcüğü son iki yargı için geçerli olmaz. Bu yüzden “gazeteyi” nesnesi cümleye getirilmelidir. Cümle şöyle düzeltilebilir: Gazeteye şöyle bir göz attı, gazeteyi katlayıp cebine koydu.

- Annesine saygı duyar ve çok severdi. (Kimi severdi? Annesini ya da onu- nesne eksikliği)

- İşçilere gereken açıklamaları yapın ve taş ocağına götürün! (Kimi götürün? İşçileri- nesne eksikliği)

- Kardeşine yardım ediyor ve destekliyor. (Kimi destekliyor ? Kardeşini ya da onu- nesne eksikliği)

- Hemen çocukların ellerinden tutup pastaneye götürdü. (Kimi götürdü? Çocukları ya da onları- nesne eksikliği)

- Onunla iyi anlaşamıyor, yine de özlüyor. (Kimi özlüyor? Onu- nesne eksikliği)

2.2.5. Dolaylı Tümleç Eksikliği

Sıralı ve birleşik cümlelerde yer tamlayıcı- yüklem uyumsuzluğu ve yer tamlayıcısı eksikliği şeklinde görülmektedir. Dolaylı tümlecinin kullanılması gerekirken kullanılmaması anlatım bozukluğuna yol açar.

“Bileşik tümcelerde, dolaylı tümleç, bütün yüklemelerin ortak ögesi olmadığı halde böyle bir görünüm içindeyse anlatım bozuktur” (Bilgin 2002: 590)

“Birleşik, sıralı ve bağlı cümlelerde aynı tümleci almayan, birincisi geçişli, ikincisi geçişsiz olan yüklem için ortak tümleç kullanılması anlatım bozukluğuna neden olur. Geçişli fiilin nesne, geçişsiz fiilin de tümleci yapılıyorsa böyle cümlelerde dolaylı tümleç eksikliği meydana gelir” (Bahadır 2005: 183).

Hepçilingirler’e göre (2010: 388) dolaylı tümleç yanlışları, “Eylemin gerektirdiği dolaylı tümlecini kullanılmamasından ya da ortak dolaylı tümlecini her iki tümlecini her iki tümceye de uygun olmamasından kaynaklanır”

Dolaylı Tümleç Eksikliğine İlişkin Cümleler:

- Sizleri kutluyor, kurumumuz adına teşekkür ediyorum.

Yukarıdaki cümlede “kutluyor” yüklemi “sizleri” nesnesi alabilir. Ancak ikinci cümlede “teşekkür ederim” bu nesneyi alamaz. Cümledeki anlatım bozukluğunu gidermek için “teşekkür ederim” yükleminden önce “hepinize” dolaylı tümleci getirilmelidir. Cümle: Sizleri kutluyor, kurumumuz adına hepinize teşekkür ediyorum.

• Hayatımı zenginleştiren, anlam katan birçok dostum vardı. (Neye anlam katan? Hayatıma- dolaylı tümleç eksikliği)

• Fatma babasını hem çok sever, hem de çok korkar. (Kimden korkar? Babasından- dolaylı tümleç eksikliği)

• Öğrenciler bu kitaplara hiç bakmamış, yeterince yararlanmamış. (Neylerden yararlanmamışlardır? Kitaplardan- dolaylı tümleç eksikliği)

• Buraya yeni gelmişti ama hemen gitmek istiyordu. (Nereden gitmek istiyor? Buradan- dolaylı tümleç eksikliği)

• Karaya yaklaşıyor muyuz, uzaklaşıyor muyuz? (Nereden uzaklaşıyoruz? Karadan- dolaylı tümleç eksikliği)

2.2.6. Edat ve Bağlaçlarla İlgili Yanlışlıklar

Tek başlarına bir anlamı olmayan ama cümlede anlam kazanan bağlaçlar yanlış kullanıldığında anlatım bozukluğuna neden olur.

Her cümlede edat olmayabilir. Edatın eksikliği anlamda kapalılığa yol açtığından anlatım bozukluğuna neden olur.

“Bir cümlede kullanılması gereken bağlaç ve edatın yerine başka bir bağlaç ve edatın kullanılması, anlatım bozukluğuna neden olur” (Babacan 2009: 77).

“Bağlaçlar, eş görevli iki sözcük, sözcük öbeği ya da cümleyi birbirine bağlar. Bağlaçların kullanıldıkları cümleye anlam bakımından uygun olmaması anlatım bozukluğuna yol açar” (İlaslan 2007: 32).

Edat ve Bağlaçlarla İlgili Yanlışlıklara İlişkin Örnekler:

• Boş zamanlarında ne kitap ne gazete okumazdı.

Yukarıdaki cümlede yüklem olumsuz olması anlatım bozukluğuna neden olmuştur. Çünkü “ne ... ne” bağlacının yer aldığı cümlelerin yüklem olumlu olur. Cümle şöyle olmalıdır: Boş zamanlarında ne kitap ne gazete okurdu.

- Çok çalışmadım ama yorulmadım.
- Ne sinemayı ne tiyatroyu sevmem.
- Ankara’ya gidersen, Etnografya ya da Kurtuluş Savaşı müzelerini gezmelisin.
- Çok yetenekli bir çocuk ama bir o kadar gayretli.
- Tüm zorluklara karşı göğüs geren falanca...

2.2.7. Yardımcı Fiil Eksikliği

“Yardımcı eylemlerle kurulan tümcelerde, yardımcı eylem birde çok adı yüklem yapıyorsa, bu adlardan birinin yardımcı eylemle uyumsuzluğu, anlatım bozukluğuna neden olur” (Bilgin 2002: 591).

Bahadır’a göre (2005: 205) yardımcı eylemlerle kurulan birleşik, sıralı ve bağlı cümlelerde, cümlelerde biri olumsuz diğeri olumlu ise ortak yardımcı eylem kullanılamaz. Aynı yardımcı eylemi almayan isimlerin, yan cümlelerin veya cümlelerin ortak bir yan cümleye bağlanması anlatım bozukluğuna sebep olur.

Yardımcı Fiil Eksikliğine İlişkin Örnekler:

- Öğrenciler eski ve eğitime uygun olmayan binalarda öğrenim görüyor.

Yukarıdaki cümlede “eski” sözcüğünden sonra “olan” yardımcı eylemini getirmemiz gerekir. Diğer şekilde “eski olmayan, eğitime uygun olmayan binalar” anlamıyla mantık tutarsızlığı oluşur. Cümle: Öğrenciler eski olan ve eğitime uygun olmayan binalarda öğrenim görüyor.

- Kırmızı et genç ve sağlık sorunu olmayan insanlara uygun bir besindir. (genç olan)
- Ortalıkta doğru ya da doğru olmayan birtakım haberler dolaşmaktadır. (doğru olan)
- Hangisinin başarılı hangisinin başarılı olmadığını öğreneceğiz. (olduğunu)
- Hastanın durumunun iyi, endişelenecek bir şey olmadığını öğrendi. (iyi olduğu)
- Herkes Ali’nin dürüst ama çalışkan olmadığını söylüyor. (dürüst olduğunu)

2.2.8. Fiilimsi Eksikliği, Fiilimsi Uyuşmazlığı

Bir cümlede tek bir yargı, birden fazla kavram için geçerli olmayabilir. Cümlenin doğru kurulması ve anlaşılması için ikinci bir yargıya gerek vardır. İkinci yargı görevini de cümlede fiilimsiler üstlenir.

“Bir cümlede, fiilimsilerin gerektiği yerde kullanılmaması ya da hem olumsuzunun hem de olumsuzunun kullanılması gerekirken, yalnızca birinin kullanılması anlatım bozukluğuna neden olur” (Babacan 2009: 76).

“Eş görevli fiilimsilerin farklı eklerle türetilmesi, yan yargı oluşturan fiilimsilerin zaman yönünden cümleyle uyumsuz olması, fiilimsiye uygun ekin getirilmemesi, eylemsinin eksik kullanılması anlatım bozukluğuna yol açar” (İlaslan, 2007: 31).

Fiilimsi Eksikliği, Fiilimsi Uyuşmazlığından Kaynaklanan Anlatım Bozukluklarına İlişkin Örnekler:

- Siyah kravat ve mavi gömlek giyen görevliler kapıda bekliyordu.

Yukarıdaki cümlede “siyah kravat” ve “mavi gömlek” sözleri “giyen” yargısına bağlanır; fakat bu bağlantı anlamda uygun değildir. Çünkü gömlek giyilir; fakat kravat giyilmez, takılır. Cümle şöyle düzeltilebilir: Siyah kravat takan ve mavi gömlek giyen görevliler kapıda bekliyordu.

- Buralarda yağmurun bu mevsimde hiç ya da çok az yağdığı söyleniyor. (hiç yağmadığı)

- Belki günün birinde belki hiçbir zaman karşılaşmayacağım insanlarla tanıştık. (günün birinde karşılaşacağımız)

- Bana haber vermeden gelmesi ve kapıyı çalmadan içeri girdiği için sinirlendim. (gelmesi- isim fiil, girdiği- sıfat fiil/ gelmesi isim fiili geldiği sıfat fiiline dönüştürülmelidir.)

- Hareketlerinin aniden değişmesi ve ilgisiz davrandığı için ona çok kızdı. (değişmesi- isim fiil, davrandığı için zarf fiil/ değişmesi isim fiili değiştiği için zarf fiiline dönüştürülmelidir.)

- Çok az veya hiç çalışmadan başarıya ulaşılmaz. (çalışarak)

2.2.9. Gereksiz Yardımcı Fiiller/ Eylemsiler

“Etmek, olmak, eylemek, kılmak” gibi yardımcı eylemlerin görevi; kendisinden önce gelen isim soylu sözcüğü yüklemleştirmek, ona iş, oluş, hareket ve kılış anlamları katmaktır. İsim soylu sözcük, bir ekle aynı anlamı verecekse; yardımcı eylemin kullanılması gereksizdir” (Babacan 2009: 80).

“Kimi yazılarda hiç gereği bulunmayan yardımcı eylemler kullanılmaktadır” (Aksoy 2008: 128).

“Eylemsiler, Türkçenin en işlevsel sözcükleriyken bunların da gereksiz kullanımına sık sık rastlanmakta. ‘Benim söylemiş olduğum parçaların hepsi...’ sözünde ‘olduğum’ eylemsisine gerek yok; onun aldığı ek, önceki sözcüğe getirilerek ve ‘benim’ sözcüğü atılarak sözcük tasarrufu sağlanabilir; tümcede hiçbir eksiklik olmaz: Söylediğim parçaların hepsi...” (Hepçilingirler 2010: 406)

Gereksiz Yardımcı Fiiller/ Eylemsilere İlişkin Örnekler:

- Bursluluk sınavına girmek isteyenlerin başvuru süresi yarın sona eriyor.

Yukarıdaki cümlede “isteyenlerin” demek yeterli iken gereksiz yere yardımcı fiil kullanılmıştır. Cümle şöyle olabilir: Bursluluk sınavına girmek isteyenlerin başvuru süresi yarın sona eriyor.

- Aşırı döviz talebinin ekonomiye nasıl etki edeceğini kimse tam olarak kestiremiyor. (etki etmek değil etkilemek)

- Sınava son gün başvuruda bulundum. (başvuruda bulunmak değil başvurmak)

- Onun yapacağını umut ediyorum. (umut etmek değil ummak)

- Davranışlarından kuşku ettim. (kuşku etmek değil kuşkulanmak)

- Sarışın olan çocuk, yanımızdan mutlu olarak ayrıldı.

2.2.10. Tamlama Yanlıları

Tamlamaların kendilerine özgü biçimsel özellikleri vardır. Tamlamalar bu özelliklere göre kurulmazsa tamlamalarla ilgili anlatım bozuklukları yapılmış olur.

“Tamlama dediğimiz söz öbeklerinin kendilerine özgü biçimsel özellikleri vardır. Ayırık durumlar dışında, bu özelliklere uyulmadan kurulan tamlamaların anlatımı bozuktur.

Tamlamalardaki kuruluş yanlışlıkları, daha çok, tamlama ögelerinden birinin eksikliği, tamlayan- tamlanan uyumsuzluğu, tamlamam eklerinin eksikliği ya da artıklığı biçiminde görülmektedir” (Bilgin 2002: 592).

Tamlayanı ya da tamlananı ortak kullanılmayan isim ve sıfat tamlamalarının ortakmış gibi kullanılması, tamlama ögelerinden birinin kullanılmaması anlatım bozukluğuna yol açar. Bu bozukluk tamlayan ya da tamlananın eksikliği olarak görülür.

“Sıfat ve isim tamlamalarının ortak kullanılması (tamlayanların aynı tamlanana bağlanması) anlatım bozukluğuna neden olur. Çünkü isim tamlamalarında tamlanan iyelik eki aldığı halde, sıfat tamlamalarında tamlanan ek almaz. Dolayısıyla tamlananlar, niteliği farklı olduğundan ortak kullanılamaz” (Babacan 2009: 77).

“Tamlayanın ya da tamlananın kullanılmaması, bazı cümlelerde anlam karışıklığına neden olabilir. Ayrıca yalın haldeki bir adın “ve” bağlacıyla belirtisiz isim tamlamasına bağlanması anlatım bozukluğuna yol açar” (Babacan 2009: 77).

“Tamlamayı oluşturan ögeler, aldıkları ek açısından uyumlu olmalıdır. Belirtili ad tamlamalarında tamlayana ya da tamlanana tamlama eki getirilmemesi anlatım bozukluğuna yol açar” (Bilgin 2002: 593).

“Belirtili ad tamlamasında tamlayanda bulunması gereken ilgi ekinin (-ın, -in; -nın, -nin) eksikliği de anlatım bozukluğuna yol açar” (Hepçilingirler 2010: 393).

Cümlelerde tamlayan veya tamlanan ekinin eksikliği kelimelerin bağlantısında kopukluğa neden olmaktadır. Bu da anlatım bozukluğuna yol açar.

“Tamlama gerektirmeyen durumlarda tamlama kurulması, belirtisiz isim tamlaması gerektiren durumlarda belirtili isim tamlaması kurulması anlatım bozukluğuna yol açar” (Bahadır 2005: 143).

“Belirtisiz isim tamlamasının, gereksiz yere belirtili isim tamlamasına dönüştürülmesi ya da tamlama kurmayı gerektirmeyen cümledeki bir sözcüğe iyelik eki getirilmesi dil yanlışlarına yol açmaktadır” (Bahadır 2005: 144).

Tamlamalarla İlgili Yanlışlıklar İlişkin Örnekler:

- Babamın öyle önemli işleri var ki böyle basit şeylerle uğraşmaya ne vakti var ne de zamanıdır.

Yukarıdaki cümlede “böyle basit şeylerle uğraşmaya” söz öbeği “vakti var, zamanıdır” yüklemelerinin tümleci gibi görünmektedir. Ancak bu söz öbeği, sadece “vakti var” yüklemelerinin tümleci olabilir. Çünkü “böyle basit şeylerle uğraşmaya ne de zamanıdır” denilmez. Cümlede tamlayan eksikliği vardır. Cümle şöyle düzeltilebilir: Babamın öyle önemli işleri var ki böyle basit şeylerle uğraşmaya ne vakti var ne de bunun zamanıdır.

- Şehrimizde çeşitli kültürel ve sanat etkinlikleri gerçekleştirildi. (kültürel etkinlikler)
- Bu uygulama ekonomik ve sağlık açısından insanlara zararlıdır. (ekonomik açıdan)
- Özel ve devlet okulları bir yarış içindedir. (özel okullar)
- Kültürümüz, eski ve doğu kültüründen izler taşır. (eski kültürden)
- Günümüzde çoğu insan kişilik ve duygusal sorunlar yaşıyor. (kişilik sorunları)
- Bugün toplanacak yönetim kurulu, disiplinsiz davranan futbolculara ağır ceza vermesi bekleniyor. (yönetim kurulunun)
- Ünlü sanatçının gazete ve dergilerde yayımlanan makaleler bu kitapta toplanmış. (makaleleri)
- O, derneğin üye ve başkanıdır. (üyesi)
- Bizim köyümüz oldukça güzel. (köy)

2.2.11. Eklerle İlgili Yanlılıklar

“Türkçe sondan eklemeli dillerdendir. Kelimenin sonuna gelen ekler kelimenin anlamını ve görevini belirler. Bunlar, yapım eki ve çekim eki olarak ikiye ayrılır. Yapım ekleri isim ve fiil tabanlarından kök anlamıyla ilişkili yeni isim ve fiil türetmeye yarayan eklerdir. Yapım eki, sonuna geldiği sözcüklerin yapısını, anlamını ve bazen de türünü değiştirir. Çekim ekleri ise sözcüklerin cümledeki görevlerini, durumlarını, sayılarını, neye ve kime ait olduklarını gösterir. Çekim ekleri sözcükleri diğer sözcüklere bağlar ve onlara yeni anlam ve görevler yükler. Her ekin cümlede bir anlamı ve görevi vardır. Anlamına ve işlevine uygun olarak kullanılmayan ekler anlatım bozukluğuna yol açar” (Bahadır 2005: 221-221).

Her ekin, bir görevi vardır. Bu nedenle cümle kurarken ya da sözcük türetirken bunlara dikkat edilmelidir. Dikkat edilmezse anlatım bozukluğuna neden olur.

2.2.11.1. Ek Eksikliği

“Bir cümlede kullanılması gereken ilgi ve iyelik eklerinin kullanılmaması, anlatım bozukluğuna yol açar” (Babacan 2009: 78).

Bahadır’a göre (2005: 227) Türkçede kelimenin sonuna gelen ekler kelimelerin anlamlarını ve görevlerini belirlediği için bu eklerin yazılmaması, düşürülmesi anlatım bozukluğuna neden olur.

Ek Eksikliğine İlişkin Örnekler:

- Kreşler, çocukların sosyal yönlerini artırdığı söylenebilir.

Yukarıdaki cümlede kreşler sözcüğüne –in eki getirilmelidir. Cümle: Kreşlerin, çocukların sosyal yönlerini artırdığı söylenebilir.

- Her insan çevreyi korumak ve doğanın kirletilmesini önlemek için gerekli duyarlılığı göstermesi gerekir. (insanın)

- Onun en büyük ıstırabı sınavların hatalı hazırlamasıydı. (hazırlanmasıydı)

- Kitabın okuyucuya sağladığı faydalar saymayacak kadar çoktur. (sayılamayacak)

- Onun bu duyarlılığı tüm sanatçılara esin kaynağı oldu. (duyarlılığı)

- Trenden inen yolcuların giriş işlemleri yapmaya başlandı. (yapılmaya)

2.2.11.2. Ek Fazlalığı

“Cümleye herhangi bir anlam katmayan, cümledeki bir sözcük veya ek tarafından kapsanan, cümleden çıkarıldığında cümlenin anlamında bir daralma ya da bozulmaya neden olmayan ekler gereksizdir” (Bahadır 2005: 223). İyelik eki ve diğer eklerin gereksiz kullanımı anlatım bozukluğuna neden olur.

Ek Fazlalığına İlişkin Örnekler:

- Ben para kazanmasını değil harcamasını severim.

Yukarıdaki cümlede 3. tekil kişi iyelik eki gereksiz kullanılmıştır. İyelik kaldırılmalıdır. Cümle şöyle düzeltilebilir: Ben para kazanmayı değil harcamayı severim.

- Böyle konuşulmaz, sen önce konuşmasını öğren. (konuşmayı)

- Birçok çocuklar, okula gidemiyor. (çocuklar)

- Bu kitabı onun en sevdiği eseridir. (kitap)
- Nice yolcular bu yollarda can verdi. (yolcu)
- Düşüncelerimdeki oluşun değişiklikleri sana anlatmıştım. (düşüncelerimde)

2.2.11.3. Ekin Yanlış Kullanımı

“Bir sözcüğe, gelmesi gereken ekin dışında yanlış bir ekin getirilmesi de kimi zaman anlatım bozukluğuna yol açar. Bir cümlede kullanılması gereken bir ekin yerine başka bir ekin kullanılması anlatım kusurudur” (Babacan 2009: 78).

Ekin Yanlış Kullanımına İlişkin Örnekler:

- Bizi üzen, aydınların toplum sorunlarına bu kadar ilgisiz olduğudur.

Yukarıdaki cümlede “-duk” sıfat- fiil eki yerine “-me” isim- fiil eki kullanılmalıdır. Cümle: Bizi üzen, aydınların toplum sorunlarına bu kadar ilgisiz olmasıdır.

- Bilim adamının en önemli görevi gerçeğin savunuculuğunu sağlamalıdır. (sağlamaktır)

- Ailelerin kendi çocuklarının sorunlarına ilgilenmeleri gerekir. (sorunlarıyla)
- Anneler çocuklarının dertlerine ilgilenir. (dertleriyle)
- Niyazi amca mahallemizin en eski kasapçısıdır. (kasabıdır)
- Tek isteğimiz okulunu bitirmen ve iyi bir meslek sahibi olmaktır. (olmandır)

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde sırasıyla; “Araştırmanın Modeli”, “Araştırma Evreni ve Örnekleme”, “Verilerin Toplanması”, “Verilerin Analizi” üzerinde durulmaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Nitel araştırmanın herkes tarafından kabul edilen bir tanımını yapmak zordur. Birçok kavramı içinde bulunduran ve diğer disiplinlerle yakından ilişkisi olduğundan şemsiye kavram olarak nitelendirilir. “Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanmaktadır” (Yıldırım ve Şimşek 2008: 39).

“Başka bir deyişle nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plâna alan bir yaklaşımdır. Bu tanımda “kuram oluşturma”, toplanan verilerden yola çıkarak daha önceden bilinmeyen birtakım sonuçları birbiri ile ilişki içinde açıklayan bir modelleme çalışması anlamına gelmektedir” (Glaser akt. Yıldırım ve Şimşek 2008: 40).

Yıldırım ve Şimşek’e göre (2008: 41) nitel araştırmanın en çok karşımıza çıkan temel özellikleri şunlardır:

- Doğal ortama duyarlılık
- Araştırmacının katılımcı rolü
- Bütüncül yaklaşım
- Algıların ortaya konması
- Araştırma deseninde esneklik
- Tümevarımcı analiz
- Nitel veri

Belirlenen problemi çözmek, tasarlanan amaçları gerçekleştirmek için izlenen düzenli yola yöntem denir. Araştırmanın yöntemi, olayları, olguları doğal koşullar içerisinde incelemeyi hedefleyen alan araştırmasıdır.

“Model, bir sistemin temsilcisidir. Modeller, temsil ettikleri sisteme oranla, daha yalın olurlar. Model, “ideal” bir ortamın temsilcisi olup, yalnızca “önemli” görülen değişkenleri içine alacak şekilde, gerçek durumun özetlenmiş halidir” (Karasar 2008: 76). Araştırmada ise tarama modeli kullanılacaktır. Tarama modeli, var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlar. “Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Önemli olan, onu uygun biçimde “gözleyip” belirleyebilmektir” (Karasar 2008: 77).

3.2. Araştırma Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evreni, Çanakkale’de çıkan Gazete Boğaz, Boğaz Vitamin, Burası Çanakkale, Kalem, Gündem, Çanakkale Yaşam, Çanakkale Haber, Olay, Kalenin Sesi adlı 9 tane günlük gazete ile Aynalı Pazar ve Kamuoyu adlı 2 tane haftalık gazete olmak üzere 11 gazetedir. Örneklem olarak bu gazetelerin 2009 yılı Aralık ayında çıkan nüshaları alınmıştır. İncelenen nüsha sayısı, 250’dir.

Tablo 1: İncelenen Gazetelerin Listesi

Gazetenin Adı	Çeşidi	Tarihi	İncelenen Nüsha Sayısı
1. Gazete Boğaz	Günlük Gazete	Aralık- 2009	27
2. Boğaz Vitamin	Günlük Gazete	Aralık- 2009	27
3. Burası Çanakkale	Günlük Gazete	Aralık- 2009	27
4. Kalem	Günlük Gazete	Aralık- 2009	27
5. Gündem	Günlük Gazete	Aralık- 2009	27
6. Çanakkale Yaşam	Günlük Gazete	Aralık- 2009	27
7. Çanakkale Haber	Günlük Gazete	Aralık- 2009	27
8. Olay	Günlük Gazete	Aralık- 2009	26
9. Kalenin Sesi	Günlük Gazete	Aralık- 2009	27

10. Aynalı Pazar	Haftalık Gazete	Aralık- 2009	4
11. Kamuoyu	Haftalık Gazete	Aralık- 2009	4
Toplam			250

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmanın yapılabilmesi için Gazete Boğaz, Boğaz Vitamin, Burası Çanakkale, Kalem, Gündem, Çanakkale Yaşam, Çanakkale Haber, Olay, Kalenin Sesi adlı 9 tane günlük gazete ile Aynalı Pazar ve Kamuoyu adlı 2 tane haftalık gazete olmak üzere 11 gazete toplanmıştır. Kavramsal çerçeve ile ilgili olarak kaynak taraması yapılmıştır. Gazetelerdeki anlatım bozukluklarının saptanması için, ölçüt olarak, literatür taraması yapılarak, bu bilgiler ışığında anlatım bozuklukları sınıflandırılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

“Bilim kavramlar olmadan varolamaz; kavramlar bizim olguları anlamamıza ve bu olgular üzerinde etkili düşünmemize yardımcı olur. Bir kavrama bir ad verdiğimiz zaman; o kavramla ilgili sorular sorabiliriz, o kavramı inceleyebiliriz ve başka kavramlarla ilişkilendirebiliriz” (Strauss ve Corbin 1990: 62 akt. Yıldırım ve Şimşek 2008: 227).

“İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır” (Yıldırım ve Şimşek 2008: 227). Verileri önce kavramlaştırıp sonra ortaya çıkan kavramlar doğrultusunda belli bir düzene koyup açıklamak önemlidir. “Bu çerçevede, içerik analizi yoluyla verileri tanımlamaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekleri ortaya çıkarmaya çalışırız. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır” (Yıldırım ve Şimşek 2008: 227).

İçerik analizinde veriler belli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilir ve bir düzen içinde yorumlanır. Bu çalışmada da içerik analizi yoluyla önce gazetelerdeki anlatım bozuklukları tespit edilerek bu anlatım bozukluklarının sınıflandırılması yapılmıştır. Cümlelerdeki anlatım bozuklukları tespit ve tasnif edilmiştir. Çalışmanın

sonunda elde edilen bulgular tablolaştırılmış, tablolar hakkında yorumlar yapılmış ve anlatım bozukluklarının giderilmesine yönelik önerilere yer verilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Çanakkale yerel gazetelerindeki anlatım bozukluklarını tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışmada gazeteler incelenmiştir. Bu bölümde inceleme sonucunda çalışmaya ilişkin problem ve alt problemlere yönelik birtakım bulgu ve yoruma yer verilmiştir.

Bu bölümde araştırmanın örneklemini oluşturan 9 günlük, 2 haftalık olmak 11 gazetenin 250 nüshası incelenmiştir. Aşağıdaki tablolarda, gazetelerdeki anlatım bozukluklarının yer alma düzeyi, türlerine göre anlatım bozukluklarının görülme oranları ve gazetelere göre anlatım bozukluklarının görülme sıklık oranları verilmiştir.

4.1. Gazetelerde Yer Alan Anlatım Bozukluklarının Görülme Sıklığına İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 2: Anlatım Bozukluklarının Genel Değerlendirilmesi

Anlatım bozukluklarının gazetelerde görülme sıklıklarıyla ilgili veriler, Tablo 2’de gösterilmiştir.

	Aynalı Pazar	Burası Çanakkale	Boğaz Vitamin	Çanakkale Haber	Çanakkale Yaşam	Gazete Boğaz	Gündem	Kalem	Kalenin Sesi	Kamuoyu	Olay	Toplam
Ek eksikliği	2	6	4	9	29	16	23	21	20	1	26	157
Ek fazlalığı	5	8	2	11	18	16	12	22	22	2	11	129
Dolaylı Tümleç Eksikliği	1	7	4	5	20	4	12	27	11	-	6	97
Tamlama Yanlışları	4	8	8	6	12	7	13	7	18	-	10	93
Sözcüğün Gereksiz Kullanımı	1	6	4	3	11	11	13	5	9	2	16	81
Ekin Yanlış Kullanımı	-	4	2	3	11	6	7	13	17	1	9	73
Nesne Eksikliği	-	-	2	4	14	1	5	19	7	-	5	57
Çatı Uyuşmazlığı	-	6	2	3	10	5	4	3	11	1	10	55
Birbiriyle Karıştırılan Sözcükler	-	2	2	-	6	4	3	16	2	-	3	38

	Aynalı Pazar	Burası Çanakkale	Boğaz Vitamin	Çanakkale Haber	Çanakkale Yaşam	Gazete Boğaz	Gündem	Kalem	Kalenin Sesi	Kamuoyu	Olay	Toplam
Özenti Kullanımlar/ Yabancı Sözcük Kullanımı	-	1	1	3	3	1	3	11	4	-	9	36
Edat ve Bağlaçlarla İlgili Yanlışlıklar	-	1	-	1	3	3	11	8	4	1	4	36
Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması	1	1	-	-	3	-	2	-	1	-	11	19
Filimsi Eksikliği, Filimsi Uyuşmazlığı	1	3	1	1	2	2	4	-	1	-	4	19
Düşünme ve Mantık Hataları	-	1	-	1	5	1	-	1	-	1	8	18
Özne- Yüklem Uyumsuzluğu	-	2	2	-	2	3	-	1	1	1	2	14
Gereksiz Yardımcı Fiiller/ Filimsiler	1	3	-	-	1	1	3	-	1	-	2	12
Noktalama İşaretlerinin Yanlış Kullanılması	-	-	-	1	1	-	4	-	-	-	2	8
Atasözü ve Deyimlerin Yanlış Kullanılması	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	1	5
Özne Eksikliği	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	2	4
Yardımcı Fiil Eksikliği	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Anlamca Çelişen Sözcüklerin Birlikte Kullanılması	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Toplam	16	60	34	51	152	81	119	159	130	10	141	953

Tablo 2 incelendiğinde gazetelerde ek eksikliği konusunda yapılan hata sayısı Çanakkale Yaşam'da 29, Olay'da 26, Gündem'de 23, Kalem'de 21, Kalenin Sesi'nde 20, Gazete Boğaz'da 16, Çanakkale Haber'de 9, Burası Çanakkale'de 6, Boğaz Vitamin'de 4, Aynalı Pazar'da 2, Kamuoyu'nda 1'dir.

Ek eksikliği konusunda gazetelerde yapılan toplam hata sayısı 157 (%16,5)'dir. Gazetelerde en sık rastlanan anlatım bozukluğudur. Sözcüğün sonuna gelen ekler, sözcüklerin anlamlarını ve görevlerini belirler. Bu ekler yazılmazsa ek eksikliğine neden

olur. Bu anlatım bozukluğunu ortadan kaldırmak için cümlede bu eklerin yazılması, düşürülmemesi gerekir.

Gazetelerde ek fazlalılığı konusunda yapılan hata sayısı şöyledir: Kalenin Sesi'nde 22, Kalem'de 22, Çanakkale Yaşam'da 18, Gazete Boğaz'da 16, Gündem'de 12, Olay'da 11, Çanakkale Haber'de 11, Burası Çanakkale'de 8, Aynalı Pazar'da 5, Boğaz Vitamin'de 2, Kamuoyu'nda 2'dir.

Ek fazlalılığı konusunda gazetelerde yapılan toplam hata sayısı 129 (%13,5)'dur. Gazetelerde sık rastlanan bir anlatım bozukluğudur. Genellikle iyelik ekinin gereksiz kullanılmasından kaynaklanır. Ekler, cümleden çıkarıldığında cümlenin anlamında bir daralmaya ya da bozulmaya neden olmuyorsa gereksizdir.

Dolaylı tümleç eksikliği konusunda yapılan hata sayısı şöyledir: Kalem'de 27, Çanakkale Yaşam'da 20, Gündem'de 12, Kalenin Sesi'nde 11, Burası Çanakkale'de 7, Olay'da 6, Çanakkale Haber'de 5, Boğaz Vitamin'de 4, Gazete Boğaz'da 4, Aynalı Pazar'da 1'dir. Kamuoyu'nda hata bulunmamaktadır.

Dolaylı tümleç konusunda gazetelerde yapılan toplam hata sayısı 97 (%10,2)'dir. Gazetelerde sık rastlanan diğer bir anlatım bozukluğu da dolaylı tümleçtir. Dolaylı tümleç eksikliği de sıralı, bağlı cümlelerde dolaylı tümlecin yüklem için ortak kullanılmasından kaynaklanır.

Gazetelerde tamlama yanlışları konusunda yapılan hata sayısı şöyledir: Kalenin Sesi'nde 18, Gündem'de 13, Çanakkale Yaşam'da 12, Olay'da 10, Burası Çanakkale'de 8, Boğaz Vitamin'de 8, Gazete Boğaz'da 7, Kalem'de 7, Çanakkale Haber'de 6, Aynalı Pazar'da 4'tür. Kamuoyu'nda hata bulunmamaktadır.

Tamlama yanlışları konusunda gazetelerde yapılan toplam hata sayısı ise 93 (%9,8)'tür. Gazetelerde anlatım bozuklukları genellikle isim ve sıfatın ortak tamlanana bağlanmasından, tamlayan-tamlanan uyumsuzluğu, tamlama öğelerinden birinin kullanılmamasından, tamlayan ya da tamlanan eklerinin eksikliğinden ya da fazlalılığından kaynaklanır. Tamlama yanlışlarını engellemek için kısa cümleler kurulmalıdır.

Gazetelerde sözcüğün gereksiz kullanım sayısının Olay'da 16, Gündem'de 13, Gazete Boğaz'da 11, Çanakkale Yaşam'da 11, Kalenin Sesi'nde 9, Burası Çanakkale'de 6, Kalem'de 5, Boğaz Vitamin'de 4, Çanakkale Haber'de 3, Kamuoyu'nda 2, Aynalı Pazar'da 1 olduğu görülmektedir.

Gazetelerde gereksiz sözcük kullanma konusunda yapılan anlatım bozukluğu sayısı 81 (%8,5)'dur. Sözcüğün gereksiz kullanımı, çok sık rastlanan anlatım bozukluklarından biridir. Bunun önemli nedenlerinden biri kitap okumamak ve kulaktan dolma bilgilerle klasik cümleler kurmaktır. Gereksiz sözcük kullanımı genellikle dikkatsizlik, uzun cümle kurma özentisi, fazla düşünmeden hızla bir şeyleri anlatma isteği sonucu oluşan bir anlatım bozukluğudur. Gereksiz sözcük kullanımı, cümlenin duruluğunu bozar. Türkçe, Farsça, Arapça eş anlamlı sözcükleri cümle içinde kullanmak, sözcükleri tekrarlamak, sözcük hazinesinin yeterli olmayışı, basmakalıp ifadeleri sık sık kullanmak bu anlatım bozukluğuna neden olmaktadır. Sözcük hazinesi zengin olmayan kişinin yazdığı metin tam olarak anlaşılmaz, haber iyi ifade edilmez. Sözcüklerin tekrarlarından oluşan sıkıcı bir haber metni okuyucunun dikkatini çekmez. Haberlerde cümleler, gerektiği kadar sözcük kullanılarak yazılmalıdır.

Gazetelerde ekin yanlış kullanımı konusunda yapılan hata sayısı Kalenin Sesi'nde 17, Kalem'de 13, Çanakkale Yaşam'da 11, Olay'da 9, Gündem'de 7, Gazete Boğaz'da 6, Burası Çanakkale'de 4, Çanakkale Haber'de 3, Boğaz Vitamin'de 2, Kamuoyu'nda 1'dir. Aynalı Pazar'da hata bulunmamıştır.

Gazetelerde ekin yanlış kullanımı konusunda yapılan toplam hata sayısı 73 (%7,7)'tür. Gazetelerde sık rastlanan anlatım bozukluklarından biridir. Cümlede yanlış ekin kullanılması anlatım bozukluğuna neden olur.

Gazetelerde nesne eksikliği konusunda yapılan hata sayısı Kalem'de 19, Çanakkale Yaşam'da 14, Kalenin Sesi'nde 7, Olay'da 5, Gündem'de 5, Çanakkale Haber'de 4, Boğaz Vitamin'de 2, Gazete Boğaz'da 1'dir. Burası Çanakkale, Aynalı Pazar ve Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

Nesne eksikliği konusunda yapılan toplam hata sayısı 57 (%6,0)'dir. Gazetelerde sık rastlanan anlatım bozukluklarından biridir. Sıralı ve bağlı cümlelerde, ortak öge olarak kullanılan nesne yüklemelerin hepsine uymalıdır. Nesne, yüklemelerden birine uymazsa nesne eksikliğine neden olur.

Gazetelerde çatı uyumsuzluğu konusunda yapılan hata sayısının Kalenin Sesi'nde 11, Çanakkale Yaşam'da 10, Olay'da 10, Burası Çanakkale'de 6, Gazete Boğaz'da 5, Gündem'de 4, Çanakkale Haber'de 3, Kalem'de 3, Boğaz Vitamin'de 2, Kamuoyu'nda 1'dir. Aynalı Pazar 'da ise hata bulunmamaktadır.

Çatı uyuşmazlığı konusunda gazetelerde yapılan toplam hata sayısı 55 (%5,8)'tir. Birleşik, sıralı ve bağlı cümlelerde yüklemelerin etken- edilgen bakımdan uyumlu olması gerekir. Yanlış çatı eklerinin kullanılması, aynı fiilde özdeş çatı eklerinin kullanılması anlatım bozukluğuna sebep olur.

Gazetelerde birbiriyle karıştırılan sözcüklerin sayısı Kalem'de 16, Çanakkale Yaşam'da 6, Gazete Boğaz'da 4, Olay'da 3, Gündem'de 3, Boğaz Vitamin'de 2, Burası Çanakkale'de 2, Kalenin Sesi'nde 2'dir. Aynalı Pazar, Çanakkale Haber ve Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

Bütün gazetelerde birbiriyle karıştırılan sözcükler (sözcüğün anlam inceliğine dikkat edilmemesi) konusunda yapılan anlatım bozukluğu sayısı 38 (%4,0)'dir. Bu konuda yapılan anlatım bozuklukları incelendiğinde sözcüklerin anlam inceliklerine dikkat edilmediği görülmektedir. Bir sözcüğün kullanılması gerektiği yerde sözcükler karıştırılarak bir başka sözcük kullanılmaktadır. Aynı kökten türemiş ya da yakın anlamlı sözcüklerin birbiriyle karıştırılması, aralarında birkaç ses farklılığı olan sözcüklerin dikkat edilmeden kullanılması bu anlatım bozukluğuna neden olmaktadır. Gazetede haber metinlerini yazanların, sözcüklerin anlamlarına, anlam farklılıklarına dikkat etmeleri gerekmektedir. Bir sözcüğün yerine başka bir sözcüğün yazılması anlam karışıklığına, anlatmak istenilenin dışında başka bir anlamın ortaya çıkmasına neden olacağı unutulmamalıdır.

Özenti kullanımlar/yabancı sözcük kullanım konusunda yapılan hata sayısının Kalem'de 11, Olay'da 9, Kalenin Sesi 4, Çanakkale Yaşam'da 3, Gündem'de 3, Çanakkale Haber'de 3, Boğaz Vitamin'de 1, Burası Çanakkale'de 1, Gazete Boğaz'da 1'dir. Aynalı Pazar ve Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

Gazetelerde özenti kullanımlar/yabancı sözcük kullanım konusunda yapılan hata sayısı 36 (%3,8)'dir. Cümlelerde kullanılan yabancı sözcükler veya özentili kullanımlar bu anlatım bozukluğuna neden olmaktadır. Dilimize giren yabancı sözcükler ve bunların herkes tarafından kullanılması dilde yozlaşmaya neden olmaktadır. Bu sözcüklerin yaygın olarak kullanılmasında yazılı ve görsel medyanın da etkisi kaçınılmazdır. Gazetelerde yabancı sözcük kullanılmamalı, özenti kullanımlardan uzak durulmalıdır. Özellikle genç okuyucu kitlenin üzerindeki yazılı ve görsel medyanın etkisi unutulmadan dili doğru kullanma sorumluluğu hissedilmelidir.

Gazetelerde edat ve bağlaçlarla ilgili yapılan hata sayısı şöyledir: Gündem'de 11, Kalem'de 8, Kalenin Sesi 4, Olay'da 4, Gazete Boğaz'da 3, Çanakkale Yaşam'da 3, Burası Çanakkale'de 1, Çanakkale Haber'de 1, Kamuoyu'nda 1'dir. Aynalı Pazar ve Boğaz Vitamin gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

Edat ve bağlaçlarla ilgili gazetelerde yapılan toplam hata sayısı 36 (%3,8)'dir. Bağlaçlar, eş görevli sözcükleri, cümleleri birbirine bağlar. Bağlaçlar, edatlar kullanıldıkları cümleye anlam bakımından uyumlu olmalıdır.

Sözcüğün yanlış yerde kullanılması sayısı Olay'da 11, Çanakkale Yaşam 3, Gündem 2, Burası Çanakkale 1, Aynalı Pazar 1, Kalenin Sesi 1'dir. Boğaz Vitamin, Çanakkale Haber, Gazete Boğaz, Kalem, Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

Sözcüğün yanlış yerde kullanılması konusunda gazetelerdeki toplam hata sayı 19 (%2,0)'dur. Bir cümlede, yargıdan birden çok anlam çıkarılmamalıdır. Bunun için de söz dizimi kurallarının tam olarak bilinmesi gerekir. Bir sözcük cümlede kullanıldığı yere göre bazen sıfat bazen zarf olabilir. Bu durumda başka anlamlar ortaya çıkabilir. Türkçenin kurallarına dikkat edilmesi gerekir. Kurallı, açık cümleler kurulmalı, vurgulanması gereken ögeler yüklemden önceye getirilmelidir.

Gazetelerde fiilimsi eksikliği, fiilimsi uyumsuzluğu konusunda yapılan hata sayısı Gündem'de 4, Olay'da 4, Burası Çanakkale'de 3, Gazete Boğaz'da 2, Çanakkale Yaşam'da 2, Boğaz Vitamin'de 1, Aynalı Pazar'da 1, Çanakkale Haber'de 1, Kalenin Sesi'nde 1'dir. Kalem ve Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

Fiilimsi eksikliği, fiilimsi uyumsuzluğu konusunda gazetelerde yapılan toplam hata sayısı 19 (%2,0)'dur. Cümlede fiilimsinin olmayışı, eş görevli fiilimsilerin farklı eklerle türetilmesi, fiilimsiye uygun ek getirilmemesi anlatım bozukluğuna sebep olur.

Gazetelerde düşünme ve mantık hata konusunda yapılmış hata sayısının Olay'da 8, Çanakkale Yaşam 5, Çanakkale Haber 1, Burası Çanakkale 1, Kalem 1, Gazete Boğaz'da 1, Kamuoyu'nda 1'dir. Gündem, Kalenin Sesi, Boğaz Vitamin ve Aynalı Pazar gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

Bütün gazetelerde düşünme ve mantık konusunda yapılmış toplam hata sayısı 18 (%1,9)'dir. Sözcüklerin özensizce sıralanması, gelişigüzel sözcük kullanımı düşünme ve mantık hatasına yol açmaktadır. Cümlelerdeki bilgi ve düşüncelerin kendi içinde tutarlı olması gerekir.

Gazetelerde özne-yüklem uyumsuzluğu konusunda yapılan hata sayısı Gazete Boğaz'da 3, Çanakkale Yaşam'da 2, Burası Çanakkale'de 2, Boğaz Vitamin'de 2, Olay 2, Kalem'de 1, Kalenin Sesi'nde 1, Kamuoyu'nda 1'dir. Aynalı Pazar, Çanakkale Haber ve Gündem gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

Özne- yüklem uyumsuzluğu konusunda gazetelerde yapılan toplam hata sayısı 14 (%1,5)'tür. Yüklem ve özne, cümlenin temel öğeleridir. Özne- yüklem arasında tekillik-çoğulluk, olumluluk-olumsuzluk, kişi ve zaman bakımından uyum sağlanmazsa anlatım bozukluğu olur.

Gazetelerde gereksiz yardımcı fiiller/ fiilimsiler konusunda yapılan hata sayısı Gündem'de 3, Burası Çanakkale'de 3, Olay'da 2, Aynalı Pazar'da 1, Gazete Boğaz'da 1, Çanakkale Yaşam'da 1, Kalenin Sesi 1'dir. Çanakkale Haber, Boğaz Vitamin, Kalem, Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

Gereksiz yardımcı fiiller/ fiilimsiler konusunda gazetelerde yapılan toplam hata sayısı ise 12 (%1,3)'dir. Cümlede yardımcı fiillerin ve fiilimsilerin gereksiz kullanılması anlatım bozukluğuna neden olur.

Noktalama işaretlerinin yanlış kullanılması konusunda gazetelerdeki hata sayısı Gündem'de 4, Olay'da 2, Çanakkale Yaşam'da 1, Çanakkale Haber 1'dir. Aynalı Pazar, Boğaz Vitamin, Burası Çanakkale, Gazete Boğaz, Kalem, Kalenin Sesi, Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

Bütün gazetelerde noktalama işaretlerinin yanlış kullanılması konusunda toplam hata sayısı 8 (%0,8)'dir. Gazetelerde çok sık rastlanan bir yanlış olmasa da anlatımın anlaşılır olması, yanlış anlaşılmanın olmaması için noktalama işaretleri yerinde kullanılmalıdır. Noktalama işaretlerinin eksik ya da yanlış kullanılmasının cümlede ikili anlamın çıkmasına neden olduğu, anlam belirsizliğinin ortaya çıktığı unutulmamalıdır. Bir virgülün haberi ne kadar değiştireceği bunun da okuyucuya yanlış haber verilmesi demek olduğu unutulmamalı; noktalama işaretlerinin anlam üzerindeki etkisi herkese kavratılmalıdır.

Gazetelerde atasözü ve deyimlerin yanlış kullanılması konusunda hata sayısının Kalem'de 4, Olay'da 1'dir. Aynalı Pazar, Boğaz Vitamin, Burası Çanakkale, Çanakkale Haber, Çanakkale Yaşam, Gündem, Gazete Boğaz, Kalenin Sesi ve Kamuoyu gazetelerinde ise atasözü ve deyimlerin yanlış kullanılması konusunda hata bulunmamaktadır.

Bütün gazetelerde atasözü ve deyimlerin yanlış kullanımında yapılmış olan toplam hata sayısı ise 5 (%0,5)'tir. Kültürümüzün en önemli öğelerinden biri olan atasözü ve deyimler, belli bir kalıp içinde biçimlendirilmiş sözcük gruplarıdır. Atasözü ve deyimleri değiştirmek, deyim ve atasözlerini oluşturan sözcüklerin aslını bozarak eş, yakın anlamlı sözcükleri kullanmak, sözcüklerin sırasını değiştirmek yanlıştır. Anlamca uygun olmayan yerlerde deyimlerin, atasözlerin kullanılması anlatım bozukluğuna neden olur.

Gazetelerde atasözü ve deyimlerin kullanılmasına özen gösterilmelidir. Özellikle gazeteleri okuyan genç nesillerin dikkatini çekmek, onları etkilemek için önemlidir. Anlatımların gittikçe kısaldığı, basitleştiği günümüzde atasözü ve deyimler gibi anlatımı zenginleştiren öğelerin kullanılması ve yaygınlaştırılması gazetecilerinde önemli görevlerindedir. Bunları kullanırken de doğru kullanmak gerektiği unutulmamalıdır.

Özne eksikliği konusunda yapılan hata sayısı Olay'da 2, Çanakkale Yaşam'da 1, Kalenin Sesi 1'dir. Aynalı Pazar, Boğaz Vitamin, Burası Çanakkale, Çanakkale Haber, Gazete Boğaz, Gündem, Kalem ve Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

Bütün gazetelerde özne eksikliği konusunda yapılan toplam hata sayısı 4 (%0,4)'tür. Özne eksikliği, genellikle sıralı ve bağlı cümlelerde görülür. Bu cümlelerde öznenin ortak olarak kullanılmak istenmesi özne eksikliğine neden olmaktadır. Özne her iki cümleye de uyum sağlamalıdır. Bazı cümlelerde öznenin hiç kullanılmaması, bazı cümlelerde ortak özne kullanılma çabası cümlede anlatım bozukluğuna neden olur.

Gazetelerde yardımcı fiil eksikliği konusunda yapılan hata sayısı Burası Çanakkale'de 1dir. Aynalı Pazar, Boğaz Vitamin, Çanakkale Haber, Çanakkale Yaşam, Gazete Boğaz, Gündem, Kalem, Kalenin Sesi, Kamuoyu ve Olay gazetelerinde yardımcı fiil konusunda hata bulunmamaktadır.

Gazetelerde yardımcı fiil eksikliği konusunda yapılan toplam hata sayısı 1 (%0,1)'dir. Gazetelerde sık rastlanan bir anlatım bozukluğu değildir. Yardımcı fiillerle kurulan sıralı, bağlı cümlelerde, cümlelerden biri olumlu diğeri olumsuz ise ortak yardımcı fiilin kullanılması anlatım bozukluğuna neden olur.

Gazetede anlamca çelişen sözcüklerin birlikte kullanım sayısının Kalem'de 1 olduğu görülmektedir. Diğer gazetelerde anlamca çelişen sözcüklerin kullanılmasına dair bir hata görülmemektedir. Gazetelerde anlamca çelişen sözcüklerin bir arada kullanılması çok sık görülen yanlışlardan değildir; ancak hiç görülmediğini söylemek doğru bir tespit değildir.

Gazetelerde anlamca çelişen sözcüklerin birlikte kullanılması konusunda yapılmış toplam hata sayısı 1 (% 0,1)'dir. Anlamca çelişen sözcüklerin birlikte kullanılması sıfatlar ve zarflarla ilgilidir. Cümlede yüklem ile sıfat, zarf arasında çelişki olmamalıdır. Cümlede çelişkili sözcüklerin bir arada kullanılması anlatım bozukluğuna neden olur. Böyle cümlelerde birbirine karşıt sözler aynı cümlede yer alır. Gazetelerde bir cümlede hem kesinlik hem ihtimal anlamı taşıyan sözcüklerin kullanılması kişi de çelişkiye neden olacaktır. Gazetede haberlerin güvenilir olması gerekir. Okuyucu okuduğu habere ve gazeteye güvenmelidir. Okuyucu okuduğu haberde, cümlede netlik bulamazsa habere karşı güveni sarsılabilir. Bu nedenle de cümleler mantık çerçevesinde kurulmalıdır.

4.2. Türlerine Göre Anlatım Bozukluklarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 3: Türlerine Göre Anlatım Bozukluklarının Sıralaması

Anlatım Bozukluğunun Adı	Gazetelerde Görülme Sayısı	Yüzdeler Dilim (%)
1. Ek Eksikliği	157	16,5
2. Ek Fazlalığı	129	13,5
3. Dolaylı Tümleç Eksikliği	97	10,2
4. Tamlama Yanlışları	93	9,8
5. Sözcüğün Gereksiz Kullanımı	81	8,5
6. Ekin Yanlış Kullanımı	73	7,7
7. Nesne Eksikliği	57	6,0
8. Çatı Uyuşmazlığı	55	5,8
9. Birbiriyle Karıştırılan Sözcükler	38	4,0
10. Özenti Kullanımlar/ Yabancı Sözcük Kullanımı	36	3,8
11. Edat ve Bağlaçlarla İlgili Yanlışlıklar	36	3,8
12. Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması	19	2,0
13. Fiilimsi Eksikliği, Fiilimsi Uyuşmazlığı	19	2,0
14. Düşünme ve Mantık Hataları	18	1,9
15. Özne- Yüklem Uyumsuzluğu	14	1,5

16.	Gereksiz Yardımcı Fiiller/ Fiilimsiler	12	1,3
17.	Noktalama İşaretlerinin Yanlış Kullanılması	8	0,8
18.	Atasözü ve Deyimlerin Yanlış Kullanılması	5	0,5
19.	Özne Eksikliği	4	0,4
20.	Yardımcı Fiil Eksikliği	1	0,1
21.	Anlamca Çelişen Sözcüklerin Birlikte Kullanılması	1	0,1

9 günlük, 2 haftalık gazete olmak üzere 11 gazetenin 250 nüshası incelenmiştir. İncelen 250 nüshada toplam 953 anlatım bozukluğu bulunmuştur. Anlamla ilgili bulunan anlatım bozukluğu sayısı 206 (%21,6)'dır. Dil bilgisi ile ilgili bulunan anlatım bozukluğu sayısı 747 (% 78,4)'dir.

Tablo 3'te de görüldüğü üzere gazetelerde en fazla eklerle ilgili yanlışlıklar görülmüştür. Sözcüğün sonuna gelen eklerin eksik yazılması, iyelik eklerinin gereksiz kullanılması, yanlış ekin kullanılması eklerle ilgili yanlışlıklardır.

Gazetelerde en fazla görülen anlatım bozukluğu ek eksikliğidir. Ek eksikliği ile ilgili bulunan hata sayısı 157 (%16,5)'dir. Sözcüğün sonuna gelen ekler, sözcüklerin anlamlarını ve görevlerini belirler. Bu eklerin yazılmaması ek eksikliğine neden olur.

En fazla görülen ikinci anlatım bozukluğu ise ek fazlalılığıdır. Gazetelerde ek fazlalılığı ile ilgili bulunan hata sayısı 129 (%13,5)'dur. Ekler, cümleden çıkarıldığında cümlelerin anlamında bir daralma ya da bozulma yoksa gereksizdir.

Gazetelerde üçüncü olarak en fazla görülen diğer bir anlatım bozukluğu ise dolaylı tümleş eksikliğidir. Sıralı, bağlı cümle kurarken dolaylı tümlecin ortak olarak kullanılmasının neden olduğu bu anlatım bozukluğunun gazetelerde görülme sayısı 97 (% 10,2)'dir.

Dördüncü olarak en fazla görülen anlatım bozukluğu ise tamlama yanlışlarıdır. İsim ve sıfatın ortak tamlanana bağlanmasından, tamlama öğeleriyle ilgili eksikler, fazlalıklarından kaynaklanan bu anlatım bozukluğunun gazetelerde görülme sayısı 93 (%9,8)'tür.

Tamlama yanlışlarından sonra gazetelerde en fazla görülen anlatım bozukluğu sözcüğün gereksiz kullanımudur. Gazetelerde bulunan hata sayısı 81 (%8,5)'dir. Eş anlamlı sözcüklerin bir arada kullanılmasından kaynaklanan bu anlatım bozukluğu beşinci sıradadır.

Gazetelerde görülme sayısı en fazla olan diğer bir anlatım bozukluğu ise ekin yanlış kullanımudur. Yanlış ekten kaynaklanan bu anlatım bozukluğu gazetelerde 73 (%7,7) kez görülmüştür.

Gazetelerde nesne eksikliği konusunda yapılan hata sayısı 57 (%6,0)'dir. Ortak öge olarak kullanılan sıralı ve bağlı cümlelerde nesnenin her iki yargıya uyması gerekmektedir.

Nesne eksikliğinden sonra en fazla anlatım bozukluğu, çatı uyuşmazlığında görülmektedir. Çatı uyuşmazlığı konusunda gazetelerde yapılan toplam hata sayısı 55 (%5,8)'dir. Sekizinci sırada bulunan bu anlatım bozukluğu sıralı, bağlı cümlelerde yüklemelerde etken-edilgenlik bakımından uyumsuzluk olduğunda görülür.

Birbiriyle karıştırılan sözcükler (sözcüğün anlam inceliğine dikkat edilmemesi) konusunda yapılan anlatım bozukluğu sayısı 38 (%4,0)'dir. Dokuzuncu sırada yer alan bu başlık, sözcüklerin anlam inceliklerine dikkat edilmemesinden kaynaklanmaktadır.

Onuncu sırada özentî kullanımlar/yabancı sözcük kullanımı yer almaktadır. Gazetelerde özentî kullanımlar/yabancı sözcük kullanım konusunda yapılan hata sayısı 36 (%3,8)'dir. Bu anlatım bozukluğu, yabancı kökenli sözcüklerin cümlelerde kullanılmasından kaynaklanır.

On birinci sırada, gazetelerde yapılan toplam hata sayısı 36 (%3,8) ile edat ve bağlaçlarla ilgili yanlışlıklar gelir. Edat ve bağlaçlar, anlam bakımından da cümlelerle uyumlu olmalıdır.

Sözcüğün yanlış yerde kullanılması konusunda gazetelerdeki toplam hata sayı 19 (%2,0)'dur. On ikinci sırada yer alan bu anlatım bozukluğu söz dizimi kurallarının tam olarak bilinmemesinden kaynaklanır. Bir cümlede, yargıdan birden çok anlam çıkarılmamalıdır. Bunun için sözcüklerin cümle içindeki yerine dikkat edilmelidir.

Fiilimsi eksikliği, fiilimsi uyuşmazlığı konusunda gazetelerde yapılan toplam hata sayısı 19 (%2,0)'dur. On üçüncü sırada yer alan bu anlatım bozukluğu, cümlede fiilimsinin olmayışı, eş görevli fiilimsilerin farklı eklerle türetilmesi, fiilimsiye uygun ekin getirilmemesinden kaynaklanır.

On dördüncü sırada, düşünme ve mantık hataları görülmektedir. Gazetelerde düşünme ve mantık konusunda yapılmış toplam hata sayısı 18 (%1,9)'dir. Haberlerin, bilgilerin tutarlı ve doğru olması, mantık kurallarına uygun olması gerekir. Sözcüklerin özensizce sıralanması ve gelişigüzel sözcük kullanımı düşünme ve mantık hatasına yol açmaktadır.

On beşinci sırada yer alan özne- yüklem uyumsuzluğu konusunda gazetelerde yapılan toplam hata sayısı 14 (%1,5)'tür. Yüklem ve özne, cümlenin temel öğeleridir. Özne- yüklem arasında tekillik- çoğulluk, olumluluk-olumsuzluk, kişi ve zaman bakımından uyum sağlanmalıdır.

Gereksiz yardımcı fiiller/ fiilimsiler konusunda gazetelerde yapılan toplam hata sayısı ise 12 (%1,3)'dir. On altıncı sırada yer alan bu anlatım bozukluğu, cümlede yardımcı fiillerin ve fiilimsilerin gereksiz kullanılmasından kaynaklanır.

Noktalama işaretlerinin yanlış kullanılması on yedinci sırada yer almaktadır. Bütün gazetelerde noktalama işaretlerinin yanlış kullanılması konusunda toplam hata sayısı 8 (%0,8)'dir. Anlatımın anlaşılır olması, yanlış anlaşılmaların olmaması için noktalama işaretleri yerinde kullanılmalıdır.

Atasözü ve deyimlerin yanlış kullanılması, on sekizinci sırada yer almaktadır. Gazetelerde atasözü ve deyimlerin yanlış kullanımında yapılmış olan toplam hata sayısı ise 5 (%0,5)'tir. Atasözleri ve deyimler, kültürümüzün önemli öğelerindedir. Onlara sahip çıkmalı, atasözlerini ve deyimleri kullanarak yaşatmalıyız. Atasözleri ve deyimler kalıplaşmıştır. Sözcüklerin yerini değiştirmek veya sözcüklerin eş anlamlarını kullanmak anlatım bozukluğuna neden olmaktadır.

Özne eksikliği konusunda yapılan toplam hata sayısı 4 (%0,4)'tür. On dokuzuncu sırada yer alan özne eksikliği, genellikle sıralı ve bağlı cümlelerde görülür. Bu cümlelerde öznenin ortak olarak kullanılması, özne eksikliğine neden olmaktadır.

Gazetelerde en az görülen anlatım bozuklukları ise anlamca çelişen sözcüklerin birlikte kullanılması ile yardımcı fiil eksikliğidir. Gazetelerde yardımcı fiil eksikliği konusunda yapılan toplam hata sayısı 1 (%0,1)'dir. Yardımcı fiillerle kurulan sıralı, bağlı cümlelerde, cümlelerden biri olumlu diğeri olumsuz ise ortak yardımcı fiilin kullanılması anlatım bozukluğuna neden olur.

Gazetelerde anlamca çelişen sözcüklerin birlikte kullanılması konusunda yapılmış toplam hata sayısı 1 (% 0,1)'dir. Gazetelerde bir cümlede hem kesinlik hem ihtimal anlamı taşıyan sözcüklerin kullanılması kişi de çelişkiye ve güvensizliğe neden olacaktır. Gazetede haberlerin güvenilir olması gerekir.

4.3. Gazetelere Göre Anlatım Bozukluklarının Görülme Sıklığına İlişkin Bulgular ve Yorum

Anlatım bozukluklarının görülme sıklığı, gazetelere göre farklılık göstermektedir. Aynalı Pazar ve Kamuoyu gazeteleri haftalık; Burası Çanakkale, Boğaz Vitamin, Çanakkale Haber, Çanakkale Yaşam, Gazete Boğaz, Gündem, Kalem, Kalenin Sesi, Olay gazeteleri ise günlük gazetelerdir.

2 haftalık, 9 günlük gazete olmak üzere 11 gazetenin 250 nüshası incelenmiştir. İncelenen 250 nüshada toplam 953 anlatım bozukluğu bulunmuştur. Anlamla ilgili bulunan anlatım bozukluğu sayısı 206 (%21,6)'dır. Dil bilgisi ile ilgili bulunan anlatım bozukluğu sayısı 747 (% 78,4)'dir.

Aşağıda her bir anlatım bozukluğu başlığı ile ilgili tablolar verilmiştir. Her bir anlatım bozukluğu başlığı teker teker incelenmiş ve anlatım bozuklukları ile ilgili bulunan hata sayısının gazetelere göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Aşağıdaki tablolarda gazetelerin adı, gazetelerin sayısı, gazetelerde o başlıkla ilgili bulunan hata sayısı ve gazete başına düşen hata sayısı verilmiştir. Bu sayısal verilerden yararlanarak ilgili anlatım bozukluğu ile ilgili en fazla ve en az hatanın yer aldığı gazeteler ya da anlatım bozukluğu ile ilgili hatanın olmadığı gazeteler tespit edilmiş; başlıkla ilgili bulunan hata sayısı belirtilmiştir. Ayrıca her bir anlatım bozukluğu başlığı ile ilgili gazetelerde bulunan anlatım bozukluğu cümlelerinden örnekler verilmiştir. Cümlelerdeki anlatım bozuklukları giderilip cümlelerin doğru şekli ise italik olarak parantez içinde belirtilmiştir.

Tablo 4: Anlatım Bozukluklarının Gazetelere Göre Dağılımı

Gazetenin Adı	Nüsha Sayısı	Bulunan Hata Sayısı	Nüsha Başına Düşen Hata Sayısı
Kalem	27	159	5,89
Çanakkale Yaşam	27	152	5,63
Olay	26	141	5,42
Kalenin Sesi	27	130	4,81
Gündem	27	119	4,41
Gazete Boğaz	27	81	3,00
Burası Çanakkale	27	60	2,22
Çanakkale Haber	27	51	1,89
Boğaz Vitamin	27	34	1,26
Aynalı Pazar	4	16	4,00
Kamuoyu	4	10	2,50

Tablo 4'te de görüldüğü üzere en fazla anlatım bozukluğu Kalem gazetesinde bulunmuştur. Kalem'de bulunan hata sayısı 159 (5,89)'dur. İkinci olarak en fazla hatanın bulunduğu gazete Çanakkale Yaşam'dır. Bulunan hata sayısı 152 (5,63)'dir. Üçüncü sırada ise Olay gazetesi yer almaktadır. Olay gazetesinde bulunan hata sayısı 141 (5,42)'dir. Dördüncü sırada Kalenin Sesi, 130 (4,81) hata ile yer almaktadır.

119 (4,41) hata ile Gündem gazetesi beşinci sıradadır. Gündem gazetesini takip eden diğer gazete ise Gazete Boğaz'dır. Gazetede bulunan hata sayısı 81 (3,00)'dir. Yedinci sırada Burası Çanakkale gazetesi 60 (2,22) hata ile yer almaktadır. Çanakkale Haber, 51(1,89) hata ile sekizinci sırada yer almaktadır.

Boğaz Vitamin, 34 (1,26) hata ile dokuzuncu sıradadır. Aynalı Pazar, 16 (4,00) hata ile onuncu sırada yer alırken Kamuoyu 10 (2,50) hata ile on birinci sıradadır.

Aşağıdaki tablolarda anlatım bozukluklarının gazetelere göre farklılıkları gösterilmiştir.

4.3.1. Sözcüğün Gereksiz Kullanımı

Sözcüğün gereksiz kullanımıyla ilgili veriler, Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: Sözcüğün Gereksiz Kullanımı

Gazetenin Adı	Nüsha Sayısı	Bulunan Hata Sayısı	Nüsha Başına Düşen Hata Sayısı
Olay	26	16	0,62
Kamuoyu	4	2	0,50
Gündem	27	13	0,48
Çanakkale Yaşam	27	11	0,41
Gazete Boğaz	27	11	0,41
Kalenin Sesi	27	9	0,33
Aynalı Pazar	4	1	0,25
Burası Çanakkale	27	6	0,22
Kalem	27	5	0,19
Boğaz Vitamin	27	4	0,15
Çanakkale Haber	27	3	0,11

Gereksiz sözcük kullanımı, Olay’da 16 (0,62), Kamuoyu’nda 2 (0,50), Gündem’de 13 (0,48), Gazete Boğaz’da 11 (0,41), Çanakkale Yaşam’da 11 (0,41), Kalenin Sesi’nde 9 (0,33), Aynalı Pazar’da 1 (0,25), Burası Çanakkale’de 6 (0,22), Kalem’de 5 (0,19), Boğaz Vitamin’de 4 (0,15), Çanakkale Haber’de 3 (0,11)’tür.

Gereksiz sözcük kullanan gazete sayısı 11’dir. Bulgulara bakıldığında her gazetede bu başlığa dair anlatım bozukluğunun olduğu görülmektedir. En fazla hata yapan gazete Olay’dır. Gazete Boğaz ve Çanakkale Yaşam gazetelerinde oran aynı iken diğer gazetelerde oran değişiklik göstermektedir.

Aşağıda gereksiz sözcük kullanımına ilişkin gazetelerde bulunan örnekler verilmiştir:

1. Burada esas temel unsur insandır.

(Boğaz Vitamin,30 Aralık 2009)

(Burada esas unsur insandır. /Burada temel unsur insandır.)

2. Hatta sevilen çifti bayramın son günü Güzelyalı’da karşılıklı tavla oynarken görmüşler.

(Kalem, 3 Aralık 2009)

(Hatta sevilen çifti bayramın son günü Güzelyalı’da tavla oynarken görmüşler.)

3. Sergimiz Antalya’da 3, Burdur’da 1 ve Çanakkale’de 1 kez açıldı.

(Burası Çanakkale, 5 Aralık 2009)

(Sergimiz Antalya’da üç, Burdur’da ve Çanakkale’de bir defa açıldı.)

4. Sporun sosyal bir olay olduğu ve bu sosyal hadiseyi de Çanakkaleliler için yaptığımız unutulmamalı.

(Çanakkale Olay, 8 Aralık 2009)

(Sporun sosyal bir olay olduğu ve bunu Çanakkaleliler için yaptığımız unutulmamalı.)

5. “Biz gene, yine tekrar ediyoruz; Tıp Fakültesi Kepez’de kalmalı.” dedi.

(Gazete Boğaz, 8 Aralık 2009)

(“Biz yine tekrar ediyoruz; Tıp Fakültesi Kepez’de kalmalı.” dedi.)

4.3.2. Birbiriyle Karıştırılan Sözcükler (Sözcüğün Anlam İnceliğine Dikkat Edilmemesi)

Birbiriyle karıştırılan sözcüklerle (sözcüğün anlam inceliğine dikkat edilmemesi) ilgili veriler, Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Birbiriyle Karıştırılan Sözcükler (Sözcüğün Anlam İnceliğine Dikkat Edilmemesi)

Gazetenin Adı	Nüsha Sayısı	Bulunan Hata Sayısı	Nüsha Başına Düşen Hata Sayısı
Kalem	27	16	0,59
Çanakkale Yaşam	27	6	0,22
Gazete Boğaz	27	4	0,15
Olay	26	3	0,12
Gündem	27	3	0,11
Boğaz Vitamin	27	2	0,07
Burası Çanakkale	27	2	0,07
Kalenin Sesi	27	2	0,07
Çanakkale Haber	27	-	0
Aynalı Pazar	4	-	0
Kamuoyu	4	-	0

Birbiriyle karıştırılan sözcüklerin sayısı Kalem’de 16 (0,59), Çanakkale Yaşam’da 6 (0,22), Gazete Boğaz’da 4 (0,15), Olay’da 3 (0,12), Gündem’de 3 (0,11), Boğaz Vitamin’de 2 (0,07), Burası Çanakkale’de 2 (0,07), Kalenin Sesi’nde 2 (0,07)’dir. Aynalı Pazar, Çanakkale Haber ve Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

Birbiriyle karıştırılan sözcükleri kullanan gazete sayısı sekiz iken üç gazetede bu başlığa dair anlatım bozukluğu bulunmamıştır. En fazla hata yapan gazete Kalem’dir. Olay ve Gündem gazetelerinde hata sayısı 3; Boğaz Vitamin, Burası Çanakkale, Kalenin Sesi gazetelerinde hata sayısı 2’dir. Çanakkale Haber, Aynalı Pazar ve Kamuoyu gazetelerinde anlatım bozukluğuna rastlanmamıştır.

Aşağıda birbiriyle karıştırılan sözcüklere (sözcüğün anlam inceliğine dikkat edilmemesi) ilişkin gazetelerde bulunan örnekler verilmiştir:

1. Hem Dilara’nın sürprizi hem diğer öğrencilerimizin ziyareti dershanede keyifli anların yaşanmasına neden oldu.

(Çanakkale Olay, 10 Aralık 2009)

(Hem Dilara'nın sürprizi hem diğer öğrencilerimizin ziyareti dershanede keyifli anların yaşanmasını sağladı.)

2. Bu tip fondötenlerin içinde bitkisel, mineral yağlar barındırır.

(Çanakkale Gündem, 4 Aralık 2009)

(Bu tip fondötenlerin içinde bitkisel ve mineral yağlar vardır.)

3. Bu duygular yalnızca bize özdür.

(Çanakkale Yaşam, 4 Aralık 2009)

(Bu duygular yalnızca bize özgüdür.)

4. Böyle bir eğitimci oldumsa eğer bunun sebebi, bizlerin ufkunu açan Hikmet Göröl hocamdır, müdürümdür.

(Burası Çanakkale, 25 Aralık 2009)

(Böyle bir eğitimci olduysam bunu sağlayan(gerçekleştiren) bizlerin ufkunu açan Hikmet Göröl hocamdır, müdürümdür.)

5. Yeni yıla evlerinde girmek isteyen vatandaşlar satışların artmasına neden oluyor.

(Gazete Boğaz, 9 Aralık 2009)

(Yeni yıla evlerinde girmek isteyen vatandaşlar satışların artmasını sağladı.)

4.3.3. Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması

Sözcüğün yanlış yerde kullanılmasıyla ilgili veriler, Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7: Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması

Gazetenin Adı	Nüsha Sayısı	Bulunan Hata Sayısı	Nüsha Başına Düşen Hata Sayısı
Olay	26	11	0,42
Aynalı Pazar	4	1	0,25
Çanakkale Yaşam	27	3	0,11
Gündem	27	2	0,07

Burası Çanakkale	27	1	0,04
Kalenin Sesi	27	1	0,04
Boğaz Vitamin	27	-	0
Çanakkale Haber	27	-	0
Gazete Boğaz	27	-	0
Kalem	27	-	0
Kamuoyu	4	-	0

Sözcüğün yanlış yerde kullanılması Olay'da 11 (0,42), Aynalı Pazar'da 1 (0,25), Çanakkale Yaşam'da 3 (0,11), Gündem'de 2 (0,07), Burası Çanakkale'de 1 (0,04), Kalenin Sesi'nde 1 (0,04)'dir. Boğaz Vitamin, Çanakkale Haber, Gazete Boğaz, Kalem, Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

Sözcüğü yanlış yerde kullanan gazete sayısı 6'dır. 5 gazetede sözcüğün yanlış yerde kullanılmasına yönelik hata bulunmamıştır. Olay gazetesi en fazla hata yapan gazetedir. Aynalı Pazar, Burası Çanakkale ve Kalenin Sesi gazetelerinde hata sayısı aynıdır. Boğaz Vitamin, Çanakkale Haber, Gazete Boğaz, Kalem ve Kamuoyu gazetelerinde bu başlığa rastlanmamıştır.

Aşağıda sözcüğün yanlış yerde kullanılmasına ilişkin gazetelerde bulunan örnekler verilmiştir:

1. Satın aldığınız kömürleriniz ücretsiz ev ve iş yerlerine teslim edilir.

(Çanakkale Olay, 1 Aralık 2009)

(Satın aldığınız kömürleriniz ev ve iş yerlerine ücretsiz teslim edilir.)

2. Evlerde ücretsiz çocuk bakımı eğitimi verilmeli.

(Çanakkale Olay, 15 Aralık 2009)

(Evlerde çocuk bakımı eğitimi ücretsiz verilmeli.)

3. Üzen, “Yeni yürürlüğe girecek olan düzenlemenin toptancı açısından yaratacağı bir mağduriyet söz konusu değil...” dedi.

(Çanakkale Olay, 22 Aralık 2009)

(Üzen, “Yürürlüğe yeni girecek olan düzenlemenin toptancı açısından yaratacağı bir mağduriyet söz konusu değil...” dedi.)

4. İlk Çanakkale’ye gelişim 1989 yılında oldu.

(Çanakkale Yaşam, 25 Aralık 2009)

(Çanakkale’ye ilk gelişim 1989 yılında oldu.)

5. Demokratik Sol Parti İl Başkanı Ceyhun Duman, 79 yıl önce ulus devlete ve devrimlere karşı olan gerici güçler tarafından katledilen devrim şehidi Kubilay’ın acısının taptaze yüreklerde olduğunu kaydetti.

(Çanakkale Olay, 24 Aralık 2009)

(Demokratik Sol Parti İl Başkanı Ceyhun Duman, 79 yıl önce ulus devlete ve devrimlere karşı olan gerici güçler tarafından katledilen devrim şehidi Kubilay’ın acısının yüreklerde taptaze olduğunu kaydetti.)

4.3.4. Anlamca Çelişen Sözcüklerin Birlikte Kullanılması

Anlamca çelişen sözcüklerin birlikte kullanılmasıyla ilgili veriler, Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8: Anlamca Çelişen Sözcüklerin Birlikte Kullanılması

Gazetenin Adı	Nüsha Sayısı	Bulunan Hata Sayısı	Nüsha Başına Düşen Hata Sayısı
Kalem	27	1	0,04
Aynalı Pazar	4	-	%0
Boğaz Vitamin	27	-	%0
Burası Çanakkale	27	-	%0
Çanakkale Haber	27	-	%0
Çanakkale Yaşam	27	-	%0
Gazete Boğaz	27	-	%0
Gündem	27	-	%0
Kalenin Sesi	27	-	%0

Kamuoyu	4	-	%0
Olay	26	-	%0

Anlamca çelişen sözcüklerin birlikte kullanılması Kalem’de 1 (0,04)’dir. Diğer gazetelerde anlamca çelişen sözcüklerin kullanılmasına dair bir örnek bulunmamıştır.

Aşağıda anlamca çelişen sözcüklerin birlikte kullanılmasına ilişkin gazetelerde bulunan örnekler verilmiştir:

1. Aralık ayında olmamıza rağmen kentteki bütün düğün salonu ve restoranlar neredeyse tamamen doldu.

(Kalem, 7 Aralık 2009)

(Aralık ayında olmamıza rağmen kentteki bütün düğün salonu ve restoranlar neredeyse doldu.)

4.3.5. Düşünme ve Mantık Hataları

Düşünme ve mantık hatalarıyla ilgili veriler, Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9: Düşünme ve Mantık Hataları

Gazetenin Adı	Nüsha Sayısı	Bulunan Hata Sayısı	Nüsha Başına Düşen Hata Sayısı
Olay	26	8	0,31
Kamuoyu	4	1	0,25
Çanakkale Yaşam	27	5	0,19
Çanakkale Haber	27	1	0,04
Burası Çanakkale	27	1	0,04
Kalem	27	1	0,04
Gazete Boğaz	27	1	0,04
Aynalı Pazar	4	-	0
Gündem	27	-	0
Kalenin Sesi	27	-	0

Boğaz Vitamin	27	-	0
---------------	----	---	---

Düşünme ve mantık hataları Olay'da 8 (0,31), Kamuoyu'nda 1 (0,25), Çanakkale Yaşam 5 (0,19), Çanakkale Haber 1 (0,04), Burası Çanakkale 1 (0,04), Kalem 1 (0,04), Gazete Boğaz'da 1 (0,04)'dir. Boğaz Vitamin, Aynalı Pazar, Gündem, Kalenin Sesi gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

Düşünme ve mantık hatası yapan gazete sayısı 7'dir. 4 gazetede de düşünme ve mantık hatası bulunmamıştır. En fazla hata yapan gazete ise Olay'dır. Kamuoyu, Çanakkale Haber, Burası Çanakkale, Kalem ve Gazete Boğaz gazetelerinde hata sayısı aynıdır. Boğaz Vitamin, Aynalı Pazar, Gündem, Kalenin Sesi gazetelerinde bu başlığa rastlanmamıştır.

Aşağıda düşünme ve mantık hatasına ilişkin gazetelerde bulunan örnekler verilmiştir:

1. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü ve Bilim İlaç Sanayi ve Ticaret A.Ş. tarafından Bilim İlaç 1. Geleneksel Çocuk etkinliği kapsamında, Hüseyin Özcan Çocuk Yuvasında bulunan bir grup çocuk ile Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü atölyelerinde “Umudun Resmini Çizmek” konulu proje gerçekleştirildi.

(Çanakkale Olay,1 Aralık 2009)

(Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü ve Bilim İlaç Sanayi ve Ticaret A.Ş. tarafından Bilim İlaç 1. Çocuk etkinliği kapsamında, Hüseyin Özcan Çocuk Yuvasında bulunan bir grup çocuk ile Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü atölyelerinde “Umudun Resmini Çizmek” konulu proje gerçekleştirildi.)

2. KESK 14.kuruluş yıl dönümünü çeşitli etkinlikler ile kutlayacak.

(Çanakkale Olay, 7 Aralık 2009)

(KESK kuruluşunun14. yıl dönümünü çeşitli etkinlikler ile kutlayacak.)

3. Biga'nın Sinekçi Köyü'nde bulunan Abalıoğlu Yem Fabrikası 40. kuruluş yıl dönümünde büyük bir çekiliş kampanyası yaptı.

(Çanakkale Yaşam, 26 Aralık 2009)

(*Biga'nın Sinekçi Köyü'nde bulunan Abaloğlu Yem Fabrikası kuruluşunun 40. yıl dönümünde büyük bir çekiliş kampanyası yaptı.*)

4. 14. kuruluş yıl dönümümüzü kutlayacağız.

(Çanakkale Olay, 7 Aralık 2009)

(*Kuruluşumuzun 14. yıl dönümünü kutlayacağız.*)

5. Hz. Mevlana'nın 736. ölüm yıldönümü münasebetiyle düzenlenen Şeb-i Arus programı büyük beğeni topladı.

(Çanakkale Olay, 22 Aralık 2009)

(*Hz. Mevlana'nın ölümünün 736. yıldönümü münasebetiyle düzenlenen Şeb-i Arus programı büyük beğeni topladı.*)

4.3.6. Atasözü ve Deyimlerin Yanlış Kullanılması

Atasözü ve deyimlerin yanlış kullanılmasıyla ilgili veriler, Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10: Atasözü ve Deyimlerin Yanlış Kullanılması

Gazetenin Adı	Nüsha Sayısı	Bulunan Hata Sayısı	Nüsha Başına Düşen Hata Sayısı
Kalem	27	4	0,15
Olay	26	1	0,04
Aynalı Pazar	4	-	0
Boğaz Vitamin	27	-	0
Burası Çanakkale	27	-	0
Çanakkale Haber	27	-	0
Çanakkale Yaşam	27	-	0
Gündem	27	-	0
Gazete Boğaz	27	-	0
Kalenin Sesi	27	-	0
Kamuoyu	4	-	0

Atasözü ve Deyimlerin Yanlış Kullanılması Kalem’de 4 (0,15), Olay’da 1 (0,04)’dir. Aynalı Pazar, Boğaz Vitamin, Burası Çanakkale, Çanakkale Haber, Çanakkale Yaşam, Gündem, Gazete Boğaz, Kalenin Sesi ve Kamuoyu gazetelerinde atasözü ve deyimlerin yanlış kullanılması ile ilgili hata bulunmamaktadır.

Atasözü ve deyimlerin yanlış kullanan gazete sayısı 2’dir. 9 gazetede atasözü ve deyimlerin yanlış kullanılmasına yönelik hata bulunmamıştır. En fazla hata yapan gazete Kalem’dir.

Aşağıda atasözü ve deyimlerin yanlış kullanılmasına ilişkin gazetelerde bulunan örnekler verilmiştir:

1.Çıkmayan candan umut çıkmazmış.

(Çanakkale Olay,30 Aralık 2009)

(*Çıkmadık candan umut kesilmezmiş.*)

2.Herkesin mutlu olduğu gözlenen gecede, özellikle bayanlar eğlencenin canını çıkardı.

(Kalem, 8 Aralık 2009)

(*Herkesin mutlu olduğu gözlenen gecede, özellikle bayanlar eğlencenin tadını çıkardı.*)

3.“Zenginin parası züğürdün ağzını yorar” diye boşuna dememişler.

(Kalem, 10 Aralık 2009)

(*“Zenginin malı, züğürdün çenesi yorar” diye boşuna dememişler.*)

4. Kışanak, “Bunu yapamıyorsanız vebali sizin omzunuzda” diye konuştu.

(Kalem, 10 Aralık 2009)

(*Kışanak, “Bunu yapamıyorsanız vebali sizin boynunuza” diye konuştu.*)

5.O yüzden aklını başını toplamasında fayda var.

(Kalem, 12 Aralık 2009)

(*O yüzden aklını başına toplamasında fayda var.*)

4.3.7. Noktalama İşaretlerinin Yanlış Kullanılması

Noktalama işaretlerinin yanlış kullanılmasıyla ilgili veriler, Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11: Noktalama İşaretlerinin Yanlış Kullanılması

Gazetenin Adı	Nüsha Sayısı	Bulunan Hata Sayısı	Nüsha Başına Düşen Hata Sayısı
Gündem	27	4	0,15
Olay	26	2	0,08
Çanakkale Yaşam	27	1	0,04
Çanakkale Haber	27	1	0,04
Aynalı Pazar	4	-	0
Boğaz Vitamin	27	-	0
Burası Çanakkale	27	-	0
Gazete Boğaz	27	-	0
Kalem	27	-	0
Kalenin Sesi	27	-	0
Kamuoyu	4	-	0

Noktalama işaretlerinin yanlış kullanılması Gündem’de 4 (0,15), Olay’da 2 (0,08), Çanakkale Yaşam’da 1 (0,04), Çanakkale Haber 1 (0,04)’dir. Aynalı Pazar, Boğaz Vitamin, Burası Çanakkale, Gazete Boğaz, Kalem, Kalenin Sesi ve Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

Noktalama işaretlerini yanlış kullanan gazete sayısı 4’tür. Diğer 7 gazetede noktalama işaretlerinin yanlış kullanılmasına rastlanmamıştır. En fazla hata yapan gazete Gündem iken Çanakkale Yaşam ve Çanakkale Haber gazetelerinde hata oranı aynıdır. Aynalı Pazar, Boğaz Vitamin, Burası Çanakkale, Gazete Boğaz, Kalem, Kalenin Sesi ve Kamuoyu gazetelerinde bu başlığa rastlanmamıştır.

Aşağıda noktalama işaretlerinin yanlış kullanılmasına ilişkin gazetelerde bulunan örnekler verilmiştir:

1.Dokuz engellileri unutmadı.

(Çanakkale Olay, 5 Aralık 2009)

(*Dokuz, engellileri unutmadı.*)

2.Zabıta satışları mutlaka engellemeli.

(Çanakkale Olay, 4 Aralık 2009)

(*Zabıta, satışları mutlaka engellemeli.*)

3.Başkan Barbaros ve Mustafa Kemal' de.

(Çanakkale Gündem, 18 Aralık 2009)

(*Başkan, Barbaros ve Mustafa Kemal' de.*)

4. Favori şov yaptı.

(Çanakkale Haber, 11 Aralık 2009)

(*Favori, şov yaptı.*)

5.Dardanel Bank Asya Ligi'ne renk katmaya devam ediyor.

(Çanakkale Gündem, 15 Aralık 2009)

(*Dardanel, Bank Asya Ligi'ne renk katmaya devam ediyor.*)

4.3.8. Özenti Kullanımlar/ Yabancı Sözcük Kullanımı

Özenti kullanımlarla (yabancı sözcük kullanımı) ilgili veriler, Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12: Özenti Kullanımlar/ Yabancı Sözcük Kullanımı

Gazetenin Adı	Nüsha Sayısı	Bulunan Hata Sayısı	Nüsha Başına Düşen Hata Sayısı
Kalem	27	11	0,41
Olay	26	9	0,35
Kalenin Sesi	27	4	0,15
Çanakkale Yaşam	27	3	0,11
Gündem	27	3	0,11

Çanakkale Haber	27	3	0,11
Boğaz Vitamin	27	1	0,04
Burası Çanakkale	27	1	0,04
Gazete Boğaz	27	1	0,04
Aynalı Pazar	4	-	0
Kamuoyu	4	-	0

Özenti kullanımlar/yabancı sözcük kullanımı Kalem’de 11 (0,41), Olay’da 9 (0,35), Kalenin Sesi 4 (0,15), Çanakkale Yaşam’da 3 (0,11), Gündem’de 3 (0,11), Çanakkale Haber’de 3 (0,11), Boğaz Vitamin’de 1 (0,04), Burası Çanakkale’de 1 (0,04), Gazete Boğaz’da 1 (0,04)’dir. Aynalı Pazar ve Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

Özenti kullanımlar/yabancı kelime kullanan gazete sayısı 9’dur. 2 gazetede de bu anlatım bozukluğu bulunmamıştır. En fazla hata yapan gazete Kalem iken Çanakkale Yaşam, Çanakkale Haber ile Gündem’de hata sayısı 3’tür. Boğaz Vitamin, Burası Çanakkale ve Gazete Boğaz da hata sayısı 1’dir. Aynalı Pazar ve Kamuoyu gazetelerinde bu başlığa rastlanmamıştır.

Aşağıda özenti kullanımlar/yabancı sözcük kullanılmasına ilişkin gazetelerde bulunan örnekler verilmiştir:

1.PTT bilet satışlarına start verdi.

(Boğaz Vitamin, 10 Aralık 2009)

(*PTT, bilet satışlarına başladı.*)

2.Non Stop çalıştılar.

(Kalem, 2 Aralık 2009)

(*Durmadan çalıştılar. / Ara vermeden çalıştılar.*)

3.Keyifli bir akşam, düğün töreninde herkes relaks ve bir o kadar mutlu.

(Kalem, 8 Aralık 2009)

(*Keyifli bir akşam, düğün töreninde herkes rahat ve bir o kadar mutlu.*)

4. ‘Oyna ve Oyunda Kal’ projesi start aldı.

(Çanakkale Haber, 19 Aralık 2009)

(‘Oyna ve Oyunda Kal’ projesi başladı.)

5.Liseler arası “ Çanakkale Futbol İl Birinciliği” müsabakaları start aldı.

(Kalenin Sesi, 9 Aralık 2009)

(Liseler arası “ Çanakkale Futbol İl Birinciliği” müsabakaları başladı.)

4.3.9. Özne Eksikliği

Özne eksikliğiyle ilgili veriler, Tablo 13’te gösterilmiştir.

Tablo 13: Özne Eksikliği

Gazetenin Adı	Nüsha Sayısı	Bulunan Hata Sayısı	Nüsha Başına Düşen Hata Sayısı
Olay	26	2	0,08
Çanakkale Yaşam	27	1	0,04
Kalenin Sesi	27	1	0,04
Aynalı Pazar	4	-	0
Boğaz Vitamin	27	-	0
Burası Çanakkale	27	-	0
Çanakkale Haber	27	-	0
Gazete Boğaz	27	-	0
Gündem	27	-	0
Kalem	27	-	0
Kamuoyu	4	-	0

Özne eksikliği Olay’da 2 (0,08), Çanakkale Yaşam’da 1 (0,04), Kalenin Sesi 1 (0,04)’dir. Aynalı Pazar, Boğaz Vitamin, Burası Çanakkale, Çanakkale Haber, Gazete Boğaz, Gündem, Kalem ve Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

Özne eksikliği bulunan gazete sayısı 3’tür. Özne eksikliği bulunmayan gazete sayısı 8’dir. En fazla hata yapan gazete Olay iken Çanakkale Yaşam ve Kalenin Sesi

gazetelerinde bulunan hata sayısı aynıdır. Aynalı Pazar, Boğaz Vitamin, Burası Çanakkale, Çanakkale Haber, Gazete Boğaz, Gündem, Kalem ve Kamuoyu gazetelerinde bu başlığa rastlanmamıştır.

Aşağıda özne eksikliğine ilişkin gazetelerde bulunan örnekler verilmiştir:

1.Devletin hiçbir hakkı olmadığı halde halkın malını özel şahıslara kiraya vermeye çalışıyor.

(Çanakkale Olay, 4 Aralık 2009)

(Devletin hiçbir hakkı olmadığı halde devlet halkın malını özel şahıslara kiraya vermeye çalışıyor.)

2.Sorgu için Çanakkale Emniyet Müdürlüğüne getirilen zanlıların sorgulamalarının ardından suç mahalli olduğu için Biga'ya gönderildi.

(Çanakkale Olay, 15 Aralık 2009)

(Sorgu için Çanakkale Emniyet Müdürlüğüne getirilen zanlıların sorgulamalarının ardından zanlılar suç mahalli olduğu için Biga'ya gönderildi.)

3.Birlik başkanı Sema Sert'in konuşmasının ardından, yönetim ve denetim kurullarının faaliyet raporları okunup oy birliğiyle kabul edildi.

(Çanakkale Yaşam, 14 Aralık 2009)

(Birlik başkanı Sema Sert'in konuşmasının ardından, yönetim ve denetim kurullarının faaliyet raporları okunup raporlar oy birliğiyle kabul edildi.)

4.Ürünün kullanımı kolaydır ve öyle güçlü bir seviyede güvenlik sağlıyor ki kötü adamların ele geçirilemez dijital kasaya girmeleri için yüzlerce yıl harcamaları gerekecek.

(Kalenin Sesi, 11 Aralık 2009)

(Ürünün kullanımı kolaydır ve ürün öyle güçlü bir seviyede güvenlik sağlıyor ki kötü adamların ele geçirilemez dijital kasaya girmeleri için yüzlerce yıl harcamaları gerekecek.)

4.3.10. Özne- Yüklem Uyumsuzluğu

Özne- yüklem uyumsuzluğuyla ilgili veriler, Tablo 14'te gösterilmiştir.

Tablo 14: Özne- Yüklem Uyumsuzluğu

Gazetenin Adı	Nüsha Sayısı	Bulunan Hata Sayısı	Nüsha Başına Düşen Hata Sayısı
Kamuoyu	4	1	0,25
Gazete Boğaz	27	3	0,11
Olay	26	2	0,08
Çanakkale Yaşam	27	2	0,07
Burası Çanakkale	27	2	0,07
Boğaz Vitamin	27	2	0,07
Kalem	27	1	0,04
Kalenin Sesi	27	1	0,04
Aynalı Pazar	4	-	0
Çanakkale Haber	27	-	0
Gündem	27	-	0

Özne-yüklem uyumsuzluğu Kamuoyu 1 (0,25), Gazete Boğaz'da 3 (0,11), Olay 2 (0,08), Çanakkale Yaşam'da 2 (0,07), Burası Çanakkale'de 2 (0,07), Boğaz Vitamin'de 2 (0,07), Kalem'de 1 (0,04), Kalenin Sesi 1 (0,04)'dir. Aynalı Pazar, Çanakkale Haber ve Gündem gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

Özne-yüklem uyumsuzluğu olan gazete sayısı 8'dir. Hata bulunmayan gazete sayısı 3'tür. En fazla hata yapan gazete, Gazete Boğaz'dır. Çanakkale Yaşam, Burası Çanakkale, Boğaz Vitamin ve Olay'da 2 hata bulunurken Kalem, Kalenin Sesi ve Kamuoyu gazetelerinde de 1 hata bulunmuştur. Oranlar aynıdır. Aynalı Pazar, Çanakkale Haber ve Gündem gazetelerinde ise bu anlatım bozukluğu türüne rastlanmamıştır.

Aşağıda özne- yüklem uyumsuzluğuna ilişkin gazetelerde bulunan örnekler verilmiştir:

1.Biz esnaf odası başkan ve yönetim kurulu olarak sanayi sitesi yapı kooperatifi yönetimi ve üyelerine bu çalışmalarında her türlü desteği vereceğimizi belirtmek istiyorum.

(Kalenin Sesi, 18 Aralık 2009)

(Biz esnaf odası başkan ve yönetim kurulu olarak sanayi sitesi yapı kooperatifi yönetimi ve üyelerine bu çalışmalarında her türlü desteği vereceğimizi belirtmek istiyoruz.)

2. Dubai'deki devasa alışveriş merkezlerini gezen ekip dev gökdelenlere hayran kaldılar.

(Burası Çanakkale, 14 Aralık 2009)

(Dubai'deki devasa alışveriş merkezlerini gezen ekip dev gökdelenlere hayran kaldı.)

3. Ancak çift sofradan kalktıktan sonra bir anda fenalaşmaya başladılar.

(Kalem, 4 Aralık 2009)

(Ancak çift sofradan kalktıktan sonra bir anda fenalaşmaya başladı.)

4. Çanakkale Lions Kulübü'nün 5- 11 yaş grubu çocuklarından oluşan Ağaç Ev Alfa Leo Grubu, evlerinden topladıkları oyuncakları Kepez'deki Zihinsel Özürlüler Rehabilitasyon Merkezi'nde eğitim alan çocuklara hediye ettiler.

(Gazete Boğaz, 9 Aralık 2009)

(Çanakkale Lions Kulübü'nün 5- 11 yaş grubu çocuklarından oluşan Ağaç Ev Alfa Leo Grubu, evlerinden topladıkları oyuncakları Kepez'deki Zihinsel Özürlüler Rehabilitasyon Merkezi'nde eğitim alan çocuklara hediye etti.)

5. Promil Bar'a Barcelona-İnter maçını seyretmek için gelen grup maç izlemek yerine bol bol sohbet ettiler.

(Boğaz Vitamin, 1 Aralık 2009)

(Promil Bar'a Barcelona-İnter maçını seyretmek için gelen grup maç izlemek yerine bol bol sohbet etti.)

4.3.11. Çatı Uyuşmazlığı

Çatı uyuşmazlığı ile ilgili veriler, Tablo 15'te gösterilmiştir.

Tablo 15: Çatı Uyuşmazlığı

Gazetenin Adı	Nüsha Sayısı	Bulunan Hata Sayısı	Nüsha Başına Düşen Hata Sayısı
Kalenin Sesi	27	11	0,41
Olay	26	10	0,38
Çanakkale Yaşam	27	10	0,37
Kamuoyu	4	1	0,25
Burası Çanakkale	27	6	0,22
Gazete Boğaz	27	5	0,19
Gündem	27	4	0,15
Çanakkale Haber	27	3	0,11
Kalem	27	3	0,11
Boğaz Vitamin	27	2	0,07
Aynalı Pazar	4	-	0

Çatı uyuşmazlığı, Kalenin Sesi'nde 11 (0,41), Olay'da 10 (0,38), Çanakkale Yaşam'da 10 (0,37), Kamuoyu'nda 1 (0,25) Burası Çanakkale'de 6 (0,22), Gazete Boğaz'da 5 (0,19), Gündem'de 4 (0,15), Çanakkale Haber'de 3 (0,11), Kalem'de 3 (0,11), Boğaz Vitamin'de 2 (0,07)'dir. Aynalı Pazar'da çatı uyuşmazlığı ile ilgili hata bulunmamaktadır.

Çatı uyuşmazlığının bulunduğu gazete sayısı 10'dur. En fazla hata yapan gazete Kalenin Sesi iken en az hata Kamuoyu'nda bulunmuştur. Aynalı Pazar'da ise bu anlatım bozukluğu türüne rastlanmamıştır. Çanakkale Yaşam ve Olay gazetelerinde hata sayısı aynıdır. Çanakkale Haber ve Kalem'de hata sayısı aynıdır.

Aşağıda çatı uyuşmazlığına ilişkin gazetelerde bulunan örnekler verilmiştir:

1. Geçen yıl ki çalışmalarımıza destek olarak Türk Astronomi Derneği okulumuza bir teleskop hediye edildi.

(Boğaz Vitamin, 28 Aralık 2009)

(Geçen yıl ki çalışmalarımıza destek olarak Türk Astronomi Derneği okulumuza bir teleskop hediye etti.)

2.Valilik, Kurban Bayramı nedeniyle bayramlaşma töreni düzenlendi.

(Çanakkale Olay, 1 Aralık 2009)

(Valilik, Kurban Bayramı nedeniyle bayramlaşma töreni düzenledi.)

3.ABD, İngiltere ve İsrail gibi kamu diplomasisi yürütmeye hazırlanılıyor.

(Kalenin Sesi, 5 Aralık 2009)

(ABD, İngiltere ve İsrail gibi kamu diplomasisi yürütmeye hazırlanıyor.)

4.Yaklaşık 2 saat süren çalışmada hafif sakatlığı bulunan Sercan ve Serkan salonda çalışma yaparken, düz koşu ve kondisyonla başlanan antrenman çift kale ile tamamladı.

(Burası Çanakkale, 4 Aralık 2009)

(Yaklaşık iki saat süren çalışmada hafif sakatlığı bulunan Sercan ve Serkan salonda çalışma yaparken, düz koşu ve kondisyonla başlanan antrenman çift kale ile tamamlandı.)

5.İlk olarak şirketin ihale şartlarını yerine getirilip getirmediği kontrol edildi.

(Çanakkale Haber, 9 Aralık 2009)

(İlk olarak şirketin ihale şartlarını yerine getirip getirmediği kontrol edildi.)

4.3.12. Nesne Eksikliği

Nesne eksikliğiyle ilgili veriler, Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo 16: Nesne Eksikliği

Gazetenin Adı	Nüsha Sayısı	Bulunan Hata Sayısı	Nüsha Başına Düşen Hata Sayısı
Kalem	27	19	0,70
Çanakkale Yaşam	27	14	0,52
Kalenin Sesi	27	7	0,26
Olay	26	5	0,19
Gündem	27	5	0,19

Çanakkale Haber	27	4	0,15
Boğaz Vitamin	27	2	0,07
Gazete Boğaz	27	1	0,04
Burası Çanakkale	27	-	0
Aynalı Pazar	4	-	0
Kamuoyu	4	-	0

Nesne eksikliği Kalem’de 19 (0,70), Çanakkale Yaşam’da 14 (0,52), Kalenin Sesi’nde 7 (0,26), Olay’da 5 (0,19), Gündem’de 5 (0,19), Çanakkale Haber’de 4 (0,15), Boğaz Vitamin’de 2 (0,07), Gazete Boğaz’da 1 (0,04)’dir. Burası Çanakkale, Aynalı Pazar ve Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

Nesne eksikliği bulunan gazete sayısı 8’dir. Hata bulunmayan gazete sayısı 3’tür. En fazla hata yapan gazete Kalem iken en az hata yapan gazete sayısı Gazete Boğaz’dır. Olay ile Gündem gazetelerinde hata sayısı aynıdır. Bulunan hata sayısı 5’tir. Burası Çanakkale, Aynalı Pazar ve Kamuoyu gazetelerinde bu başlığa rastlanmamıştır.

Aşağıda nesne eksikliğine ilişkin gazetelerde bulunan örnekler verilmiştir:

1.“...Amacımız hem onların yaşam standartlarını yükseltmek hem de mutlu etmektir.” dedi.

(Gazete Boğaz, 30 Aralık 2009)

(“...Amacımız hem onların yaşam standartlarını yükseltmek hem de onları mutlu etmektir.” dedi.)

2.Suel, “ Askeri bir proje olarak başlattık ama hızla genele yaydık.”

(Kalenin Sesi, 12 Aralık 2009)

(Suel, “ Askeri bir proje olarak başlattık ama projeyi hızla genele yaydık.”)

3.Meteoroloji, su baskınları konusunda uyardı.

(Çanakkale Olay, 16 Aralık 2009)

(Meteoroloji, su baskınları konusunda halkı uyardı.)

4.En sağlıklı yemek pişirme yöntemlerinden birisi de, buharda pişirmektir.

(Çanakkale Gündem, 7 Aralık 2009)

(En sağlıklı yemek pişirme yöntemlerinden birisi de yemekleri buharda pişirmektir.)

5. Kaşlarınız dökülüyorsa ve güçlendirmek istiyorsanız bir parça pamuğun üzerine badem yağı dökün ve kaşlarınıza sürün.

(Çanakkale Gündem, 12 Aralık 2009)

(Kaşlarınız dökülüyorsa ve kaşlarınızı güçlendirmek istiyorsanız bir parça pamuğun üzerine badem yağı dökün ve kaşlarınıza sürün.)

4.3.13. Dolaylı Tümleç Eksikliği

Dolaylı tümleç eksikliğiyle ilgili veriler, Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17: Dolaylı Tümleç Eksikliği

Gazetenin Adı	Nüsha Sayısı	Bulunan Hata Sayısı	Nüsha Başına Düşen Hata Sayısı
Kalem	27	27	1,00
Çanakkale Yaşam	27	20	0,74
Gündem	27	12	0,44
Kalenin Sesi	27	11	0,41
Burası Çanakkale	27	7	0,26
Aynalı Pazar	4	1	0,25
Olay	26	6	0,23
Çanakkale Haber	27	5	0,19
Boğaz Vitamin	27	4	0,15
Gazete Boğaz	27	4	0,15
Kamuoyu	4	-	0

Dolaylı tümleç eksikliği Kalem’de 27 (1,00), Çanakkale Yaşam’da 20 (0,74), Gündem’de 12 (0,44), Kalenin Sesi’nde 11 (0,41), Burası Çanakkale’de 7 (0,26), Aynalı Pazar’da 1 (0,25), Olay’da 6 (0,23), Çanakkale Haber’de 5 (0,19), Boğaz Vitamin’de 4 (0,15), Gazete Boğaz’da 4 (0,15)’tür. Kamuoyu gazetesinde hata bulunmamaktadır.

Dolaylı tümleç eksikliği bulunan gazete sayısı 10'dur. En fazla hata yapan gazete Kalem iken en az hata yapan gazete Aynalı Pazar'dır. Boğaz Vitamin ve Gazete Boğaz'da hata oranı aynıdır. Kamuoyu gazetesinde bu anlatım bozukluğu türüne rastlanmamıştır.

Aşağıda dolaylı tümleç eksikliğine ilişkin gazetelerde bulunan örnekler verilmiştir:

1.Ardından nemlendirici sürerek cildinizi yumuşatın.

(Çanakkale Gündem, 7 Aralık 2009)

(Ardından cildinize nemlendirici sürerek cildinizi yumuşatın.)

2.Vapurdaki yolcular, görevlilerin de yardımıyla indirildi.

(Çanakkale Yaşam, 28 Aralık 2009)

(Vapurdaki yolcular, görevlilerin de yardımıyla vapurdan indirildi.)

3.Alınan bilgiye göre, Şerife Darıcı'nın işlettiği iş yerine gelen T.Ç.(22), C.K. (22) ve H.K.(19) yaptıkları alışveriş karşılığında 100 TL verdi.

(Kalenin Sesi, 24 Aralık 2009)

(Alınan bilgiye göre, Şerife Darıcı'nın işlettiği iş yerine gelen T.Ç.(22), C.K. (22) ve H.K.(19) yaptıkları alışveriş karşılığında Şerife Darıcı'ya 100 TL verdi.)

4.Gerçekler onlara hiç anlatılmadı, hep saklandı.

(Kalem, 11 Aralık 2009)

(Gerçekler onlara hiç anlatılmadı, hep onlardan saklandı.)

5. Çalıköğlü, "... Ulusal bütünlüğümüze sahip çıkan herkesi davet ediyoruz" şeklinde konuştu.

(Çanakkale Gündem, 14 Aralık 2009)

(Çalıköğlü, "... Ulusal bütünlüğümüze sahip çıkan herkesi partiye davet ediyoruz" şeklinde konuştu.)

4.3.14. Edat ve Bağlaçlarla İlgili Yanlışlıklar

Edat ve bağlaçlarla ilgili yanlışlıklar, Tablo 18'de gösterilmiştir.

Tablo 18: Edat ve Bağlaçlarla İlgili Yanlışlıklar

Gazetenin Adı	Nüsha Sayısı	Bulunan Hata Sayısı	Nüsha Başına Düşen Hata Sayısı
Gündem	27	11	0,41
Kalem	27	8	0,30
Kamuoyu	4	1	0,25
Olay	26	4	0,15
Kalenin Sesi	27	4	0,15
Çanakkale Yaşam	27	3	0,11
Gazete Boğaz	27	3	0,11
Burası Çanakkale	27	1	0,04
Çanakkale Haber	27	1	0,04
Aynalı Pazar	4	-	0
Boğaz Vitamin	27	-	0

Edat ve bağlaçlarla ilgili yanlışlıklar Gündem’de 11 (0,41), Kalem’de 8 (0,30), Kamuoyu’nda 1 (0,25), Olay’da 4 (0,15), Kalenin Sesi 4 (0,15), Çanakkale Yaşam’da 3 (0,11), Gazete Boğaz’da 3 (0,11), Burası Çanakkale’de 1 (0,04), Çanakkale Haber’de 1 (0,04)’dir. Aynalı Pazar ve Boğaz Vitamin gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

Edat ve bağlaçlarla ilgili yanlışlıkların bulunduğu gazete sayısı 9’dur. Bu anlatım bozukluğunun bulunmadığı gazete sayısı 2’dir. En fazla hata yapan gazete Gündem, en az hata yapan gazete ise Kamuoyu, Burası Çanakkale ve Çanakkale Haber’dir. Kalenin Sesi ve Olay gazetelerinde hata sayısı aynıdır. Çanakkale Yaşam ve Gazete Boğaz’da hata oranı aynıdır. Kamuoyu, Burası Çanakkale ve Çanakkale Haber gazetelerinde hata sayısı aynıdır. Aynalı Pazar, Boğaz Vitamin gazetelerinde edat ve bağlaçlarla ilgili yanlışlıklar bulunmamıştır.

Aşağıda edat ve bağlaçlarla ilgili yanlışlıklara ilişkin gazetelerde bulunan örnekler verilmiştir:

1.Küçük, “Boğaz köprüsü ne genel bütçe ne de hükümetin gündeminde yoktur.” dedi.

(Çanakkale Olay, 4 Aralık 2009)

(*Küçük, “Boğaz köprüsü ne genel bütçe ne de hükümetin gündeminde vardır.” dedi.*)

2.Hükümetimiz duyarsızlığını da burada da gösterdi.

(Gazete Boğaz, 8 Aralık 2009)

(*Hükümetimiz duyarsızlığını burada da gösterdi.*)

3.Avcı, “ Bunun yanı sıra askeriyede de okuma yazma kursumuz da devam ediyor.”

(Kalenin Sesi, 5 Aralık 2009)

(*Avcı, “ Bunun yanı sıra askeriyede de okuma yazma kursumuz devam ediyor.”*)

4.ÇOMÜ’den yapılan açıklama, uluslararası konferans Litvanya’nın Vilnius kentinde düzenlenecek.

(Çanakkale Gündem, 5 Aralık 2009)

(*ÇOMÜ’den yapılan açıklamaya göre, uluslararası konferans Litvanya’nın Vilnius kentinde düzenlenecek.)*

5.Teknoloji üssü olarak adlandırılan BİMER’de öğrenciler ödev ve araştırmalarını yaparken sesli ve görüntülü sohbet sistemi ile aileleri de konuşabiliyor.

(Kalenin Sesi, 14 Aralık 2009)

(*Teknoloji üssü olarak adlandırılan BİMER’de öğrenciler ödev ve araştırmalarını yaparken sesli ve görüntülü sohbet sistemi ile aileleriyle de konuşabiliyor.*)

4.3.15. Yardımcı Fiil Eksikliği

Yardımcı fiil eksikliğiyle ilgili veriler, Tablo 19’da gösterilmiştir.

Tablo 19: Yardımcı Fiil Eksikliği

Gazetenin Adı	Nüsha Sayısı	Bulunan Hata Sayısı	Nüsha Başına Düşen Hata Sayısı
Burası Çanakkale	27	1	0,04
Aynalı Pazar	4	-	0
Boğaz Vitamin	27	-	0

Çanakkale Haber	27	-	0
Çanakkale Yaşam	27	-	0
Gazete Boğaz	27	-	0
Gündem	27	-	0
Kalem	27	-	0
Kalenin Sesi	27	-	0
Kamuoyu	4	-	0
Olay	26	-	0

Yardımcı fiil eksikliği sadece Burası Çanakkale’de 1 (0,04) hata bulunmuştur. Aynalı Pazar, Boğaz Vitamin, Çanakkale Haber, Çanakkale Yaşam, Gazete Boğaz, Gündem, Kalem, Kalenin Sesi, Kamuoyu ve Olay gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

Yardımcı fiil eksikliğinin bulunduğu gazete sayısı 1’dir. Diğer gazetelerde bu anlatım bozukluğuna rastlanmamıştır.

Aşağıda yardımcı fiil eksikliğine ilişkin gazetelerde bulunan örnekler verilmiştir:

1.Eğitimciler Birliği Sendikası Filistin’e uygulanan ambargoyu protesto ve Filistin halkına destek için Cumhuriyet Meydanı’nda basın açıklaması yaptı.

(Burası Çanakkale, 29 Aralık 2009)

(Eğitimciler Birliği Sendikası Filistin’e uygulanan ambargoyu protesto etmek ve Filistin halkına destek olmak için Cumhuriyet Meydanı’nda basın açıklaması yaptı.)

4.3.16. Fiilimsi Eksikliği, Fiilimsi Uyuşmazlığı

Fiilimsi eksikliğiyle, fiilimsi uyuşmazlığıyla ilgili veriler, Tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20: Fiilimsi Eksikliği, Fiilimsi Uyuşmazlığı

Gazetenin Adı	Nüsha Sayısı	Bulunan Hata Sayısı	Nüsha Başına Düşen Hata Sayısı
Aynalı Pazar	4	1	0,25
Olay	26	4	0,15

Gündem	27	4	0,15
Burası Çanakkale	27	3	0,11
Gazete Boğaz	27	2	0,07
Çanakkale Yaşam	27	2	0,07
Boğaz Vitamin	27	1	0,04
Çanakkale Haber	27	1	0,04
Kalenin Sesi	27	1	0,04
Kamuoyu	4	-	0
Kalem	27	-	0

Fiilimsi eksikliği, fiilimsi uyumsuzluğu Aynalı Pazar'da 1 (0,25), Olay'da 4 (0,15), Gündem'de 4 (0,15), Burası Çanakkale'de 3 (0,11), Gazete Boğaz'da 2 (0,07), Çanakkale Yaşam'da 2 (0,07) Boğaz Vitamin'de 1 (0,04), Çanakkale Haber'de 1 (0,04), Kalenin Sesi'nde 1 (0,04)'dir. Kalem ve Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

En fazla hata yapan gazete Gündem ve Olay iken en az hata yapan gazeteler ise Çanakkale Haber, Kalenin Sesi, Boğaz Vitamin ve Aynalı Pazar'dır. Kalem ve Kamuoyu gazetelerinde bu anlatım bozukluğuna rastlanmamıştır. Gündem ve Olay gazetelerinde hata sayısı aynıdır. Bulunan hata sayısı 4'tür. Gazete Boğaz ve Çanakkale Yaşam'da hata oranı aynıdır. Aynalı Pazar, Boğaz Vitamin, Çanakkale Haber ve Kalenin Sesi gazetelerinde hata oranı aynıdır.

Aşağıda fiilimsi eksikliği, fiilimsi uyumsuzluğuna ilişkin gazetelerde bulunan örnekler verilmiştir:

1. Böylece hazinelerin bitmeyen bilmeyen yolculuğu yeniden başlar.

(Aynalı Pazar, 6 Aralık 2009)

(*Böylece hazinelerin bitmek bilmeyen yolculuğu yeniden başlar.*)

2. Hâlbuki tedbirli davranıp yanlarına kalın kıyafetler almaları ve bol miktarda tüketecekleri C vitamini ile birçok hastalığı önleyebilirler.

(Boğaz Vitamin, 29 Aralık 2009)

(*Hâlbuki tedbirli davranıp yanlarına kalın kıyafetler alarak ve bol miktarda C vitamini tüketerek birçok hastalığı önleyebilirler.*)

3. Buna kendi gücümüzü de katarak çok önemli.

(Burası Çanakkale, 10 Aralık 2009)

(*Buna kendi gücümüzü de katmamız çok önemli.*)

4. Çocuklar yolumuz daha çok uzun onun için daha iyi çalışmak ve bazı şeyleri daha iyi algılamalı önemlidir.

(Burası Çanakkale, 8 Aralık 2009)

(*Çocuklar yolumuz daha çok uzun onun için daha iyi çalışmak ve bazı şeyleri daha iyi algılamak önemlidir.*)

5. Belediye Meclisi'nde bir çalışmak yaptık.

(Gazete Boğaz, 26 Aralık 2009)

(*Belediye Meclisi'nde bir çalışma yaptık.*)

4.3.17. Gereksiz Yardımcı Fiiller/ Fiilimsiler

Gereksiz yardımcı fiiller/ fiilimsilerle ilgili veriler, Tablo 21'de gösterilmiştir.

Tablo 21: Gereksiz Yardımcı Fiiller/ Fiilimsiler

Gazetenin Adı	Nüsha Sayısı	Bulunan Hata Sayısı	Nüsha Başına Düşen Hata Sayısı
Aynalı Pazar	4	1	0,25
Gündem	27	3	0,11
Burası Çanakkale	27	3	0,11
Olay	26	2	0,08
Gazete Boğaz	27	1	0,04
Çanakkale Yaşam	27	1	0,04
Kalenin Sesi	27	1	0,04
Çanakkale Haber	27	-	0
Boğaz Vitamin	27	-	0

Kalem	27	-	0
Kamuoyu	4	-	0

Gereksiz yardımcı fiiller/ fiilimsiler Aynalı Pazar'da 1 (0,25), Gündem'de 3 (0,11), Burası Çanakkale'de 3 (0,11), Olay'da 2 (0,08), Gazete Boğaz'da 1 (0,04), Çanakkale Yaşam'da 1 (0,04), Kalenin Sesi 1 (0,04)'dir. Çanakkale Haber, Boğaz Vitamin, Kalem, Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır.

Gereksiz yardımcı fiiller/ fiilimsiler bulunduğu hata sayısı 7'dir. Bu anlatım bozukluğunun bulunmadığı gazete sayısı 4'tür. En fazla hata Gündem ile Burası Çanakkale gazetelerinde yer almaktadır. Aynalı Pazar, Gazete Boğaz, Çanakkale Yaşam ile Kalenin Sesi gazetelerinde hata sayısı aynıdır. Çanakkale Haber, Boğaz Vitamin, Kalem ve Kamuoyu gazetelerinde bu anlatım bozukluğu bulunmamıştır.

Aşağıda gereksiz yardımcı fiiller/ fiilimsilere ilişkin gazetelerde bulunan örnekler verilmiştir:

1.Biz her şeye rağmen eczanelerle 16 Ocak tarihine kadar sözleşme yapılacağını umut ediyor, markette ilaç satımına izin verilmeyeceğini umuyoruz.

(Çanakkale Olay, 29 Aralık 2009)

(Biz her şeye rağmen eczanelerle 16 Ocak tarihine kadar sözleşme yapılacağını, markette ilaç satımına izin verilmeyeceğini umuyoruz.)

2.Türk Hava Kurumu (THK) Çan Şubesi'ne, Kurban Bayramı'nda 3256 adet kurban derisi bağışında bulunuldu.

(Burası Çanakkale, 4 Aralık 2009)

(Türk Hava Kurumu (THK) Çan Şubesi'ne, Kurban Bayramı'nda 3256 adet kurban derisi bağışlandı.)

3. Sarıyer ile Çanakkale Dardanelspor U-18 takımları arasında oynanan maç, Çayırbaşı Stadında oynandı.

(Gündem, 30 Aralık 2009)

(Sarıyer ile Çanakkale Dardanelspor U-18 takımları arasındaki maç, Çayırbaşı Stadında oynandı.)

4. Bir türlü onarım yapılmayan testi için vatandaşlar tepki gösteriyor.

(Gazete Boğaz, 21 Aralık 2009)

(Bir türlü onarılmayan testi için vatandaşlar tepki gösteriyor.)

5. Panele konuşmacı olarak katılan Akdeniz Üniversitesi Biyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Battal Çıplak, Ahi Evran Üniversitesi Antropoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Erksin Güleç, Cumhuriyet Üniversitesi Biyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hasan Hüseyin Başbüyük ve ÇOMÜ Tıp Fakültesi Temel Tıp Bilimleri Bölüm Başkanı Prof. Dr. Mahmut Çoşkun katıldı.

(Aynalı Pazar, 20 Aralık 2009)

(Panele konuşmacı olarak Akdeniz Üniversitesi Biyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Battal Çıplak, Ahi Evran Üniversitesi Antropoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Erksin Güleç, Cumhuriyet Üniversitesi Biyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hasan Hüseyin Başbüyük ve ÇOMÜ Tıp Fakültesi Temel Tıp Bilimleri Bölüm Başkanı Prof. Dr. Mahmut Çoşkun katıldı.)

4.3.18. Tamlama Yanlışları

Tamlama yanlışlarıyla ilgili veriler, Tablo 22’de gösterilmiştir.

Tablo 22: Tamlama Yanlışları

Gazetenin Adı	Nüsha Sayısı	Bulunan Hata Sayısı	Nüsha Başına Düşen Hata Sayısı
Kalenin Sesi	27	18	0,67
Gündem	27	13	0,48
Çanakkale Yaşam	27	12	0,44
Olay	26	10	0,38
Burası Çanakkale	27	8	0,30
Boğaz Vitamin	27	8	0,30
Kalem	27	7	0,26
Gazete Boğaz	27	7	0,26

Çanakkale Haber	27	6	0,22
Aynalı Pazar	4	4	1,00
Kamuoyu	4	-	0

Tamlama yanlışları Kalenin Sesi'nde 18 (0,67), Gündem'de 13 (0,48), Çanakkale Yaşam'da 12 (0,44), Olay'da 10 (0,38), Burası Çanakkale 8 (0,30), Boğaz Vitamin'de 8 (0,30), Kalem'de 7 (0,26), Gazete Boğaz'da 7 (0,26), Çanakkale Haber'de 6 (0,22), Aynalı Pazar'da 4 (1,00)'tür. Kamuoyu gazetesinde hata bulunmamaktadır.

Tamlama yanlışlarının olduğu gazete sayısı 10'dur. Hatanın bulunmadığı gazete sayısı 1'dir. En fazla anlatım bozukluğu bulunan gazete Kalenin Sesi iken en az hata bulunan gazete ise Aynalı Pazar'dır. Kamuoyu gazetesinde bu anlatım bozukluğuna rastlanmamıştır. Boğaz Vitamin ile Burası Çanakkale gazetelerinin hata oranı aynıdır. Gazete Boğaz ve Kalem gazetelerinin hata oranı aynıdır.

Aşağıda tamlama yanlışlarına ilişkin gazetelerde bulunan örnekler verilmiştir:

1. Başka takımların isimlerinin bizim için önemli değil.

(Çanakkale Gündem, 3 Aralık 2009)

(*Başka takımların isimleri bizim için önemli değil.*)

2.Ömercioğlu, köprüye değil ancak yerine karşı olduklarını ifade etti.

(Kalenin Sesi, 2 Aralık 2009)

(*Ömercioğlu, köprüye değil ancak köprüünün yerine karşı olduklarını ifade etti.*)

3.Bahçesi o kadar büyüktü ki, sokaktan baktığınızda evi göremezdiniz.

(Kalem, 12 Aralık 2009)

(*Evin bahçesi o kadar büyüktü ki, sokaktan baktığınızda evi göremezdiniz.*)

4.Daha sonra Biga Meslek Yüksekokulu yetkilileri, Biga Huzurevi'nde kalan yaşlıları ziyaret ederek bayramlarını kutladılar.

(Burası Çanakkale, 2 Aralık 2009)

(*Daha sonra Biga Meslek Yüksekokulu yetkilileri, Biga Huzurevi'nde kalan yaşlıları ziyaret ederek onların(yaşlıların) bayramlarını kutladılar.*)

5.Bozcaada'daki hayvanlar sağlık kontrolünden geçirildi, aşıları yapıldı.

(Çanakkale Yaşam, 7 Aralık 2009)

(*Bozcaada'daki hayvanlar sağlık kontrolünden geçirildi, hayvanların aşıları yapıldı.*)

4.3.19. Ek Eksikliği

Ek eksikliğiyle ilgili veriler, Tablo 23'te gösterilmiştir.

Tablo 23: Ek Eksikliği

Gazetenin Adı	Nüsha Sayısı	Bulunan Hata Sayısı	Nüsha Başına Düşen Hata Sayısı
anakkale Yaşam	27	29	1,07
Olay	26	26	1,00
Gündem	27	23	0,85
Kalem	27	21	0,78
Kalenin Sesi	27	20	0,74
Gazete Boğaz	27	16	0,59
Aynalı Pazar	4	2	0,50
anakkale Haber	27	9	0,33
Kamuoyu	4	1	0,25
Burası Çanakkale	27	6	0,22
Boğaz Vitamin	27	4	0,15

Ek eksikliği Çanakkale Yaşam'da 29 (1,07), Olay'da 26 (1,00), Gündem'de 23 (0,85), Kalem'de 21 (0,78), Kalenin Sesi'nde 20 (0,74), Gazete Boğaz'da 16 (0,59), Aynalı Pazar'da 2 (0,50), Çanakkale Haber'de 9 (0,33), Kamuoyu'nda 1 (0,25), Burası Çanakkale'de 6 (0,22), Boğaz Vitamin'de 4 (0,15)'dir.

Ek eksikliği bulunan gazete sayısı 11'dir. En fazla hata yapan gazete Çanakkale Yaşam iken en az hata yapan gazete Kamuoyu'dur.

Aşağıda ek eksikliğine ilişkin gazetelerde bulunan örnekler verilmiştir:

1.Liderliğini Şişli Belediye Başkanı Mustafa Sarıgül'ün yaptığı Türkiye Değişim Hareketi (TDH) Çanakkale İl Başkanı Tuygan Çalikoğlu, Çan ilçe temsilcisi Adem Yonar ve partilileri ziyaret etti.

(Aynalı Pazar, 6 Aralık 2009)

(Liderliğini Şişli Belediye Başkanı Mustafa Sarıgül'ün yaptığı Türkiye Değişim Hareketi (TDH) Çanakkale İl Başkanı Tuygan Çalikoğlu, Çan ilçe temsilcisi Adem Yonar'ı ve partilileri ziyaret etti.)

2.Yürükçü, "Biz sadece iskeleye yanaşan tekneler ile ilgili yaptırım yetkimiz var." dedi.

(Çanakkale Olay, 11 Aralık 2009)

(Yürükçü, "Bizim sadece iskeleye yanaşan tekneler ile ilgili yaptırım yetkimiz var." dedi.)

3. Fabrikanın üretime başladı bildirildi.

(Çanakkale Yaşam, 1 Aralık 2009)

(Fabrikanın üretime başladığı bildirildi.)

4. Çanakkale'deki futbol hayatı anlattı.

(Kalenin Sesi, 18 Aralık 2009)

(Çanakkale'deki futbol hayatını anlattı.)

5.Valimiz bugün olay yerin gitti.

(Gazete Boğaz, 1 Aralık 2009)

(Valimiz bugün olay yerine gitti.)

4.3.20. Ek Fazlalığı

Ek fazlalığıyla ilgili veriler, Tablo 24'te gösterilmiştir.

Tablo 24: Ek Fazlalığı

Gazetenin Adı	Nüsha Sayısı	Bulunan Hata Sayısı	Nüsha Başına Düşen Hata Sayısı
Aynalı Pazar	4	5	1,25
Kalenin Sesi	27	22	0,81
Kalem	27	22	0,81
Çanakkale Yaşam	27	18	0,67
Gazete Boğaz	27	16	0,59
Kamuoyu	4	2	0,50
Gündem	27	12	0,44
Olay	26	11	0,42
Çanakkale Haber	27	11	0,41
Burası Çanakkale	27	8	0,30
Boğaz Vitamin	27	2	0,07

Ek fazlalılığı, Aynalı Pazar'da 5 (1,25), Kalenin Sesi'nde 22 (0,81), Kalem'de 22 (0,81), Çanakkale Yaşam'da 18 (0,67), Gazete Boğaz'da 16 (0,59), Kamuoyu'nda 2 (0,50), Gündem'de 12 (0,44), Olay'da 11 (0,42), Çanakkale Haber'de 11 (0,41), Burası Çanakkale'de 8 (0,30), Boğaz Vitamin'de 2 (0,07)'dir.

Bütün gazetelerde bu anlatım bozukluğuna rastlanırken en fazla hatanın bulunduğu gazete Kalenin Sesi ve Kalem'dir. En az hatanın bulunduğu gazete ise Kamuoyu'dur. Kalenin Sesi ve Kalem gazetelerinde, hata oranı aynıdır. Olay ve Çanakkale Haber gazetelerinde, hata oranı aynıdır.

Aşağıda ek fazlalılığına ilişkin gazetelerde bulunan örnekler verilmiştir:

1. Çanakkale Dardanelspor'un çalışmalarına Barbaros Tesisleri'nde devam ediyor.

(Çanakkale Gündem, 3 Aralık 2009)

(Çanakkale Dardanelspor, çalışmalarına Barbaros Tesisleri'nde devam ediyor.)

2. Balıkların müzede sergileniyor.

(Çanakkale Yaşam, 2 Aralık 2009)

(Balıklar, müzede sergileniyor.)

3. İlk önce sevdiğimi kişilere yardım ederim.

(Boğaz Vitamin, 23 Aralık 2009)

(İlk önce sevdiğim kişilere yardım ederim.)

4.O yüzden gazeteye yönetimini zor durumda bırakmamak için araştırmalarımı son vermiştim.

(Kalem, 2 Aralık 2009)

(O yüzden gazete yönetimini zor durumda bırakmamak için araştırmalarımı son vermiştim.)

5.Düzenlenen törenine 2. Kolordu Komutanı Korgeneral Necati Özbahadır ve davetliler katıldı.

(Kalenin Sesi, 1 Aralık 2009)

(Düzenlenen törene 2. Kolordu Komutanı Korgeneral Necati Özbahadır ve davetliler katıldı.)

4.3.21. Ekin Yanlış Kullanımı

Ekin yanlış kullanımıyla ilgili veriler, Tablo 25'te gösterilmiştir.

Tablo 25: Ekin Yanlış Kullanımı

Gazetenin Adı	Nüsha Sayısı	Bulunan Hata Sayısı	Nüsha Başına Düşen Hata Sayısı
Kalenin Sesi	27	17	0,63
Kalem	27	13	0,48
Çanakkale Yaşam	27	11	0,41
Olay	26	9	0,35
Gündem	27	7	0,26
Kamuoyu	4	1	0,25
Gazete Boğaz	27	6	0,22

Burası Çanakkale	27	4	0,15
Çanakkale Haber	27	3	0,11
Boğaz Vitamin	27	2	0,07
Aynalı Pazar	4	-	0

Ekin yanlış kullanımı Kalenin Sesi'nde 17 (0,63), Kalem'de 13 (0,48), Çanakkale Yaşam'da 11 (0,41), Olay'da 9 (0,35), Gündem'de 7 (0,26), Kamuoyu'nda 1 (0,25), Gazete Boğaz'da 6 (0,22), Burası Çanakkale 4 (0,15), Çanakkale Haber'de 3 (0,11), Boğaz Vitamin'de 2 (0,07)'dir. Aynalı Pazar'da ekin yanlış kullanımı ile ilgili hata bulunmamaktadır.

Eki yanlış kullanan gazete sayısı 10'dur. En fazla hatanın bulunduğu gazete Kalenin Sesi, en az hatanın bulunduğu gazete Kamuoyu iken Aynalı Pazar'da bu anlatım bozukluğuna rastlanmamıştır.

Aşağıda ekin yanlış kullanımına ilişkin gazetelerde bulunan örnekler verilmiştir:

1. Çatının ana yola uçmasını ise bayrak direkleri engel oldu.

(Burası Çanakkale, 22 Aralık 2009)

(Çatının ana yola uçmasına ise bayrak direkleri engel oldu.)

2. Eylemi bizlerde destek vereceğiz.

(Çanakkale Olay, 4 Aralık 2009)

(Eyleme bizler de destek vereceğiz.)

3. Sakatlıkları süren Hüseyin ile Raif de takımdaki yerlerine alamayacak.

(Kalenin Sesi, 3 Aralık 2009)

(Sakatlıkları süren Hüseyin ile Raif de takımdaki yerlerini alamayacak.)

4. Türk Anneler Derneğine ziyaret ettik.

(Çanakkale Yaşam, 16 Aralık 2009)

(Türk Anneler Derneğini ziyaret ettik.)

5.Komisyonun raporu doğrultusunda meclis üyeleri pazarın taşınıp taşınmayacağını karar verecek.

(Çanakkale Gündem, 17 Aralık 2009)

(Komisyonun raporu doğrultusunda meclis üyeleri pazarın taşınıp taşınmayacağına karar verecek.)

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.Sonuçlar

Bu araştırmada yerel gazetelerdeki anlatım bozuklukları; anlatım bozukluklarının görülme sıklığı, türlerine göre anlatım bozuklukları, gazetelere göre anlatım bozukluklarının görülme sıklıkları belirlenmiştir.

9 günlük, 2 haftalık gazete olmak üzere toplam 11 gazetenin 250 nüshası belirlenen alt problemler dâhilinde değerlendirilmiştir. Anlamla ilgili anlatım bozuklukları şu başlıklar altında incelenmiştir: Sözcüğün gereksiz kullanımı, birbiriyle karıştırılan sözcükler, sözcüğün yanlış yerde kullanılması, anlamca çelişen sözcüklerin birlikte kullanılması, düşünme ve mantık hataları, atasözü ve deyimlerin yanlış kullanılması, noktalama işaretlerinin yanlış kullanılması, özentili kullanımlar/ yabancı sözcük kullanımı. Dil bilgisi ile ilgili anlatım bozuklukları ise şu başlıklar altında incelenmiştir: Özne eksikliği, özne-yüklem uyumsuzluğu, çatı uyuşmazlığı, nesne eksikliği, dolaylı tümleşik eksikliği, edat ve bağlaçlarla ilgili yanlışlıklar, yardımcı fiil eksikliği, fiilimsi eksikliği/ fiilimsi uyuşmazlığı, gereksiz yardımcı fiiller/ fiilimsiler, tamlama yanlışları, ek eksikliği, ek fazlalığı, ekin yanlış kullanımı.

İncelenen 250 nüshada toplam 953 anlatım bozukluğu bulunmuştur. Anlamla ilgili bulunan anlatım bozukluğu sayısı 206'dır. Anlamla ilgili anlatım bozukluklarında en fazla hata, sözcüğün gereksiz kullanımında görülmüştür. Sözcüğün gereksiz kullanımı ile ilgili bulunan hata sayısı 81'dir. Anlamla ilgili anlatım bozukluklarında en az hata ise anlamca çelişen sözcüklerin birlikte kullanımında görülmüştür. Anlamca çelişen sözcüklerin birlikte kullanımı ile ilgili bulunan hata sayısı 1'dir. Dil bilgisi ile ilgili bulunan anlatım bozukluğu sayısı 747'dir. Dil bilgisi ile ilgili anlatım bozukluklarında en fazla hata, ek eksikliği olarak görülmüştür. Ek eksikliği ile ilgili bulunan hata sayısı 157'dir. Dil bilgisi ile ilgili anlatım bozukluklarında en az hata yardımcı fiil eksikliği başlığında görülmüştür. Yardımcı fiil eksikliği ile ilgili bulunan hata sayısı 1'dir.

Anlamla ilgili anlatım bozukluklarının gazetelerde görülme sıklığı şöyledir:

Gazetelerde sözcüğün gereksiz kullanım sayısının Gereksiz sözcük kullanımı, Olay'da 16, Kamuoyu'nda 2, Gündem'de 13, Gazete Boğaz'da 11, Çanakkale Yaşam'da

11, Kalenin Sesi'nde 9, Aynalı Pazar'da 1, Burası Çanakkale'de 6, Kalem'de 5, Boğaz Vitamin'de 4, Çanakkale Haber'de 3 olduğu görülmektedir. Gazetelerde gereksiz sözcük kullanma konusunda yapılan toplam anlatım bozukluğu sayısı 81'dir.

Gazetelerde birbiriyle karıştırılan sözcüklerin sayısı Kalem'de 16, Çanakkale Yaşam'da 6, Gazete Boğaz'da 4, Olay'da 3, Gündem'de 3, Boğaz Vitamin'de 2, Burası Çanakkale'de 2, Kalenin Sesi'nde 2'dir. Aynalı Pazar, Çanakkale Haber ve Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır. Bütün gazetelerde birbiriyle karıştırılan sözcükler - sözcüğün anlam inceliğine dikkat edilmemesi- konusunda yapılan anlatım bozukluğu sayısı 38'dir.

Özenti kullanımlar/yabancı sözcük kullanım konusunda yapılan hata sayısının Kalem'de 11, Olay'da 9, Kalenin Sesi 4, Çanakkale Yaşam'da 3, Gündem'de 3, Çanakkale Haber'de 3, Boğaz Vitamin'de 1, Burası Çanakkale'de 1, Gazete Boğaz'da 1 olduğu görülmektedir. Aynalı Pazar ve Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır. Gazetelerde özenti kullanımlar/yabancı sözcük kullanım konusunda yapılan hata sayısı 36'dır.

Sözcüğün yanlış yerde kullanılması sayısı Olay'da 11, Aynalı Pazar'da 1, Çanakkale Yaşam'da 3, Gündem'de 2, Burası Çanakkale'de 1, Kalenin Sesi'nde 1 olduğu görülmektedir. Boğaz Vitamin, Çanakkale Haber, Gazete Boğaz, Kalem, Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır. Sözcüğün yanlış yerde kullanılması konusunda gazetelerdeki toplam sayı 19'dur.

Gazetelerde düşünme ve mantık hata konusunda yapılmış hata sayısının Olay'da 8, Kamuoyu'nda 1, Çanakkale Yaşam 5, Çanakkale Haber 1, Burası Çanakkale 1, Kalem 1, Gazete Boğaz'da 1, olduğu görülmektedir. Gündem, Kalenin Sesi, Boğaz Vitamin ve Aynalı Pazar gazetelerinde hata bulunmamaktadır. Bütün gazetelerde düşünme ve mantık konusunda yapılmış toplam hata sayısı 18'dir.

Noktalama işaretlerinin yanlış kullanılması konusunda gazetelerdeki hata sayısı Gündem'de 4, Olay'da 2, Çanakkale Yaşam'da 1, Çanakkale Haber 1 olduğu görülmektedir. Aynalı Pazar, Boğaz Vitamin, Burası Çanakkale, Gazete Boğaz, Kalem, Kalenin Sesi ve Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır. Bütün gazetelerde noktalama işaretlerinin yanlış kullanılması konusunda toplam hata sayısı 8'dir.

Gazetelerde atasözü ve deyimlerin yanlış kullanılması konusunda hata sayısının Kalem’de 4, Olay’da 1 olduğu görülmektedir. Aynalı Pazar, Boğaz Vitamin, Burası Çanakkale, Çanakkale Haber, Çanakkale Yaşam, Gündem, Gazete Boğaz, Kalenin Sesi, ve Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır. Bütün gazetelerde atasözü ve deyimlerin yanlış kullanımında yapılmış olan toplam hata sayısı ise 5’tir.

Gazetede anlamca çelişen sözcüklerin birlikte kullanım sayısının Kalem’de 1 olduğu görülmektedir. Diğer gazetelerde anlamca çelişen sözcüklerin kullanılmasına dair bir hata görülmemektedir. Gazetelerde anlamca çelişen sözcüklerin birlikte kullanılması konusunda yapılmış toplam hata sayısı 1’dir.

Dil bilgisi ile ilgili anlatım bozukluklarının gazetelerde görülme sıklığı şöyledir:

Gazetelerde ek eksikliği konusunda yapılan hata sayısı Çanakkale Yaşam’da 29, Olay’da 26, Gündem’de 23, Kalem’de 21, Kalenin Sesi’nde 20, Gazete Boğaz’da 16, Çanakkale Haber’de 9, Burası Çanakkale’de 6, Boğaz Vitamin’de 4, Aynalı Pazar’da 2, Kamuoyu’nda 1’dir. Ek eksikliği konusunda gazetelerde yapılan toplam hata sayısı 157’dir.

Gazetelerde ek fazlalılığı konusunda yapılan hata sayısı şöyledir: Aynalı Pazar’da 5, Kalenin Sesi’nde 22, Kalem’de 22, Çanakkale Yaşam’da 18, Gazete Boğaz’da 16, Kamuoyu’nda 2, Gündem’de 12, Olay’da 11, Çanakkale Haber’de 11, Burası Çanakkale’de 8, Boğaz Vitamin’de 2’dir. Ek fazlalılığı konusunda gazetelerde yapılan toplam hata sayısı 129’dur.

Dolaylı tümleç eksikliği konusunda yapılan hata sayısı şöyledir: Kalem’de 27, Çanakkale Yaşam’da 20, Gündem’de 12, Kalenin Sesi’nde 11, Burası Çanakkale’de 7, Aynalı Pazar’da 1, Olay’da 6, Çanakkale Haber’de 5, Boğaz Vitamin’de 4, Gazete Boğaz’da 4’tür. Kamuoyu gazetesinde hata bulunmamaktadır. Dolaylı tümleç konusunda gazetelerde yapılan toplam hata sayısı 97’dir.

Gazetelerde tamlama yanlışları konusunda yapılan hata sayısı şöyledir: Kalenin Sesi’nde 18, Gündem’de 13, Çanakkale Yaşam’da 12, Olay’da 10, Burası Çanakkale 8, Boğaz Vitamin’de 8, Kalem’de 7, Gazete Boğaz’da 7, Çanakkale Haber’de 6, Aynalı Pazar’da 4’tür. Kamuoyu gazetesinde tamlama yanlışları ile ilgili hata bulunmamaktadır. Tamlama yanlışları konusunda gazetelerde yapılan toplam hata sayısı ise 93’tür.

Gazetelerde ekin yanlış kullanımı konusunda yapılan hata sayısı Kalenin Sesi'nde 17, Kalem'de 13, Çanakkale Yaşam'da 11, Olay'da 9, Gündem'de 7, Kamuoyu'nda 1, Gazete Boğaz'da 6, Burası Çanakkale 4, Çanakkale Haber'de 3, Boğaz Vitamin'de 2, olduğu görülmektedir. Aynalı Pazar'da ekin yanlış kullanımı ile ilgili hata bulunmamaktadır. Gazetelerde ekin yanlış kullanımı konusunda yapılan toplam hata sayısı 73'tür.

Gazetelerde nesne eksikliği konusunda yapılan hata sayısı Kalem'de 19, Çanakkale Yaşam'da 14, Kalenin Sesi'nde 7, Olay'da 5, Gündem'de 5, Çanakkale Haber'de 4, Boğaz Vitamin'de 2, Gazete Boğaz'da 1'dir. Burası Çanakkale, Aynalı Pazar ve Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır. Nesne eksikliği konusunda yapılan toplam hata sayısı 57'dir.

Gazetelerde çatı uyumsuzluğu konusunda yapılan hata sayısının Kalenin Sesi'nde 11, Çanakkale Yaşam'da 10, Olay'da 10, Kamuoyu'nda 1, Burası Çanakkale'de 6, Gazete Boğaz'da 5, Gündem'de 4, Çanakkale Haber'de 3, Kalem'de 3, Boğaz Vitamin'de 2 olduğu görülmektedir. Aynalı Pazar gazetesinde hata bulunmamaktadır. Çatı uyumsuzluğu konusunda gazetelerde yapılan toplam hata sayısı 55'dir.

Gazetelerde edat ve bağlaçlarla ilgili yapılan hata sayısı şöyledir: Gündem'de 11, Kalem'de 8, Kamuoyu'nda 1, Kalenin Sesi 4, Olay'da 4, Çanakkale Yaşam'da 3, Gazete Boğaz'da 3, Burası Çanakkale'de 1, Çanakkale Haber'de 1'dir. Aynalı Pazar, Boğaz Vitamin gazetelerinde edat ve bağlaçlarla ilgili hata bulunmamaktadır. Edat ve bağlaçlarla ilgili gazetelerde yapılan toplam hata sayısı 36'dır.

Gazetelerde fiilimsi eksikliği, fiilimsi uyumsuzluğu konusunda yapılan hata sayısı Aynalı Pazar'da 1, Olay'da 4, Gündem'de 4, Burası Çanakkale'de 3, Gazete Boğaz'da 2, Çanakkale Yaşam'da 2, Boğaz Vitamin'de 1, Çanakkale Haber'de 1, Kalenin Sesi'nde 1'dir. Kalem ve Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır. Fiilimsi eksikliği, fiilimsi uyumsuzluğu konusunda gazetelerde yapılan toplam hata sayısı 19'dur.

Gazetelerde özne-yüklem uyumsuzluğu konusunda yapılan hata sayısı Gazete Boğaz'da 3, Çanakkale Yaşam'da 2, Burası Çanakkale'de 2, Boğaz Vitamin'de 2, Olay 2, Kalem'de 1, Kalenin Sesi 1, Kamuoyu 1'dir. Aynalı Pazar, Çanakkale Haber, Gündem gazetelerinde özne-yüklem uyumsuzluğu konusunda hata bulunmamaktadır. Özne- yüklem uyumsuzluğu konusunda gazetelerde yapılan toplam hata sayısı 14'tür.

Gazetelerde gereksiz yardımcı fiiller/ fiilimsiler konusunda yapılan hata sayısı Aynalı Pazar'da 1, Gündem'de 3, Burası Çanakkale'de 3, Olay'da 2, Gazete Boğaz'da 1, Çanakkale Yaşam'da 1, Kalenin Sesi 1'dir. Çanakkale Haber, Boğaz Vitamin, Kalem, Kamuoyu gazetelerinde hata bulunmamaktadır. Gereksiz yardımcı fiiller/ fiilimsiler konusunda gazetelerde yapılan toplam hata sayısı ise 12'dir.

Özne eksikliği konusunda yapılan hata sayısı Olay'da 2, Çanakkale Yaşam'da 1, Kalenin Sesi 1'dir. Aynalı Pazar, Boğaz Vitamin, Burası Çanakkale, Çanakkale Haber, Gazete Boğaz, Gündem, Kalem ve Kamuoyu gazetelerinde özne eksikliği ile ilgili hata bulunmamaktadır. Bütün gazetelerde özne eksikliği konusunda yapılan toplam hata sayısı 4'tür.

Gazetelerde yardımcı fiil eksikliği konusunda yapılan hata sayısı Burası Çanakkale'de 1'dir. Aynalı Pazar, Boğaz Vitamin, Çanakkale Haber, Çanakkale Yaşam, Gazete Boğaz, Gündem, Kalem, Kalenin Sesi, Kamuoyu ve Olay gazetelerinde yardımcı fiil eksikliği ile ilgili hata bulunmamaktadır. Gazetelerde yardımcı fiil eksikliği konusunda yapılan toplam hata sayısı 1'dir.

Gazetelerde en fazla görülen anlatım bozukluğu ek eksikliğidir. Ek eksikliği ile ilgili bulunan hata sayısı 157'dir. Ek eksikliğini takip eden bir diğer anlatım bozukluğu da ek fazlalığıdır. Ek fazlalığı ile ilgili bulunan hata sayısı 129'dur. Gazetelerde eklerle ilgili yanlışlardan en sonra en fazla dolaylı tümleç eksikliğine rastlanmaktadır. Dolaylı tümleç eksikliği ile ilgili bulunan hata sayısı 97'dir. Dördüncü sırada ise tamlama yanlışları ile ilgili 93 hata görülmektedir.

Gazetelerde en az görülen anlatım bozukluğu ise anlamca çelişen sözcüklerin birlikte kullanılması ile yardımcı fiil eksikliğidir. Anlamca çelişen sözcüklerin birlikte kullanılması ile ilgili 1 hata bulunmuştur. Yardımcı fiil eksikliği ile ilgili bulunan anlatım bozukluğu sayısı 1'dir.

5.2. Öneriler

- Kitle iletişim araçlarında dil kullanımına gereken özen gösterilmelidir. Kitle iletişim aracılığıyla topluma ulaşan herkes, dilin doğru kullanımı konusunda belli bir eğitimden geçirilmeli, aralıklarla hizmet içi eğitim almalıdır.

- Gazeteler başta olmak üzere birçok kitle iletişim araçlarında kullanılan dilin sürekli değişimi ve yerleşmesi "dil denetimi" göreviyle bazı kuruluşların olmasını gerekli

kılmaktadır. Türk Dil Kurumuna bağı olarak kurulabilecek bu kuruluşlar yerelde ve özelde dil duyarlılığı konusunda çalışma yapabilir.

- Yazılı basında yazılar, baskıya verilmeden önce gazetelerde Türkçe ile ilgili kurulacak bir komisyon tarafından denetlenmeli, gözden geçirilmelidir.

- Bireylere temelden başlayarak ana dili öğretilmelidir; ana dili sevgisi verilmelidir. Böylelikle eğitilmiş, Türkçeyi doğru kullanan, dil bilinci yüksek bireyler yetişecektir. Bu da kitle iletişim araçlarının olumsuz etkilerini azaltacaktır çünkü ülkemizde herkes kitle iletişim araçlarını takip etmektedir.

- Yazılı medyanın insanlar üzerindeki etkisi unutulmamalıdır. Edebiyatçılar, gazeteciler, sanatçılar, yazarlar, dili diğer bireylere göre daha doğru ve güzel kullanmalıdır. Kitlelere ulaşma sayılarını da ön planda tutup bu konuda toplumda önde gelen temsilciler olduklarını unutmamalıdır.

- Türkçeyi iyi öğretebilmek için başta Türkçe ve Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenleri olmak üzere bütün öğretmenler dil konusunda duyarlı olmalıdır. Öğretmenler, Türkçeyi dikkatli kullanmalı, bireylere örnek olmalıdır. Özellikle Türkçe ve Edebiyat derslerinde yazılı anlatıma önem verilmeli, yazı çalışması yapılmalıdır. Yazı çalışmalarında görülen anlatım bozuklukları hemen düzeltilmeli ve öğrenciye açıklanmalıdır. Anlatım bozukluğu konusu, uygulamaya dönük metotlarla öğrenciye öğretilmelidir. Öğrencilerin anlatım bozukluğu içermeyen cümleler kurmaları sağlanmalıdır. Bunun geleceğe yapılan bir yatırım olduğu unutulmamalıdır.

- Eğitim Fakültelerinin Türkçe ve sınıf öğretmenliği bölümlerinde okuyan öğretmen adaylarına dil bilgisi konularına hâkim olabilmeleri için dersler verilmelidir. Ayrıca bu derslerde, dil bilgisi konularını öğrencilere hangi yöntem ve teknikle nasıl daha etkili anlatabilecekleri de öğretilmelidir. Öğretmen adayları, dil bilgisi konularına hâkim, diğer dil becerilerinde de bu bilgileri kullanacak yeterliliğe sahip olarak yetiştirilmelidir.

- Gazetelerde görülen en yaygın anlatım bozukluklarından biri de gereksiz sözcük kullanımınıdır. Gereksiz sözcük kullanımını engellemek için öncelikle okullarda sözcük hazinesi geliştirme çalışmaları yapılmalıdır. Unutulmaması gereken bir nokta var ki temelden gelen bir sözcük hazinesi zamanla daha fazla gelişecektir. Kişi, duygu ve düşüncelerini anlatırken sözcüklerin anlamlarını, inceliklerini bilip sözcükleri yerli yerinde kullanacaktır.

- Bireylere dil bilgisi sistemli, düzenli bir biçimde verilmelidir. Dil bilgisi kuralları ezberletilmemeli, dilimizin inceliklerinden yararlanılarak bireylere verilmelidir. Bireyler, dil bilgisi derslerinde öğrendiklerini uygulamalıdır; yazılı çalışmalar yapmalıdır. Anlatım bozuklukları konusu farklı yöntem ve teknikler ile öğretilmelidir.

- Anlatım bozukluklarının giderilmesinde geri bildirim önemlidir. Anlatım bozukluğu yapıldığı anda düzeltilmelidir. Bireylerin yanlışlarını hemen görmeleri ve düzeltmeleri için bireylere belli bir süre verilmeli ve yanlışlar tekrar kontrol edilmelidir. Böylelikle bu konuda daha bilinçli ve dikkatli bireyler yetiştirilecektir.

- Dilin kazanımı, gelişimi ve korunması konusunda devletin izlediği millî bir politika olmalıdır. Devleti yönetmede söz sahibi olanlar dile sahip çıkmalı ve duyarlı olmalıdır. Herkes bu konuda sorumluluk hissetmeli, dil kullanımına dikkat etmelidir ki bireyler de sağlam bir dil sevgisi ve bilgisiyle yetişebilsin.

- Dili doğru kullanan birey, anlatım bozukluklarından arınmış doğru cümleler kurar. Böylelikle kendini doğru ifade etmiş olur. Kendini tam ve doğru ifade eden kişi toplum içinde sağlıklı ilişkiler kurar ve başarılı olur.

- Kişiyeye dil sevgisi aşılama, okuma bilinci kazandırmak amacıyla edebi metinler okutulmalıdır. Ders kitaplarındaki metinler gözden geçirilmeli, metinler büyük bir titizlikle seçilmelidir.

- Başta ailede olmak üzere okullarda okuma alışkanlığının kazandırılması gerekmektedir. Okuma oranının düşük olması yazılı anlatımlarda kendisi göstermektedir. Kalıp cümlelerden ileri gitmeyen metinler, gereksiz sözcük ve eklerin kullanımları, dil bilgisi yanlışları okuma oranı ile ilişkilidir. Bu nedenle ailelerden başlamak üzere okul öncesi ve sınıf öğretmenleri ile devam eden süreçte tüm öğretmenler üzerine düşeni yapmalıdır. Aileler ve öğretmenler bu konuda çocuklara, bireylere örnek olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adalı, Oya. *Anlamak ve Anlatmak*, Pan Yayıncılık, İstanbul 2009.
- Ağca, Hüseyin. *Yazılı Anlatım*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara 2006.
- Ağca, Hüseyin. *Sözlü ve Yazılı Anlatımda Türkçe'nin Kullanımı*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2001.
- Akbayır, Sıddık. *Dil ve Diksiyon Yazılı ve Sözlü Anlatım Bozuklukları*, Akçağ Yayınları, Ankara 2007.
- Aksan, Doğan. *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2007.
- Aksan, Doğan. *Türkiye Türkçesinin Dünyü, Bugünü, Yarını*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2007.
- Aksan, Doğan. *Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*, Engin Yayın Evi, Ankara 2006.
- Aksoy, Ömer Asım. *Dil Yanlışıları (2000 Sözüün Eleştirisi)*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 2008.
- Aksoy, Ömer Asım. *Dil Gerçeği*, Demircioğlu Matbaacılık, Ankara 2006.
- Aksoy, Ömer Asım. *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü Atasözleri Sözlüğü 1*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1995.
- Aksoy, Ömer Asım. *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü Deyimler Sözlüğü 2*, İnkılap Kitabevi, İstanbul 1995.
- Aksoy, Özlem; Cahit Kavcar; Ferhan Oğuzkan. *Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Anı Yayıncılık, Ankara 2009.
- Aktaş, Şerif; Osman Gündüz. *Yazılı ve Sözlü Anlatım Kompozisyon Sanatı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.
- Aktaş, Şerif; Osman Gündüz. *Yazılı ve Sözlü Anlatım Okuma- Dinleme Konuşma-Yazma*, Akçağ Yayınları, Ankara 2009.
- Akyol, Hayati; Ahmet Kırkkılıç. *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2007.

Arı, Gökhan; Alpaslan Okur; Cemal Yıldız; Yakup Yılmaz. *Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*, Pegem A Akademi, Ankara 2008.

Aristoteles. *Retorik* (Çev:Mehmet H. Doğan), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2008.

Ataç, Nurullah. *Karalama Defteri / Ararken*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2004.

Babacan, Mahmut. *Yazılı ve Sözlü Anlatım (Kompozisyon Bilgileri)*, Akademik Kitaplar, İstanbul 2009.

Bağcı Hasan, Türkçe Öğretmeni Adaylarının Yazılı Anlatım Derslerine Yönelik Tutumları İle Yazma Becerileri Üzerine Bir Araştırma (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2007, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Bahadır Hasan, Roman Hikaye ve Günlük Gazetelerdeki Anlatım Bozuklukları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2005, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Bahar Mehmet, Teorik Gramer Bilgisi İle Yazılı Anlatım Bozukluğu Arasındaki İlişki (İlköğretim İkinci Kademe Uşak Örneği) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2006, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.

Banguoğlu, Tahsin. *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu, Ankara 2004.

Balcı, Hülya Aşkın, “Yazılı Basında Anlam Bilim Sorunu”, *Kastamonu Eğitim Dergisi: Cilt: 17, No: 1 2009 s. 301-302.*

Baştürk, Mehmet. *Dil Edinim Kuramları ve Türkçenin Anadili Olarak Edinimi*, PegemA Yayıncılık, Ankara 2004.

Bilgin, Muhittin. *Anlamdan Anlatıma Türkçemiz*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2002.

Boz, Erdoğan; Gürer Gülsevin. *Türkçenin Çağdaş Sorunları*, Gazi Kitabevi, Ankara 2006.

Calp, Mehrali. *Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi*, Eğitim Kitabevi Yayınları, Konya 2007.

Demirel, Özcan. *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi*, Pegem A Yayıncılık, Ankara 2002.

Deniz, Kemalettin, “Yazılı Anlatım Becerileri Bakımından Köy ve Kent Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Durumu”, *Türklük Bilimi Araştırmaları: Türkçenin Öğretimi Özel Sayısı*, Sayı: 13, 2003 s. 233 255.

Dürüşken, Çiğdem. *Antik Çağ'da Doğan Bir Eğitim Sistemi Rhetorica Roma'da Rhetorica Eğitimi*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2001.

Ediskun, Haydar. *Türk Dilbilgisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2010.

Ergin, Muharrem. *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Basım, İstanbul 2004.

Erkul, Rasih. *Cümle ve Metin Bilgisi*, Tekin Matbaası, Manisa 2002.

Evren, Kerim. *Güncel Örneklerle Medyada Dil Yanlıları*, Alfa Yayınları, İstanbul 2007.

Gencan, Tahir Nejat. *Dilbilgisi*, Tek Ağaç Eylül Yayıncılık, Ankara 2007.

Gülensoy, Tuncer. *Türkçe El Kitabı*, Akçağ Yayınları, Ankara 2000.

Gülsevin, Gürer ve Erdoğan Boz. *Türk Dili ve Kompozisyon I-II*, Tablet Yayınları, Konya 2006.

Hatiboğlu, Necip. *Türk Dili Dersleri Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Akademi Kitabevi, Ankara 2005.

Hengirmen, Mehmet. *Türkçe Dilbilgisi*, Engin Yayınevi, Ankara 2007.

Hepçilingirler, Feyza. *Türkçe Dilbilgisi Öğretme Kitabı*, Everest Yayınları, İstanbul 2010.

Hepçilingirler, Feyza. *Dedim: “Ah”*, Everest Yayınları, İstanbul 2007.

Hunutlu, Ümit. Lise Birinci Sınıflarda Öğrencilerin Yaptıkları Anlatım Bozuklukları ve Bunların Giderilmesinde Kullanılan Metotlar (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007, Gazi Üniversitesi, Ankara.

İlaslan, Burcu. Ortaöğretim İkinci Sınıf Öğrencilerinde Görülen Yazılı Anlatım Bozuklukları ve Bu Bozuklukların Giderilmesi İçin Çeşitli Öneriler- Kalecik/ Pursaklar Örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Kantemir, Enise. *Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Engin Yayınevi, Ankara 1997.

Karaalioğlu, Seyit Kemal. *Sözlü/ Yazılı Kompozisyon Konuşmak ve Yazmak Sanatı*, İnkılap Kitabevi, İstanbul.

Karaalioğlu, Seyit Kemal. *Ortaokullar İçin Yazmak ve Konuşmak Sanatı*, İnkılap Kitabevi, İstanbul.

Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2008.

Kardaş Demet, Jandarma Astsubay Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Yazılı Anlatımları Üzerine Bir Araştırma (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Kiraz, Muammer. *Türkçe Dil ve Anlatım*, Kuşak Ofset Yayıncılık, İstanbul 2000.

Kongar, Emre. *Konsantremi Bozma! Medya ve Medyatik Türkçe Notları*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2006.

Kongar, Emre. *Yozlaşan Medya ve Yozlaşan Türkçe*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2003.

Millî Eğitim Bakanlığı, *İlköğretim Türkçe Öğretim Programı ve Kılavuzu(6-7-8 sınıflar)*, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 2005.

Korkmaz, Zeynep; Ahmet B. Ercilasun; Tuncay Gülensoy; İsmail Parlatır, Hamza Zülfikar ve Necati Birinci. *Türk Dili ve Kompozisyon*, Ekin Basım Dağıtım, Ankara, 2007.

Kurudayıoğlu, Mehmet. “ *Türkçenin Etkin Kullanımı*”, Gelibolu II. Kolordu Komutanlığı Konferans, 2006.

MEB, “*İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*”(6, 7, 8.Sınıflar), Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 2005.

Movit, Hüseyin. *Konuşamadığımız Türkçe ve...*, Avcıol Basım Yayın, İstanbul 2005.

Odacı, Serdar; Saadettin Koç; Hüseyin Yeniçeri; İlyas Yağcı; Kemalettin Deniz; Harun Yıldız. *Üniversiteler İçin Dil ve Anlatım*, Palet Yayınları, Konya 2009.

Oral, Günseli. *Yine Yazı Yazıyoruz*, Pegem A Akademi, Ankara 2008.

Öz M. Feyzi. *Uygulamalı Türkçe Öğretimi*, Anı Yayıncılık, Ankara 2006.

Özbay, Murat. *Anlama Teknikleri: II Dinleme Eğitimi*, Öncü Kitap, Ankara 2009.

Özbay, Murat. *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri- I*, Öncü Kitap, Ankara 2006.

Özbay, Murat. *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri- II*, Öncü Kitap, Ankara 2006.

Özbyay, Murat. *Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi*, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.

Özdemir, Emin. *Güzel ve Etkili Konuşma Sanatı*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2008.

Özel, Sevgi. *Dil Kiri El Kiri*, Bilgi Yayınevi, Ankara 2000.

Özkırımlı, Atilla. *Türk Dili Dil ve Anlatım*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2001.

Pekaz Kenan, İlköğretim Sekizinci Sınıf Yazılı Anlatımlarındaki Ses Olayları, Noktalama, İmlâ Hataları ve Anlatım Bozukluklarının Düzeltmesinde İpucu ve Geri Bildirim Teknikleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Sever, Sedat. *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*, Anı Yayıncılık, Ankara 2004.

Tekşan, Keziban, Yazılı Anlatımı Geliştirmede Ön Hazırlığın Etkisi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), 2001, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Temizkan, Mehmet, Yazılı Anlatım Etkinliği Çerçevesinde Türkçe Öğretmenlerinin Çalışmalarına İlişkin Bir Değerlendirme, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2003, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.

Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2005.

Ünalın, Şükrü. *Türkçe Öğretimi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2006.

Vardar, Berke. *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Yabancı Dil Yayınları, İstanbul 2002.

Yakıcı, Ali; Mustafa Yücel; Mehmet Doğan; V.Savaş YELOK. *Üniversiteler İçin Türkçe- 2 Sözlü Anlatım*, Bilge Yayınları, Ankara 2005.

Yalçın, Alemdar. *Türkçe Öğretim Yöntemleri Yeni Yaklaşımlar*, Akçağ Yayınları, Ankara 2002.

Yaman, Ertuğrul; Mehmet Köstekçi. *Örnekli- Uygulamalı Türk Dili ve Kompozisyon*, Gazi Kitabevi, Ankara 1938.

Yıldırım, Ali ve Hasan Şimşek. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008.